ХАТА

ІЛЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ
літератури, політики і сучасного житя
виходить
кождого першого в місяци під редакцією
Я. Н. КРЕТА

Зміст книжки першої

Слово від видавця.

В. Ц; На Новий Рік.
Гнат Хоткевич: Цар і Гетьман.
Олекса Коваленко: Чужі.
† Лев Толстой (посмертна згадка)
Карлайл — О. Ж—є: Праця.
Олекса Коваленко: Мила ти забула?
Петро Казан: Щастэ.
Апол. Новак· Перший день заробітку.
А. Красовченко: Годі вже спати!
Ж—о: Вільні школи Феррера.
Я. К. Побіда над воздухом.
† Посмертні згадки.
Апол. Новак; Таки поставив го на ноги.
Загадка.

брак арк. с. 1-16

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
University of Toronto

https://archive.org/details/khata00unse

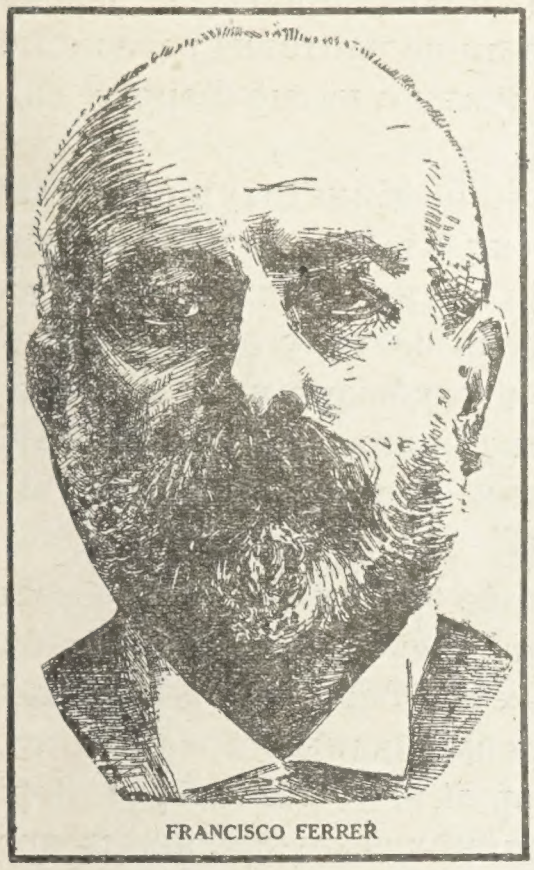
FRANCISCO FERRER

ВІЛЬНІ ШКОЛИ ФЕРРЕРА

Матеріяли: Martyrdom of Ferrer; What Ferrer taught in his schools? О. Ж -о

Нам відомо, що Феррер упав. В нашій памяти стоїть записано, що се був або чоловік, який бажав здобути людству сьвітлійшу будучність, який шукав за правдою; або скептик, фантаст, ворохобник, якого цілию було демолювати наш щасливий устрій і бездоганні порядки; чоловік підозрілий, якого треба уникати як прокаженого. Який би не був той наш осуд про житэ і діяльність великого учителя Феррера, се залежить від часописий, журналів, з яких ми черпали інформациї. Вмить по його смерти минувшого падолиста (1909) піднеслись обуреня і ненависти до клэрикального правительства Іспанії. По цілій кули земскій дались чути голоси протесту против брутального убійства. Вся преса ліберальна і інакша — ремствувала против варварского учинку преміэра Мавра і виміряної неутральности його католицкого величеств Альфонса. Феррером зацікавилась не лише Европа і Америка, але навіть в Індиях, Японії і Австралії відбувались демонстрациї, по часописях і журналах появились некрольоґи, друкувались брошурки про мученика Модерної Школи.

Се все було відгуком розбурханих інстинктів гуманности в людстві, викликаних штучно ріжними писанями, зборами і аґітациями, які витерлись скоренько і в людий нині лишились лише неясні ремінісценциї про те, чим колись так одушевлялись. Окрім сухих некрольоґів, розпалених зборів та крику роз'яреної товпи, чи зробили люди що іньше, щоб помогти взростови ідей, для котрих Феррер жив і героїчно помер? Хто дбаэ нині про Феррера? Хто інтересуэ ся його школою? Громадка ентузіястів і то всьо. Влучно сказав п Менкен в кореспонденциї „Man versus Man", що товпа завсігди недіяльна і поступаэ в перед лише тогди, як эї підтрутите або піднесете. Вона придержуэсь своїх делюзий з найбільшою певністю. Треба зд єсь ґеольоґічної епохи, аби очистити эї від блудів і кождий підэм для неї, мусить прийти эї від якихсь старших. Через тисячі літ умирали великі люди за правду, за свободу, а пересічний чоловік ще нині вірить в духи, чуда, забобони, старшеньство і т. п.

Але тепер про школу Феррера — яка була такою небезпечною папістам, що вони рішились позбути ся эї учителя і батька — за всяку ціну.

Феррера замордовано не за участь в

розрухах, але за його ідеї: за заведенэ Модерної Школи. Інтензивне заінтересованэ по атентаті було причиною незлічимих голосів: „Що учив Феррер?" „В що вірив?' „Який був успіх його пропаґанди?" Ріжнородні коментарі по часописях і журналах, острі атаки неприятелів; пристрастні оборони приятелів; масові демонстрациї і протести — кинули мало сьвітла на такі запити. Клэрикальна преса в Іспанії — не інакшою оказалась і континентальна — ужила всяких способів, щоб оклеветати Феррера. — Підлі видумки, які вперед греміли з амвон, знайшли місце і в пресї Почали появляти ся ріжні пофалшовані документи і плакарди, в яких, як кажуть — Феррер мав проповідувати конечність рабованя, експропріяциї і убійства. Ся ґрупа людий — чи клеветників — пішла так далеко в своїй заїлости, що аж почала оскаржувати Феррера за розвішуванэ таких плякардів по своїх школах.

На такі інсинуациї клэрикалів найліпше відповів Jos. Mc Cabe в своїй брошурі „Martyrdom of Ferrer". Автор в сей час по атентаті звідав Іспанію, щоб осягнути вірні інформациї про смерть Феррера і його діяльність. „Школи Феррера позамикано; пише McCabe — Маэток його сконфіскованo; житя відібрано йому лише за те, що він був раціоналістом". В иньшім місци говорить Mc Cabe так: „Феррер не був утопійним фантастом; він не жив лише мріями і недозрілими теориями — але був діяльним членом тої горстки людий, яких задачею э здобутэ сьвітлійшої будучности. Він завсїгди виступав против мілітаризму, голосив свободу слова і думки, нищив доґми римо- католицкої церкви, виступав против злочинів монахів - яким Іспанія була найтеплійшим гнїздом."

В іньшім журналї „Nineteenth Century" появилась статя написана A. Hakem'ом, який був близьким приятелем Феррера за його житя. Hakem говорить, що Феррер був завсїгди великим ворогом всякого насильства. „Одного разу будучи в товаристві з Феррером, пише Hakem — ми розмовляли про [illegible]ю і товариші задивлялись скептично на його працю, а декотрі виражались, що лише раптовна революция виеманципуэ Іспанію; на що Феррер сказав:

„Час узнаэ лише ті інституциї, які сам збудуэ Те, що ми здобудемо насильством нинї, відбере від нас иньше насильство завтра. Лише ті кроки поступу будуть певні, які вкорінять ся глубоко в уми людства і котрі будуть санкціоновані часом. Просьвітою і взірцевими примірами зреалїзуэмо наші стремлїня!"

Щоб найліпше зрозуміти його досьвідченя треба звернутись до його власних писань. За молодих літ Феррер стояв в рядах революційної републїканьскої партиї під проводом Р. Зорлї. —— По смерти Зорілї і по революцийних розрухах, якими проводив ґенерал Вілякампа, пише Феррер в републїканьскій пресї „Fructidor" так: „Я стратив всю надію в революцию, викликану псевдо-революционерами — яких бажаня не ріжнились о много від бажань монархістів. Від тепер я буду працював лише над заведенэм вільних шкіл, щоб охоронити дитину від шкідливого вихованя і научуваня, яке вона дістаэ в державних школах." От такий був зародок Модерної Школи. З іньших його писань довідуэмось більше про його заміри і ідеї. Головною його цїлею було освободженэ дитини від злих впливів. Найбільший натиск клав він на те, щоб в ученика розвивати індивідуальність, а не накидати на нього наші переконаня. Не досить сказати ученикови: „Ти мусиш робити так" але вперед треба запитати: „Чи можеш Ти так робити?"

Про сучасну шкільну систему пише Феррер: – „Сучасне шкільне образованэ подібне до жовнїрских вправ. Школи не істнують нинї на те, щоб вивчити дітий на розумних, свобідних людий, а цїлком навпаки, щоб зробити їх послушними, віруючими, навчити їх думати лише після домінуючих доґм. Тому нема чого дивуватись, що таке образованэ маэ шкідливі впливи на еманципацію людства. Державна школа се оружэ, яким пануюча кляса не бажаэ, щоб [illegible]чу просьвітити — але робити эї

підвладною собі. Нам нема чого надіятись від сучасної державної школи."

Феррер майстерно представляэ недостачі і хиби нинїшної державної школи, але не кінчить на тім, щоб вказати хиби, він подаэ і рецепту на сї рани. Ціль нашої школи така: ,,Нашим ідеалом э лише наука і ми домагаэмось, щоб нам позволили образувати дитину свобідно і після эї бажань — як будуть пропорціонально проявлятись і збільшатись. Ми переконані, що образованэ будучности буде вільним, хотяй ми эще не в силї тепер його зреалїзувати, але еволюция метод в напрямі до ширшого зрозуміня житэвих прояв, та сей факт, що ми все зближаэмось до удосконаленя, сьвідчать, що ми переможемо всї трудности, та що ми на правій дорозї в нашім домаганю, щоб освободити дитину наукою.

,,Нема чого страхатись, коли ми домагаэмось, щоб індивідуум розвивало ся невинно; коли ми зробимо його компетентним нищити і відновляти його окруженя час від часу, та перетворювати себе самого, індивідуум, якого інтелэктуальна непідрядність буде його найбільшою силою: індивідуум, яке буде розумувало його власним умом і відріжняло дійсну вартість від зверхньої. Суспільність нинї боїть ся таких людий, той не може бути надії, щоб суспільність виховувала таких людий."

,,Такі суть наші пляни - але ми й знаэмо, які трудности лежать перед нами. І ми бажаэм зачати сївбу з надією, що нам прийдуть в поміч люди -- люди розкинені по цілім сьвітї, котрих стремлїнэм э освободженэ людства від догм і традиций, які много причиняють ся до піддержуваня нинїшного несправедливого устрою."

Цікавим буде запримітити, як Феррер думав про самі назви ріжних партий, більших і меньших, через що нинї приходять нераз до непорозумінь, тай де чого іньшого-між людьми нових ідей. В своїм листї до французкого анархіста Маляти, який зладив пару шкільних підручників для уживаня в Модерній Школї, пише Феррер так:

,,Не бавмо ся словами: Републїканець Лїберал, Анархіст, Соціялїст; то слова, яких нам треба уникати в нашім походї до ідеального відродженя суспільства." Однак позатим Феррер був анархістичних переконань, тим самим, що противив ся всякій власти та уважав правительсво загородою свобідного розвитку.

В своїх школах уживав Феррер 30 шкільних підручників і 15 доповняючих читанок. Книжки ті були ріжного змісту, як: читанки, граматика, історія, аритметика, ґеоґрафія, підручники для всїх галузей природничих наук, психольоґії і соціольоґії. Межи авторами підручників знаходимо значнїйших людий, між іньшими Др. Оден Буен і Др. Мартінес Варґа, обидва професори з Барцельоньского унїверзитету. Много з підручників природничих були зладжені Рамон'ом Кажал'ом, звісним іспаньским натуралїстом. Дальше бачимо імя автора сьвітової слави Елїзе і Реклї на перших сторонах пару підручників.

Перед смертию Феррер почав переводити Крапоткіна: ,,Французька революция" і писати обширнїйшу працю: Енциклопедия Висшого Народного Образованя, яка мала пояснити природу і історію людства з наукового погляду.

(Дальше буде)

РУСКА КНИГАРНЯ одинокий на цілу Канаду склад руских книжок поручаэ Вп. Землякам: книжки історичні, наукові, оповіданя, сьпіванники, казки, і т. д. Кромі книжок спроваджуваних з Старого Краю поручаэмо також книжки нашого накладу гармонії, гармонїйки, скрипки, ґрамофони і рускі рекорди. Пишіть по наш загальний КАТАЛЬОГ на адресу; 850 MAIN St. WINNIPEG, MANITOBA

Побіда над воздухом

Чоловік научив ся літати. Се факт, що викликуэ найбільший ентузиязм в наші часи великих винаходів.

То, про що думала людскість через тисячеліття, замінило ся перед нашими очима в дійсність, прийшло в наше щоденне житэ. І зрозуміле то зворушенэ, яким окружаэ нинішна суспільність сей винахід, бож нічого для чоловіка так приманчивого, як подужанэ воздушних просторів. І не перший то впрочім раз люди одушевляють ся штукою літаня.

Коли фабриканти паперу з Аннонэ, братя Монґольфіэ винайшли бальон і перші піднялись у воздух — сей факт викликував в цілім тодішнім цивілізованім сьвіті великий подив. Винахід братів Монґольфіэ відкривав широкі горизонти на велику будучність людства; здавало ся, що зроблений перший найтруднійший крок в дорозі до опанованя воздуха.

Людвік XVI. наділив родину Монґольфіэ дворяньством і написав на эї гербі отсеї слова: „Sic itur ad astra" — (так ідуть до зьвізд)! І слова сї містили в собі усї надії сучасного людства.

Та в тих часах, при кінци 18 століття не було эще тих средств того степеня розвитку

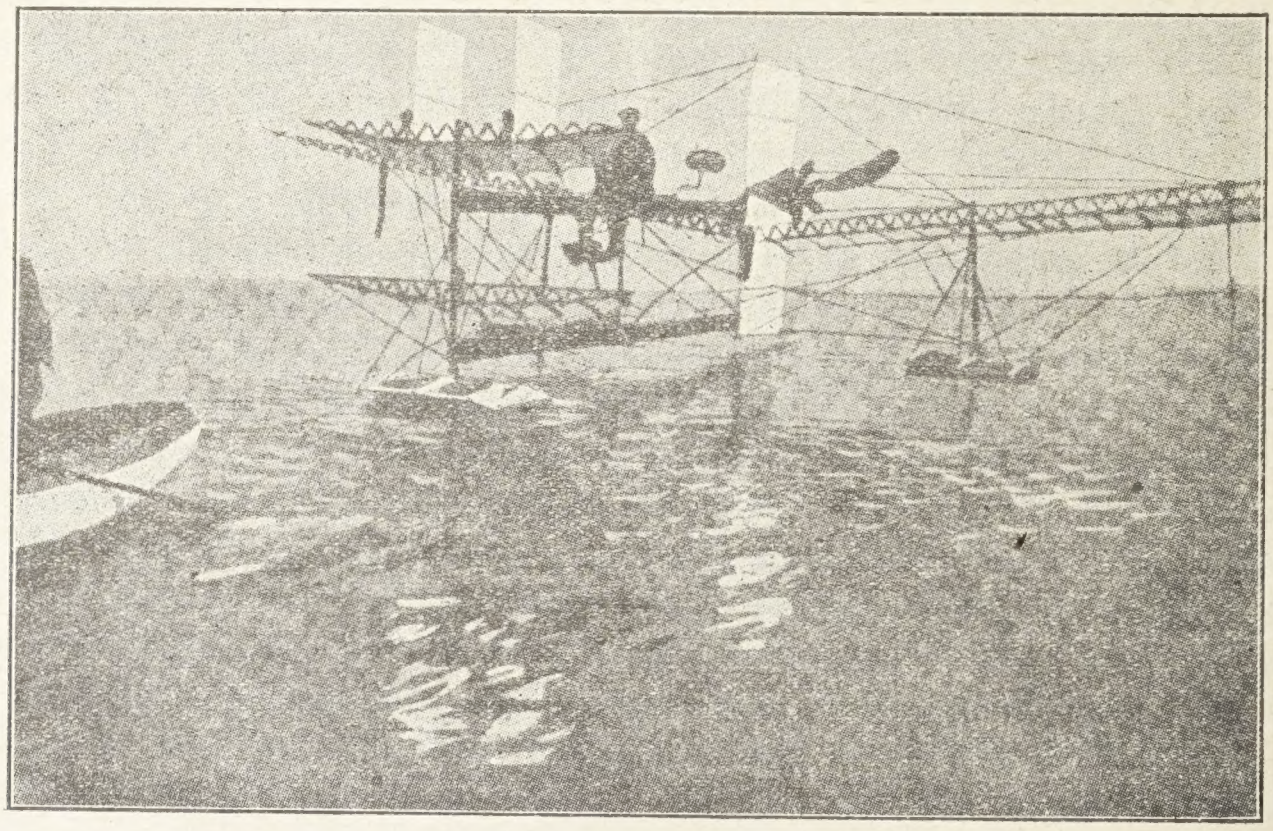

ПЛИВУЧИЙ АЕРОПЛЯЙ ФАБРА.

Сей новий винахід пливучого аеропляну маэ робити свою задачу в воэнних фльотах. Коли літак спокійний? эго стихія — вода, но треба тілько в рух шрубу, котра поре воздух, аероплян підносить ся у воздухи, щоби по тім, по воли винахідчика, спокійно і певно осїсти на воду. Для пливаня у него три полотняні лодки; дві з заду а одна з переду; для лету великі на 14 метрів крила; самий же аероплян на 7 метрів довгий а півтора широкий.

технічного знаня, котрі були конечні до цілковитого опанованя воздуха. Балони летів туди, куди носив эго вітер. Він підчиняв ся не волї чоловіка, а першому ліпшому каприсови вітру. Лет був получений з небезпекою і дуже часто кінчив ся катастрофою. І так в 1785 роцї при перелетї каналу Ляманш погиб Де Розіэ, неустрашимий і ревний помічник братів Монґольфіэ.

не зробивши нї одної проби на своїм бальонї.

В роцї 1852 Жіффар з небезпекою утрати житя стараэ ся примінити до бальона паровий механїзм, щоби лиш підчинити бальон своїй волї і летїти туди, куди захоче. Ще більші улутшеня вніс до бальонів Дюні де Лом а доперва 1883 року братя Тисанде старають управавляти бальоном при

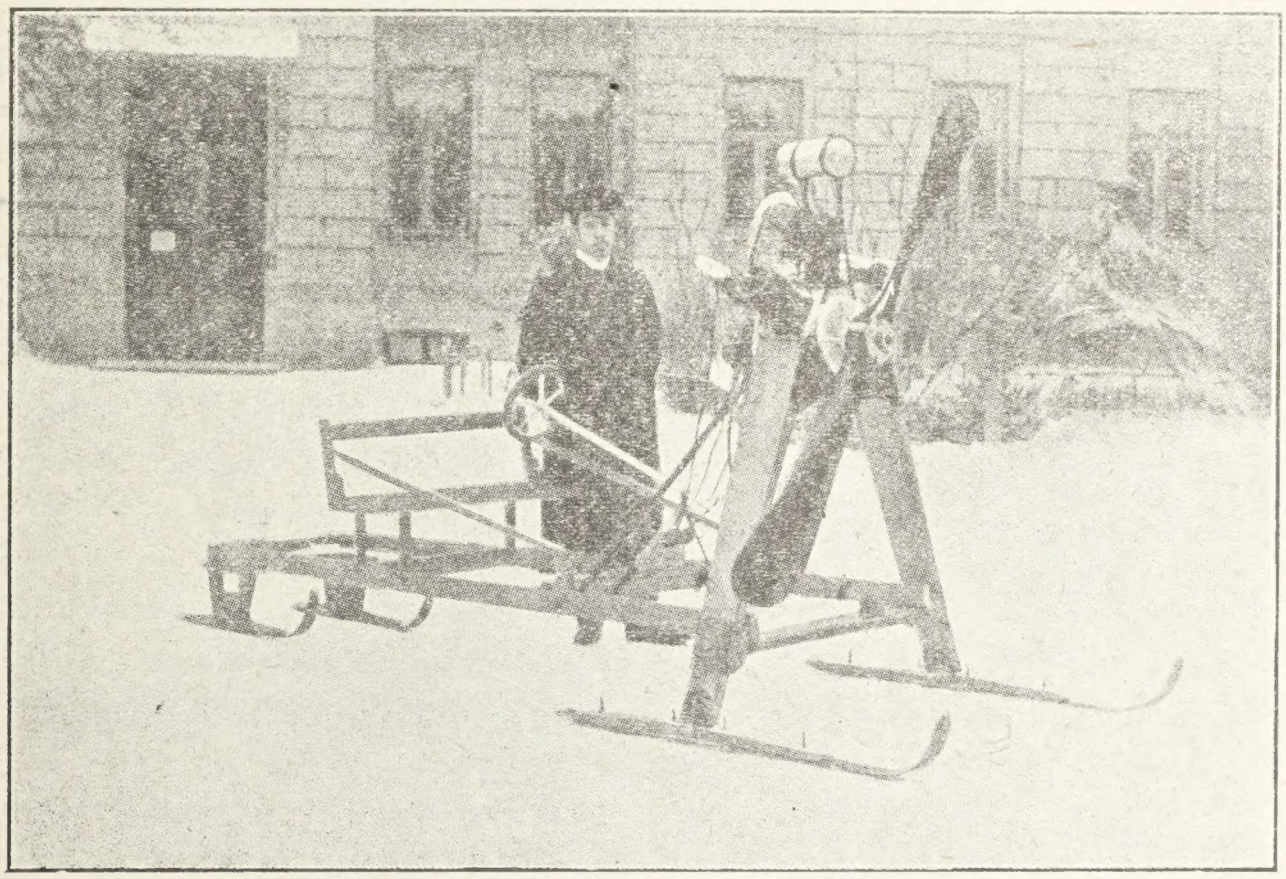

АЕРО-САНИ.

Аероплян т. э летучі машини суть як звісно тяжші від воздуха а вводять ся в рух шрубами, шо розсїкають воздух з неімовірною бистротою. Шруби сї грають таку саму ролю для воздушного апарату, як корабельні шруби для корабля. До недавна примінювано сї шруби лише до лїтаків, та от в послїднім часї прийшло деяким мудрагелям примінити їх до способів порушуваня на земли: між иньшими примінити їх до саний. Аро-сани, як на образку, винайшли студенти Київскої політехніки, а порушувані мотором з силою 30 коний роблять на годину 75 анґлїйских миль. І в самім дїлї легко представити собі хосен таких саний для обширних снїгових країв, де особливо мало желїзниць.

Наступила пора розчарованя, а з нею пора сильнїйшого напруженя чоловічого ума. Ходить о то, щоби бальонови кромі власности лїтаня дати щей можність боротись з непевними силами атмосфери. Встаэ цїлий ряд сьмільчаків як: Морво, Тропсон, Делькруа, котрі намагають ся примінити ріжні прилади для кермованя бальоном. Менїэ ладить свій пророчий проэкт, в котрім подані майже всї складові части нинїшних воздушних кораблїв. На жаль проэкт сей остав в тайнї до нинїшного часу, бо ґенїяльний лейтнант погиб при облозї. Майнца, помочи елэктричного мотора. Тимчасом другі винахідчики, розчаровані неудачами на бальонї, хотяй вже кермованім яко тако мотоами, починають думати над питанэм: чи можна підняти ся в воздух лише на бальонї, наповненім ґазом, котрий эсть легший від воздуха? і чи не можна би зладити апарав тяжший від воздуха, що рівнож ліг би лїтати? Прецінь птицї суть тяжші від воздуха а лїтають в нїм свобідно.

Лонда і Бенвеню роблять модель лїтаючої машини, Марко Сеґен на подібній трохи вже улутшеній машинї навіть підносить

ся злегка над землю, однак все безуспішно. Наукові обчисленя Гельгольца виказують, що чоловік не може летіти в воздух, хотячи порушати літак лише силою своїх мускулів у рук. Птиця бо в порівнаню з вагою чоловіка маэ 200 разів більшу силу мускулів, як чоловік. Длятого, щоби лет у воздухах був успішний на літаку, котрий эсть тяжший від воздуха, потрібно чоловікови механічного двигателя.

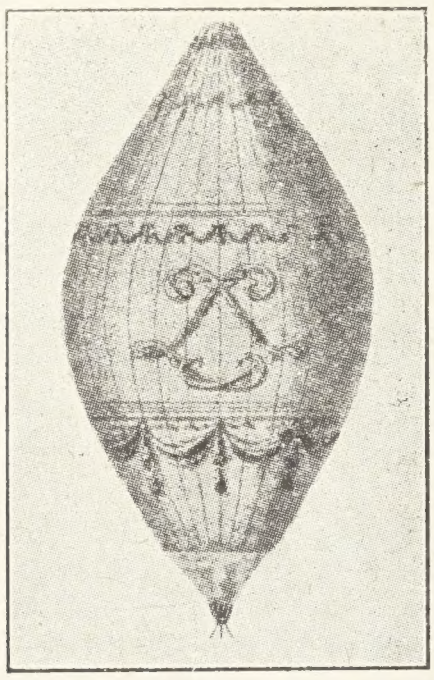

— Перший бальон Монґольфіэра, збудований року 1783 го з полотна а виклеэний папером. Під бальоном був отвір а в нім поміщено посуду, в якій тліла вовна і вогка солома. Гоздух в бальоні постепенно огрівав ся, а коли теплий воздух виповнив весь бальон, той летів в гору.

І на сцену історії воздухоплавства являэ ся сильна і сьміла постать — німецкий інжинір Лілїэнталь. Він безнастанно працюэ, починаючи від 1888 р. Вивчуэ технїку лету більших птиць, особливо морских, котрі найчастійше летять не махаючи крилами, а котрі дають напрям своэму летови, то уложенэм тїла, то специяльним уложенэм голови і хвоста і в тім положеню летять навіть супроти вітру. 1891-року зробив Лілїэнталь більший апарат, нагадуючий розпростерті птичі крила. Держучи эго в руках відважно кидаэть ся з високої скали на долину. Крила натрапляють на опір воздуха і завдяки тому, Лілїенталь по нахиленій лінії спускаэ ся злегка на землю. Більше двох тисячів таких полетів зробив сьмілий Лілїэнталь і доперва в 1896 примінив до тих крил — мотор. Та сильна буря перевернула його апарат і той многонадійний роденачальник летучих машин забив ся.

Та эго робота не пропала.

Діло, зачате Лілїэнтальом найшло наслїдників в Анґлії і Америці. Крила Лілїэнталя вкінци через руки знаменитих Американців братів Райт входять на сьвіт яко аероплян. Щоби аероплянови дати можність удержати ся довше в воздухах, потреба мотора, тай то мотора легкого, а з як найбільшим числом оборотів. І от заступлено давнїйші парові мотори бензиновими. Приміненэ бензино-мотора у воздухоплавстві принесло з собою дійсну побіду над силами атмосфери та рівночасно з тими побідами і катастрофи. Так пішов марно зі сьвіта німецкий доктор Вельферт, австрійский винахідчик Шварц і много других. Но молодий і сьмілий бразилїэць Сантос Дюмон відносить таки першу побіду, завдяки приміненю бензино-мотора. 1901 року піднявсь він в Парижу до вежі Анфля, окружив эї два рази, а відтак спустив ся на місце взлету, пробувши в воздусї 30 мінут.

Після многих катастроф облетїла знова

Плащ для воздухоплавів, котрий на случай катастрофи заміняэть ся в парасолю.

сьвіт вістка, що аероплян, построэний братами Лэбоді описав кілька кругів у воздухах, полетів з місточка Манто до Парижа

і осів там на Марсовім поли. На годину робив літак 35 кільометрів, а в эго лодці переїхало трох людий.

Кермованэ літака стало дійсним фактом. Успіхи винаходців ростуть в міру технічних відомостий і кермуючі літаки замінюють ся в „воздушні кораблї" великих розмірів та зачинають брати перше практичне застосованэ: до воздушної воэнної фльоти.

Конець буде.

СОЦІЯЛІЗМ

се найбільше пекуче питанэ сучасних днів. Можна бути прихильником, можна бути й противником соціялїзму, а все таки треба бути обзнакомленим з соціялїзмом. Дурне робить, хто називаэ себе соціялїстом, а не знаэ, що э соціялїзм, і не маэ стичности з соціялїстичним рухом, але й на не меньше дурнім становищи опинюэ ся той, хто не маючи понятя про соціялїзм та соціялїстичний рух, бере ся його критикувати і напастувати.

„РОБОЧИЙ НАРОД"

орґан української соціял-демократії в Північній Америці, — се одинока українська соціялїстична часопись по сій стороні Атлянтийського Океану. Лишень з „Робочого Народа" можете пізнати тутешніх соціялїстів та тутешний соціялїстичний рух. Тому хто хоче знати, за що маэ соціялїстів хвалити, або за що маэ їх ганити, або хто хоче познакомити ся з соціялїстичною наукою, нехай запренумеруэ собі

„РОБОЧИЙ НАРОД"

„Український Голос", часопись, що відносить ся найбільше ворожо до українського соціялїстичного руху подаючи огляд української преси в Новім Сьвіті, висловила ся, що „Робочий Народ" — се найсерьознїйша українська часопись в Америці.

Проте кождий розумний чоловік повинен читати „РОБОЧИЙ НАРОД"

КОШТУЭ лише $1.50 на рік

Виходить три рази на місяць.

ROBOTCHYJ NAROD

P. O. BOX 3542, STA B. WINNIPEG, MAN.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Марко Кропивницкий.

Дня 21 цьвітня 1910 р. викликала на цілій Україні-Руси тяжкий сум і жаль смерть батька українського театру Марка Кропивницкого, що покл в основу під самостійний український театр не Україні.

Марко Кропивницкий прийшов на сьвіт 25 цьвітня 1831 р. в селї Жеванівцї Элисаветградского повіту в херсонській губернії.

Учив ся зразу в повітовій школї а скінчивши її, пішов до урядничої служби за канцеляриста. Але тут затужив за висшою наукою і поїхав до Київа та записав ся на правничий виділ університету. Та родинні перешкоди не дали эму скінчити наук, і він вернув до дому та дальше став служити по ріжних урядах, то в повіовім то в сирітськім суді, а вкінци опинив ся секретарем мійскої думи.

Алеж покіцного змалку тягнуло до театру, тому він нераз пробував своїх сил в аматорських виставах і швидко здобув собі славу талановитого артиста.

Коли тілько з'являла ся в Элисаветграді приїжа трупа, він бувало кидаэ на кілька день службу та іде туди.

Вкінци в 1871 покинув урядову службу раз на все і віддав ся сценї. В ті часи українських труп не було, а українські вистави давали ся від часу до часу аматорами. Тимчасом Кропивницкого тягло на сцену українську. Длятого вибрав ся він в р. 1875 до Галичини, де в трупі п. Романовички здобув собі велику славу.

Опісля разом з Садовським і талановитими артистами утворив першу українську трупу. З того часу починаэ ся розцьвіт його артист. діяльности і українського театру. З своэю трупою об'їхав Кропивницкий цілу Україну, скрізь викликаючи величезне одушевленэ.

Велика заслуга і слава Кропивницкого в тім, що він таким чином був справдї, батьком" українського театру на закордонній Україні.

Не надіялась Україна, що так скоро буде мусїла проводити „батька" свого театру до могили.

Борис Грінченко

У самім серцї-Київі виросла щеодна сьвіжа могила; — могила, перед якою з великою пошаною, у тяжкій жалобі приклонюэ свою засмучену постать уся соборна Україна — бо зложено у ній дорогі останки Бориса Грінченка, що помер 6 мая

Чим був Грінченко і кого в нім втратив український нарід — се покаже недалека будучність, на се найкращу відповідь дадуть ті, що поруч його і під його проводом працювали, а головно-ж ті маси народа, яких недолею болів, а будучим щастэм радів Грінченко.

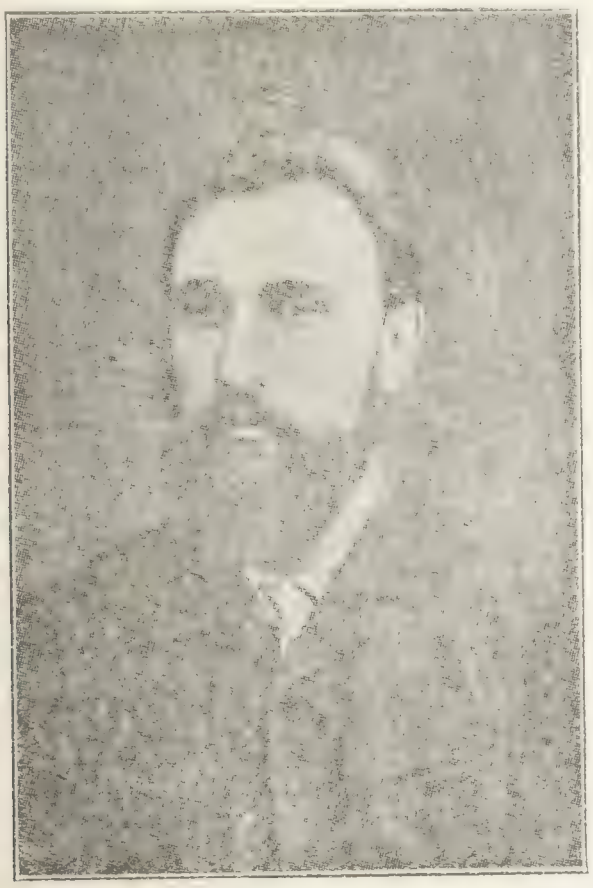

Родив ся 1863 р. в Харківщині в змосковщеній сім'ї. Вже за молоду зазнаэ злиднів та недолї.

Під впливом Шевченка, обновлюэть ся і за поривом свого молодого серця йде в народ учителювати.

Борис Грінченко виступаэ на поле літературної і громадської діяльности в 80-их роках XIX в. Тяжкі се були часи для українства. Що іно кілька літ тому назад, бо в 1876 р. царським указом заборонено українське слово, завдано тяжкий удар українському національному житю. А рівночасно з тим серед значної части укр. суспільности запанував упадок духа, байдужність до розвою української національности. Саме під ту пору застою і загального пригнобленя родить ся нове житэ, починаэть ся поворот під рідну стріху.

За границями Росиї починаэ роботу кількох осьвічених і високо-талановитих людий, що всї сили і знанэ посьвятили праці для добра українського народу і на його мові, вміли погодити найбільш-поступові найбільш-демократичні все-людські ідеї з ідеэю народности, що пішли эдино можливим і реальним шляхом праці для цілого людства через працю для свого народу. Одним з перших між ними э Борис Грінченко.

Як письменник писав вірші, оповіданя, повісти, драми, казки й байки.

Попри поважне число праць літературних, написав також Словар Української мови, який містить окого 68.000 слів живої народної і літературної мови, починаючи від Котляревского.

Пильну увагу звернув Грінченко і на піднесенэ мас народа з їх національного і духового занепеду — а через те і поклав величезні заслуги для виданя цінної популярної літератури.

В небіщику стратила Україна дорогу постать, на якої плечах 30 літ спочивав тягар праці над відродженэм народа.

Слїди його праці замітні всюди, — робив не тільки за себе, але і за других, тож і вельми болюча його втрата.

ЗЕМЛЯ ЙОМУ ПЕРОМ!

Адам Коцко.

Дня 1. липня 1910 року чути було відгомін боротьби в університетськім будинку у Львові, лунали вистріли і боэва пісня. То українські академіки боролись аж на револьвери о справедливі права нашого народа до найвисшої школи. В огни боротьби упав смертельно ранений в чоло, один з найлїпших провідників української молодїжи, студент третого року прав Адам Коцко.

Покійний родив ся дня 24. грудня року 1882 в Шоломиї бобрецкого повіта. Матїр покійного походить з польської родини. До ґімназії ходив він у Бережанах, Бучачи і Львові.

Вже в ґімназії належав до найбільше діяльних одиниць.

Записавши ся в львівскім університеті на правничий виділ, вступив рівночасно до українських академічних товариств і згодом висунув ся на одно з визначнійших місць в житю молодіжи. Незвичайно палкої і живої а притім дуже лагідної вдачі, вмів поривати товаришів горячим словом. Гурток студентів, що гуртував ся коло Адама Коцка в кождій справі ішов на перший огонь.

В 1906 р. брав участь в славних „барикадах" і вийшов з них з раною на голові, рівнож брав участь в університетських демонстраціях 1907 р., що скінчили ся голодівкою, — але дивним припадком не був арештований. Рівночасно вела ся аґітація за виборчою реформою; в сій роботі Коцко визначив ся, як невтомимий робітник, з незвичайною посьвятою і енерґією їздив від села до села, не зважаючи на ніякі труди і перешкоди. Тоді в однім з сіл був арештований разом з покійним Ільковим, за намову до страйків і до зарібкової еміґрациї; дістав ся тоді до вязниці і увільнив ся від неї аж голодівкою. Покійний Коцко був незвичайно гарним орґанізатором і не одна „Січ" і читальня „Просьвіти" завдячує йому свій початок, в не одній згадують його виклади.

Покійний любив незвичайно подорожувати; звидів пішки цілу Галичину і рівнож піхотою ходив за кордон в російську Україну; вернув звідтам дуже одушевлений і все наклікував до близших зносин з закордонними Українцями. Їздив також до Америки.

При своїй суспільній діяльности знайшов покійний Коцко час і на науку; в цьвітни сего року здав перший правничий іспит, з чого дуже радувала ся його матір вдовиця, яка покладала на нього великі надії. До іспиту був він знаменито приготований.

Несподівана смерть перервала се молоде многонадійне житэ. . .

Пером йому земля! Імя Адама Коцка во віки буде записане золотими буквами в історії і в серци українського народа. . .

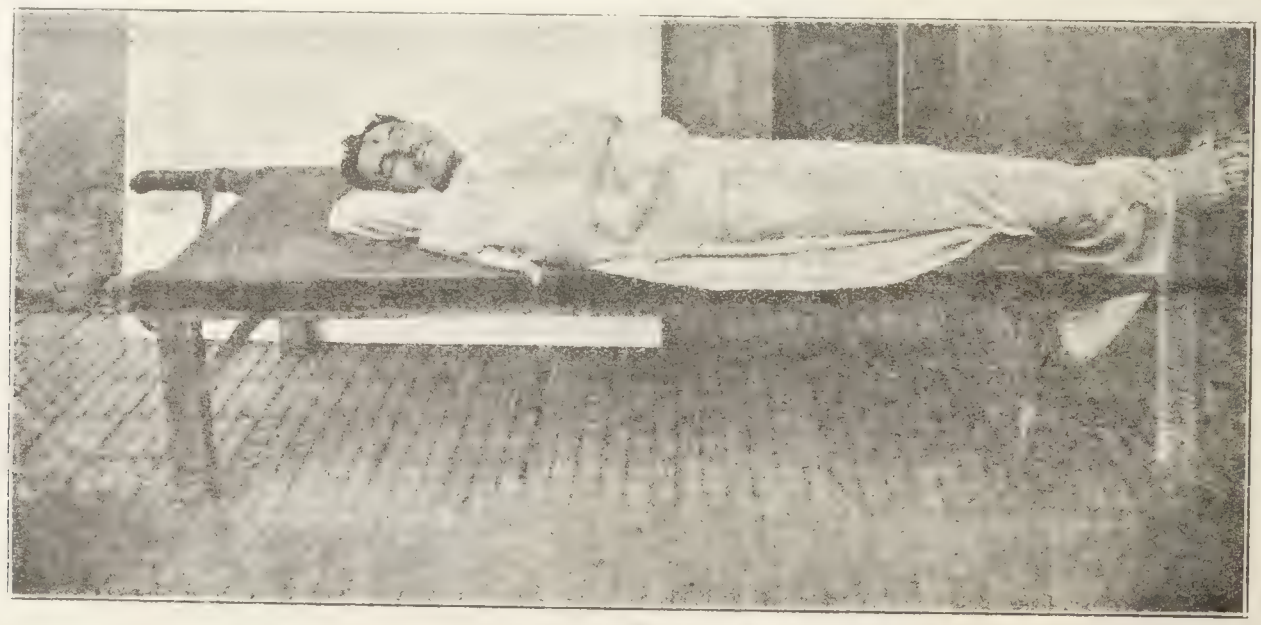

Адам Коцко на марах

Аполін. Новак

Таки поставив го на ноги!

Як їхав Василів син до Канади, то таки поклав собі, що тата мае поставити на ноги, на такі, як він перше був.

„Та відей вже не годен — ой не годен" говорили люди.

А він таки був певний, що годен. Про те, що тато давно робив, він нічо не знае, він лиш знае те, що тато тепер підупав. Вжей корови нема, і овец чимраз менче а коні пятнайцяти-літні от-от покотят копитами.

Банки черновецкі та львівскі нема чим виплачувати, бо поле не родить як бувало і нема чим гноїти.

От на що зійшов Василь Кобиловский!

А його тата небіщика — таки будь-щобудь — трийцять сьвящеників ховало. А вмер через пусте, через дурне: вкусилаго муха в щоку і до трох день він Богови духа дав.

Та тато дужий хлоп був — не дурно служив при козаках у якогось там „ксэнця" червонобріцкого.

Тай його син Василь не слабий, видно на тата вдав ся, ба щей дущий від него, говорили. Звичайно не роблений. Козацький син! Та й богаство-ж у Василевого батька — раз богастго! Пятьом синам дав по шіснайцять морґів поля, одного вивчив на попа, а одного на учителя.

Свого наймолодшого сина Василя лишив старий на ґрунті, а що богачі вибагливі, поставив синови нову велику хату помимо того, що в старій можна було жити.

І почав Василь господарство ніби не зле, під дозором свого батька. І худоба йому вела ся і поле родило, та він сам по трохи гуляв. Ну там все не було без бенкетів, але й було за що бенкетувати!

По смерти старого Кобиловского його синови стало тяжше, бо не було кому його майна доглянути, а до того ще й жінка почала носити вузли до Герника, без сорому і встиду, і таки він почав більше гуляти і напоювати визначнійших господарів в селї з тою цїлею, щоби вибити ся на війта. В його господарстві почало всьо ніби горіти.

І робітники аж просили ся за півдурно робити, або й за дурно, та й робітниць його жінка могла мати кілько захотїла, а до того ще дві наймички; до дитини одна, а до роботи друга.

Василь до свого дїла наймив ще одного наймита.

Нераз на Великдень, або на Різдво - Господи! всї люди звертають увагу ідучи попри хату.

А там крики, а там роскази та бренькіт і гук. Не оден подумав: „От достатки і богаства". Звичайно як у війта, що мае жінку як палаш остру, а крикливу гірше наставника.

Бенкетам не було кінця, а гордости міри; то жандарми, то писарі і всякі пани комісарі, бувало гостюють в пана начальника, а пан начальник став неприступним у селї ще більше війта.

Що вже перед панами і панками то Василь не-той і вони мали приступ і могли вскакувати в його душу разом з чоботами.

Справи місцеві Василь судив найбільше поличниками.

Прийде господар, а він каже:

„А чого ти?"

„Та прошу вуйцї, в мене пікрав Ковбан кури"...

„А ти його злапав дурню? — та й в писок фа! помимо того, що Ковбан таки був злодій і вкрав кури.

Він так робив, як когось мав на пеньку, але як був добрий на того, що скаржив, то справу розсуджував так: Найперше посилав присяжного за оскарженим, а коли той явив ся, Василь підходив до него і бив най-

перше в писок, а потому розсуджував справу звичайно на користь того, що вносив справу.

Дало ся в знаки неодному Василеве війтованэ, а всї бояли ся його наче тиґра, бо як лише ішов селом, мусїв когось бити. Він уважав себе за дуже доброго началника, такого, що дуже порядок тримаэ і тим хвалив ся він і перед громадою, кажучи, що він за громадським добром іде у вогонь.

За те тихцем був потайним хрунем, і се декотрі дуже добре знали. Найбільше був йому на перешкодї Йосиф Щипко, най розумнїйший в селї господар, що скінчив сему — ґімназіяльну. Він то за його всїма дїлами слїдив докладно, але з часом Кобиловский зэднав собі Щипку так, що стали вони оба невідступними „товаришами". Де який бенкет, або оказія, де було щось випити і зїсти, там був Щипко і Кобиловский.

Любив і Щипко пити, але своэї совісти він не міг запити а з війтом зходив ся лише тому, що хотів прослїдити всїлого чорні дїла.

Оттак війтуэ Кобиловский уже четвертий рік, а бенкитів все чимраз більше.

Вже й найстарша донька така, що можна віддавати, ну і сватають ся до неї, але гордий батько закусив зуби на он того богача, одинака з двайцять і чотирма морґами поля. Ну а батько одинака, закусив зуби на війтову дочку, але думав ще час, ще реклямація не прийшла. Прийшло до того, що дужого і здатного парубка, приняли реклямацію, по чім таки зараз він заслав до війта старости. „Такий ще молоденький і женить ся" — говорили люди.

„Бо то богацька дитина, не роблена, а кров граэ!" відповідали.

Про молоду пару говорили жінки, а вже найбільше тодї, як зійдуть ся прати білэ.

„Та бо вона — себто війтова Марія — маэ лиш пятнайцять лїт. А така добра дївчина, що аж добра! Не така буйна, та гонорна як одинак Михайло" — знов хтось скаже.

Обома весїлями цікавились не всї лише ті, що нїби й себе уважали за богатих.

За те біднїйшим господарям і зарібникам не було в голові, ба навіть сьміяли ся з нероба, а оногдї збирали ся підсїсти та вибити палицями перед самим шлюбом.

Не одному дав ся в знаки, коли так хотїли робити.

Та недочекали ся того, бо Михайло стеріг ся; йдучи до будучого тестя не вертав в ночи але аж рано, а хотяй і в ночи де ішов то брав з собою рушницю.

Михайло одинак в господарстві мав голос! Забаг собі нової пивницї на студенець і нової стайнї, бо весїля отже треба показати ся сторонським богачам. Поїхав з мамою до Черновец, бо старий із всїм спустив ся на него: позичили там тисячку, вже другу чи трету і таки в той час почалась будувати пивниця і стайня.

До весїля наготовлено всего; пива двацять бочівок, горівки двайцять видер і студенцем встелена земля в обох пивницях, а мяса, курий, качок та гусок не перелїчити.

Вжей музики були замовлені: дванайцять їх Жидків з Горожанки, що „не грали з голови, але з нот!"

А у війта приготовляли ся також так як в одинака; Одинак побудував стайню, а війт стодолу, а вмістож пивницї таку комору, як в доброго господаря хата. Михайло жичив зрошї на поле, а Іван взяв решту з каси громадскої.

Щипко всьо собі записував, бо добре знав, що куда йде.

Лиш музикантами війт зажурив ся, бо не міг таких самих дістати, тому мусїв аж до Глинницї за Циганами їздити.

Як розпочалось весїля, то здавало ся, що майже цїле село женить ся: гук, стрілянина з мездірів, сьпіви та пяні крики розносили ся по селу і аж над ранком змагало ся все і наче западало в війтовій хатї в долинї і в одинаковій на горі. Три дни не вгавало весїля а люди кілька недїль не переставали говорити про війтове і одинакове весїля; богачі говорили:

„То раз весїля, абим ше дочикали на таких бувати, тай самі справляти, абим ще дочикали." А біднїйші иначе говорили:

„Де нам — де нам до таких весіль! Гей та то десятеро було в купі весіль, а не одно!' Найбіднійші господарі і халупники зарібники замічували байдужно: Ой не на богато того стане; — ой хто високо літаэ, той низько сідаэ! А тож люди, за чиї гроші бенкети, не за громадскі і жичені в банку"?

Минуло півроку і вже нічого не говорили про весіля.

Молодий одинак жив добре і любив жінку, але нічого не помагало, що вона його благала, щоби він не гуляв по ночах, та не байдикував без роботи.

„Михайлику, залиши тото мисливство та доглядай хоть роботи, бо підемо з торбами! Та де, нічого не помагало, бо він вдав ся з натурою в маму.

Що невістка визнала від мачохи, то лиш Бог сьвятий знаэ.

А Кобиловському приходив чимраз близший кінець війтівства.

Вже пять літ, вже шестий наступив, вжей в селї варить ся на старого війта, а Щипко почав голосити поміж людьми всї тайни війтові.

Вже всюда говорили, що Щипка мають вбити через то, а богачова родина велика, э кого стеречись.

Не виходить нїгде Щипко у вечер, бо за ним дуже докладно слїдять, та за те дни він своэ робить: розповідаэ всьо людям і радить, щоби завчасу зарадити лиху і конечно вибрати нового війта. Всьо то доносить ся і до війта Кобиловського, а його притискаэ чимраз так, що він мусїв поїхати до Львова і Черновець та позичити на своэ поле у Львові а на жіноче в Чернівцях — всього разом чотири тисячі, щоби вложити в громадску до часу, нїм комісия приїде.

Помимо того всього, його таки не вибрали за війта. Став солею в оцї цїлому селу.

Пішло тодї Василеви з Петрового дня. Почав він вже сам закочувати рукави і брати ся до роботи, та якось то йому не ішло. Чим рік все менче прибувало, та за те треба було дуже богато давати. До кождої рати пятого чи шестого року, мусїв він продавати по корові або підгодовувати лошака і докладати ними до рат. Прийшло до того, що лишилась пара кобил, одна корова і кільнацять овець.

Так тручав аж доки не підросла друга донька, а коли прийшлось і її віддати за муж, то на весїля мусїв Кобиловский продати корову. Весїля було дуже скупе — таке скупе, що богачі мусїли говорити, що Іван зжаднанів. За те слабі господарі тїшили ся, що він зрівнав ся з ними, а халупники-зарібники були вдоволені з того, що справдило ся їхне пророкованэ. „Еге, пригнув Іван голову, бо довітував ся, говорили всї.

„Але не допускаэ ся до руйнациї, латаэ як може. Хотяй старшого сина, що ходив до школи, взяв до роботи, та за те молодших посилаэ, бо думаэ, що мати ме поміч і таки вилїзе з банків. Молодшого Миколу і Григора дав навіть до школи в місто помимо того, що дихати вже не міг, бо лишилась йому лише пара кобил і кілька овець. Але думав, що таки вивчить на щось. До того всего й жінка ще дуще розпилась а він з тої досади почав загоцувати також до корчми. А Григор його син так працюэ, що сьвіта Божого не бачить, а одиноким його бажанэм — поставити свого батька на ноги.

Не дочекала ся війтова Маруся торби, бо по третій дитинї померла.

По пологах третої дитини встала другого дня, бо так приказала одинакова мама.

Ой, та тож то впала ся Маруся в руки. Пари Марусевій мачусї не було в цїлім селї; недобра, сварлива та неввічлива.

„Вставай! Досить тобі гнити неробо! Йди до роботи!"

А Маруся встаэ і йде — не до роботи, але під ніж.

Робила до полудня і не приходить на обід, як робила так і впала без памяти і вже більше не піднялась сама.

Шість недїль пролежала, а семого тиждня вмирала в рідного тата, бо навприкрило ся мачусї дивити ся на гниючу невістку. Перед смертію всю свою біду ви-

казала і плакала з того, що з причини його мами зійде з сьвіта. І жаліла ся, що Михайло бив її а його мама щей помагала в тім. Тепер вона не боялась, що він її нагадаэ за те, що вона жаліэть ся на него; вона вже добре знала, що маэ вмерти і він її більше не бити-ме.

По смерти Марусї тесть з зятем заїли ся — так що не хотів Василь бачити Михайла на очи. Одинак почав по смерти жінки і батька, котрий вмер в пару місяців пізнїйше його жінки, ще дуще вживати сьвіта а в кінци прийшло до того, що й один банок не хотів давати більше грошей на його поле. Лишило ся лиш пару морґів без банку, а то жінки і мами, та ніяк мама не згодила ся на своэ поле жичити, а на жіноче не вільно було.

Конець буде.

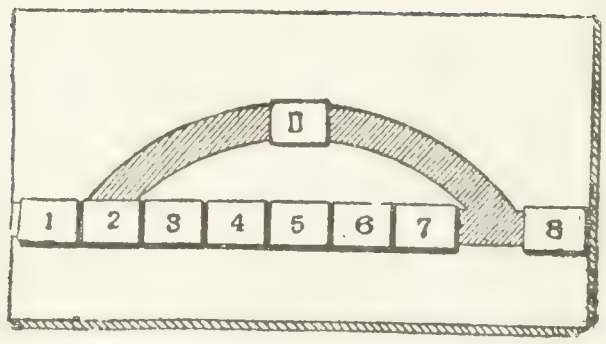

На прямоугольній дощечці такій, як рисунок, проведені дві рівнобіжні лінії (шини головної желізниці) на котрих розставлені ваґони під числом 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 і дві зігнені лінійки (свіч) на котрих стоїть інджей П. Задача полягаэ на тім, щоби способом пересуваня ваґонів поставити льокомотиву на переді а ваґони до неї почепити в відвсротнім порядку, починаючи від числа 8 а кінчаючи на числї 1. Застерігаэть ся як найменьше число порушувань ваґонами.

За влучну розвязку тої задачі редакция „Хати“ маэ нагороду, вартости 5 дол.

КАНЦЕЛЯРІЯ НОТАРІАЛЬНА

854 Main St. Winnipeg, Man.

ЗАЛАГОДЖУЭ всякі справи канадийскі, виробляэ всї правні документа, а се: контракта, аґрімента, моргичі, тестаменти і папері горожанські.

ПОЗИЧАЭ гроші на доми, льоти і фарми, на дуже добрих услівях.

ПЕРЕПРОВАДЖУЭ всякі справи старокраэві, а се: виробляэ повномочія, контракти купна і продажи, колэктуэ гроші від довжників, як і з кассиротинських, продаэ маэтки в Старім краю.

ВСЯКІ документа правні суть потверджені через ц. к. Австро-Угор. Конз.

ВСЯКІ справи залагоджуэ ся точно, скоро і дешевше, як по инших офісах.

УПРАВИТЕЛЕМ канцеляриї нотаріяльної э звісний Ваш всїм руський нотар

Ярослав Кунінський.

NATIONAL REALTY CO.

Перша Одинока Руска Фірма в Віннипегу

БЮРО АДВОКАТСКО-НОТАРИАЛЬНЕ.

ВИРОБЛЯЭ: повномочія, контракти, декляраціі, скрипти довжні, квіти інтабуляцийні, стверджені підписом конзуля;

ПЕРЕВОДИТЬ процеси спадкові і всякі інші;

ПРОДАЭ ґрунта в старім краю і стягаэ довги;

ПРОДАЭ шіфкарти на найлїпші корабельні лінії, найтаньше і найбезпечнїйше, а їзда морем треваэ тілько 5 днів;

ПОСИЛАЭ гроші до всїх частий сьвіта найскорше і найбезпечнїйше;

ПОЛАГОДЖУЭ справи військові як: увільненя від асентерунку, вправ і т. п.;

АСЕКУРУЭ від огню і на житэ;

ПРОДАЭ і КУПУЭ реальности в місті і на провінциях.

Управителем сеї фірми э **М. В. Слобода,** руский нотар

СВІЙ ДО СВОГО

RUSKA KANCELARYA

671 Main Street **Winnipeg, Man.**

Для всїх тих, що хочуть заробити гарний гріш, а рівночасно положити і від себе цеголку до будови культури і знаня між нашим укр. народом в Канаді, „Хата" єсть найлучшим средством. Можете взяти аґенцію „Хати" на предплату і оголошеня, від чого дістанете гарний рабат. Просить ся отже звертати по інформації до видавництва на адресу,

„ХАТА"

850 MAIN ST. WINNIPEG, MAN.

ХТО ХОЧЕ?

$15.00

$10.00

$5.00

Сі гроші чекають на кождого!

Трийцять долярів призначило видавництво „Хата" для тих, котрі в короткім часі прислють нам найбільше число платних оголошень або платних предплатників до 1-го лютого 1911 року.

Перша нагорода $15.00, друга $10.00 а трета $5.00. Хто хоче з тої оферти скористати, нехай від нині зачне розширяти „ХАТУ".

Гроші і адреси можна посилати вже від нині.

Всї листи адресувати так:

ХАТА

850 Main St. Winnipeg, Man.

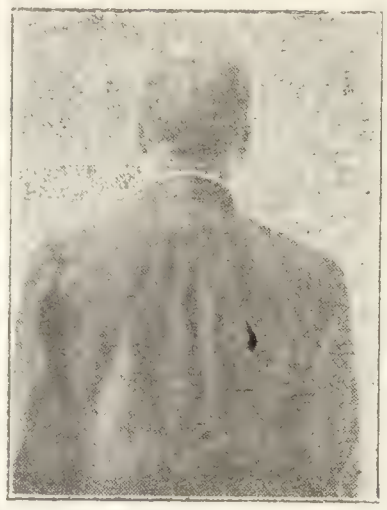

то я самий хто не вірить най прийде до мене, а переконаэ ся, що кождому відважно вгляну до очий.

А. Оссовский

854-6 MAIN ST WINNIPEG, MAN.

Канцелярія Нотаріальна

СПРАВИ КРАЭВІ, КУПНО І ПРОДАЖА РЕАЛЬНОСТЕЙ ТУТ І В СТАРІМ КРАЮ, ПОЗИЧКА І ВИСИЛАНЭ ГРОШИЙ.

ЦИФКАРТИ НА НАЙЛУЧШІ ЛІНІЇ І НАЙДЕШЕВШІ.

СКОРА І СОВІСТНА ОБСЛУГА.

УСЯКИХ ПОРАД УДІЛЮЭМО ДАРОМ.

GEORGE MOODY

L. L. B.

АДВОКАТ, ПОВНОМОЧНИК, НОТАР

Banfield Blk. **492 Main St.**

WINNIPEG, MANITOBA.

заступаэ всякі справи в суді, виробляэ всякі правні документа, пожичаэ гроші на фарми, гавзи і льоти; стягаэ довги.

Залагоджуэ справи старокраэві, виробляэ повномочія, контракти, стягаэ довги і продаэ поле.

В моїм офісї говорить ся всегда по руски. В мене працюэ Ваш краян

ЯР. КУШИНСЬКИЙ.

ШЛІТЬ ПО КНИЖКИ ДО

Української Книгарні

Лис Микита (сьміху до розпуку) оправлена .65
Boa Konstrictor (Вуж дусительь) оправлена $1.00
Тарас Бульба, повість з козацкого житя .25
Тисяч і одна ніч' три оправлені томи $2.20
Марко Проклятий в опр. .75
Новий проэкт на знищенэ Руси .10

Гроші слати на перед.

UKRAINSKA KNYHARNIA

BOX 3582 STA. B. WINNIPEG MAN.

РУСЬКА КНИГАРНЯ

850 Main St. Winnipeg, Man.

має великий вибір музичних інструментів, яких доброту хвалит кождий.
Між иньшими поручаємо наші найновійші

ГРАМОФОНИ

справджені зі старого краю, котрі чистотою голосу і тревалостию перевисшають всї тутейші вироби.

Сей грамофон є найцїнїйший з усїх попередно продаваних, є уміщений в маґоневий скриночцї величини 12 квадр. цалїв в поверхнї а 6 цалїв високости, має оздібну трубу 15 цалїв в переміку і сильний мотор. Підойма від пільки є лискуча і нікльована як так ж апарат до передаваня голосу. 10-цалевий рухомий кружок на рекорди має нікльові береги. грає все.

До сего грамофону додає ся

12 рекордів

таких як низше подано.

Хто хоче більший вибір най пише по наш катальоґ ґрамофонів і рекордів-плит.

Зеленая рута. ой за гаэм
Рах цях, цях, полька
Вилїтали орли
Краковяк
Гей на горі там женьцї жнуть
Дївча в сїньох стояло
Марш Вуйків
Вальц
Американьский вальц
Ой під гаэм зелененьким
Руский козачок
Руский національний танець
Стоїть явір
Ой місяцю
Лендлер
Тромпетовий лендлер
Краковяк
Руский козак
Орхестра, танець
Біють вітри
Краловский Марш
Салоній Лендлер

Так само спеціяльно звертаємо увагу на наш склад тутешних і крайових

ГАРМОНІЙ

ріжних моделів, трубок, скрипок, клярнетів

і т. д.

ХАТА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ
літератури, політики і сучасного житя
виходить
кождого першого в місяци під редакціэ
Я. Н. КРЕТА

Зміст книжки другої:

ВІД РЕДАКЦИИ.
Г. Хоткевич: Цар і Гетьман (дальше)
П. К. Т.: Я у млї віковій...
Старий край до своїх Братів і Сестер в Америцї.
З всячини:
Поясненэ до образа.
Піяньство в старинї.
Сьвята блоха.
О. Ж—о: Вільні школи Феррера.
Благородна відповідь.
В. Ц.: Революціонер.
Джек Лондон — М. Стечишин: Лиш мясо.
Я. К.: Ко-оператива.
Апол. Новак: Таки поставив го на ноги. (Конець)
Б. Грінченко: Убогії ниви...
Осип Боян: Побіда над воздухом (Конець.)
Spectator: Наші добутки.
Осип Боян; Біда не ходить по лїсї, але по людях.

Число 2 за Лютий 1911

ХАТА

ІЛЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ ЛІТЕРАТУРИ, ПОЛІТИКИ І СУЧАСНОГО ЖИТЯ

Виходить кождого першого в місяци. ВИДАЄ ТА РЕДАГУЄ [illegible] В. ПРЕТ. Ц. [illegible] Main 3001

Адрес Редакції; 850 Main St. Winnipeg, Manitoba, Canada.

Від Редакциї.

Нове видавництво „Хата" встрітили наші поселенці з рідким ентузіязмом. З усіх закутків широкої Канади та Америки наспіли сотки замовлень і щирих листів, заохочуючих видавців „Хати" до витревалости. За сї симпатії і щирі ради прийміть, панове, сердечне „Спаси-бі". Особливо дякуэ Редакція панам Томашевскому і Фодчукови, що без просьби зі сторони Редакції кинули ся на аґітацію за „Хатою" і то з красними успіхами. Рівнож дякуэмо добродію З. Бичиньскому за безсторонну і чільну критику першого числа. Редакція знаэ, що нове видавництво маэ браки і то як-раз такі, які закинув д. З. Бичиньский в послїднім числї Кан. Фармера, та браки сї дадуть ся оправдати. Передовсїм ми хотїли зробити „Хату" місцем, де моглиби розвивати ся наші лїтературні сили ту на заморскій Руси. Нехай пише всякий — ми думали — що уміэ і як уміэ.

З початку буде писати слабше, а відтак виробить ся, хотьби під впливом критики людий, котрі розуміють річ. Иньша знова річ з популярностию. Редакція „Хати думаэ, що не завсїгди мусить мати ся на увазї лише фармерів. Ми маэмо ту учительство, ми маэмо купу інтеліґенції, ми маэмо більше розвинених навіть фармерів, до котрих чейже можна вже відізвати ся термінами більш науковими. А впрочім, эсли пересїчний фармер не понимаэ деякого технїчного виразу — то нехай вчить ся, нехай розвідуэ у других. Впрочім такі трактати, як про Феррера по просту не дасть ся написати інакше, як по науковому.

На — прикінци проєпмо вибачити за браки, які можна подибати в „Хатї", а ми будемо старати ся сї браки раз-враз усувати і при помочи наших молодих лїтературних сил поставимо згодом наше видавництво на рівнї з видавництвами старо-краэви ми та зробимо „Хату" зеркалом нашого житя і нашого поступу на широкім Американьскім Континентї.

Просили ми в першім числї, просимо і на сїм місци: пишіть, панови, як найбільше, доносїть сьвітови про житэ на Ваших кольонїях, бо „Хата" стоїть і стояти буде не спеціяльно на предилатї, — а на перi, на силах самих наших дописувателїв.

Цар і Гетьман

ІСТОРИЧНА ПОВІСТЬ

За Мордовцем Г. Хоткевич

(Дальше)

III.

Чим далї, тим все більше й більше привязувавсь гетьман до своїх хдестниці. Иноді йому здавало ся, що він був би щасливий, як би доля послала йому таку доч ку, як Мотря. З нею він не чув би сего холодного спріцтва, коли сьвіт весь здавався тюрмою, з котрої він, гетьман, правив міліонами свобідних, щасливих дюдей, тоді як сам був і несвобідний і нещасливий.

— Кому я потрібен не як гетьман, а людина? Хоч би діти, хоч би що... Нема, нема нічого.

Иноді на гетьмана нападала страшенна, смертельна тоска.

— Для кого жити? По що?.. Чого шукати?.. Хіба жити для України? Її зберігати? Але чи надовго би удалось її оберегти? Хіба не почнуть її знову шарпати з усїх боків і москалї, й ляхи, й татари?..

А до тих всїх були ще й з Москви приходили трівожні вісти: цар Петро уже засмакував в успіхах. Опісля став уже одною ногою на далекім морі — не збити вже його звідти. А потім, і розохотившись, поверне на Дін, поближче до пів-денного моря. А там на Дніпро, і на всю Україну...

— А ти, старий собако, чого дивиш ся? — говорить до себе гетьман. — Загарбаэ він твою неньку Україну та й буде вона потім, поки віку, плакати „на ріках вавилонських"... Ох ти старий, старий! Диви ся...

І ходив старий гетьман по порожніх покоях. Ходив сповнений великих дум і говорив про себе: „Чи чіт чи лишка?.. Чи Петро чи Карло?..

Раз, коли Мотря була вже в Батуринї, занедужав трохи гетман. Коли о тім довідала ся Мотря, вона рішила провідати гетьмана, як він її колись відвідував в монастирі. Пішла у садок, нарвала тих квіток, які, вона знала, найбільше подобають ся гетьманови, і пішла.

Пройшла мимо вартового, що ходив коло гетьманського ґанку і вступила до передпокою, завішаного зброэю та бунчуками. Потім одчинила двері і — зупинила ся на порозї.

Се був досить великий покій зі стінами, прикрашеними малюнками й портретами. Одна стіна була заставлена шафами з книжками, а на полицях блищало срібло й золото. Голови сайгаків з рогами, кабанячі морди з величезними клами, величезний орел набиваний з розпостертими крилами — се докінчувало убраня покою.

Мазепа нагнувши ся над столом, розглядаэ мапу.

— Від Дніпра за Случ, а там за Горинь а там за Стир і Буг до самого Кракова... Так, так... А від Кракова Червоною Землею до Коломиї, а від Коломиї до самого моря, ото все наше...

— Добридень, тату... Здоровенькі були, — тихо сказала Мотря.

Гетьман обернув ся, похмуре, стомлене його обличе осьвітило ся радісною усьмішкою. В глибоко запалих очах пройшло щось тепле.

— Се ти моя ясочко?.. Спасибі доненько.

Дівчина підійшла до него й поцїлувала в руку.

— Помагай Біг, тату, — ще тихше сказала дівчина. — Що ви там шукаэте?

Гетьман, взявши її за руки і сумно дививсь в очі, так само щиро сказав:

— Могили собі шукаю доненько.

— Якої могили, тату любий?

— Глибокої, глибокої, доненько, могили. Щоб, спочивавши в ній, моя сїдая голова плачу людського не чула... Щоб очі мої старії, сирою землею присипанії, не бачили недолї рідної України...

В голосі гетьмана звучав глибокий тихий і безнадійний сум... Мотря відчула, що до горла підступають сльози. Кріпко стиснула вона руки гетьманови.

— Нащо могилу?.. Не треба могили. таточку. Що болить у вас?

Душа болить, доню... По що живу я? Ні дітей у мене, ні ближніх... О...не знаєш ти, дівчино, яке то велике горе — сирітство старости!.. Ходиш-ходиш сам по самітних покоях, слухаєш вітру, ждеш сонця. А прийде сонце — і воно не гріє. Так уже ліпше в домовину, щоб не бачить нікого й не чути...

Гетьман зупинив ся. Гострим болем проходили сі слова по серцю дівчини... Бідний гетьман... І власть, і богацтво, й слава — все єсть, а душа тоскує.

— Марно житя моє минуло... То задумав хоч на старість...

— Що татку?..

— Велике діло, велике діло, доню... Подивись на сей папір. Не могили собі шукав, а міряв нашу Неньку-Україну. Ось яка вона — диви ся! Розляглась від Сейну до Карпат, від Дону до самої Висли... Се все наше... Ге-е!.. Я ще не буду вмирати! Ми ще поживемо!.. Хочеш щоб я жив?

— Хочу татку..

— І ти будеш до мене, старого, ходити як тепер прийшла?

— Буду... хоч кожен день.

— І не скучатимеш зі мною?

— Ні, не скучатиму.

Мазепа задумав ся. Мовчала і Мотря.

— Мак бумемо жити! — сказав гетьман і встав. — Ти мінї даси й здорові і молодії годи.

Куди дівало ся й хороба й сум. Гордо підняла ся сіда голова гетьмана, очі посьвітліли й дивили ся кудись далеко-далеко.

— Чи чіп чи лишка?.. Чи Петре чи Карло?.. — шепотів він і трусив головою.

Вже давно пішла Мотря до дому, а гетьман все ходить по покоях і думає свої важкі великі думи.

— Так, так... Так, так... Цар Петро думає, що Україна — се його добро, а гетьман Мазепа се пес на ланцюгу, пес, що мусить того добра стеречи. Пуну! Побачимо!..

IV.

Як пішов гетьман в похід, на той бік Дніпра — не переставала думати о нім Мотря. Оточений могутністю й славою, владика великих земель, сильний розумом і волею — таким здавав ся гетьман усім. А в мріях дівчини був він сумним, самітним; таким самітним, яким не був ні один найостатнійший жебрак.

І молоде серце дівчини розривало ся на части, коли вона думала про гетьмана.

— Та нема ж у него нікогісінько, щоб хоч виплакати міг він свої невиплакані сльози; нема нікого, хто приголубив би сю сіду голову, що так богато і так гірко думала на своїм віку, — і Мотря плакала...

А коли, вернувши ся з походу, Мазепа на чолі війська, з усею військовою старшиною, блискучий і гордий в'їздив до Батурина під звуки труб, під дзвін дзвонів, серед великих товпищ народа — Мотря не вийшла разом з иншоми на зустріч гетьманови й батькови, а притаїла ся в саду, мимо котрого ішов похід. І коли рядом з молоджавим лицем батька показало ся сідовусе обличе Мазепи — дівчина, прикрита зеленю дерев, упала на коліна і перехрестила сї дві голови — голову батька й гетьмана.

В той же день у вечері Мазепа прийшов до Кочубеїв. Шестеро козаків понесли цілу купу дарунків; і для пані судійхи і для панночок, яких у Кочубеїв, окрім Мотрі, ще було дві.

Гетьман був дуже гречний з господинею, оповідав про новий свій похід, говорив про шведського короля, з котрим ще воював цар Петро. Оповідав гетьман цікаво, між серьозну розмову вставляв жарти переставав річ поговірками, віршами. Панночки слухали його з надзвичайним зацікавленєм, а Мотря любовала ся тим і болїла за него, знаючи, що під сею веселістю криєть ся глибока печаль, переживаєть ся жяжка самота. І ся печаль вирвала ся під кінець розмови, коли гетьман закінчив

свою річ дорогою:

— Був, був, всюда був... А все мої старі кости не знайшли своэї домовини.

Се було так сказано, що Мотря вибігла з хати і прибігши до свого любимого дуба, впала на ослін і заплакала. Тут і знайшов її Мазепа.

Побачивши Мотрю заплаканою, гетьман спитав її — чого вона плаче. Дівчина нічого не відповіла і перебірала в руках дубову гилку. Дві горячі сльози скотили ся на руку Мазепи...

— Що з тобою, дитино моя?

— Вас жаль, — і дівчина, припавши до плеча гетьмана, гірко плакала.

Тихо притулив її до себе Мазепа, гладив по голівонці... Довго мовчав, аж поки не виплакала ся вона. Тоді відхилив від себе її лице і, дивлючися в сьвітлі очі, тихо питав:

— Хочеш бути моэю?

— Я давно твоя...

Чи хочеш бути жінкою гетьмана перед Богом і людьми?

Дівчина знов упала йому на груди і жагливо шепотіла:

— Візьми мене... неси мене хоч на край сьвіта...

- -

Але коли на другий день Мазепа посватав Мотрю, Кочубеї рішучо відмовили.

Гетьман був ображений. Мотря плакала і чула, що не може жити без того, кого покохала. Вони бачили ся тепер ночами то в гетьманськім саду, то в саду Кочубеїв,

Але як тільки про сі побачини дізнала ся мати — пеклом стала тоді хата для Мотрі. Сувора, нестримана Кочубеїха їла дочку живцем з рана до вечора, і бідна дівчина вислухувала такі докори, від котрих кровю обливало ся її серце.

Мотря не плакала, Вона мов скаменіла. Цілими годинами сиділа вона в своїй горищі, не ворушучи ся, потім зі стогоном падала наколіна і молила ся. За гетьмана молила ся.

— Що він робить? Чи він переносить своэ горе?

До дівчини доходять чутки, що він хорий... Вона уявляэ собі його самітність, безпомічність; від неї не відходить його образ сумний, скорботний. І вона готова на все — аби побачити його, потішити.

Помучивши ся кілька день, Мотря нарешті безповоротно рішила — піти до гетьмана, щоб хоч поглянути на него. Піти за всяку ціну, що б там не було.

І от у ночи, коли усі в домі заснули, тихо встала Мотря з ліжка, в темноті одягла ся, відчинила вікно у сад і вискочила туди...

Тінистим садом пройшла вона до того місця, де їх сад з ходив ся з садом гетьмана. Там була в паркані діра, закрита великим кущом бозу.

Дівчина перелізла до гетьманського саду. Але як увійти до палацу? Як проминути вартових?.. Приглядала ся Мотря крізь тьму чи не сьвітить ся у вікні у гетьмана... Ні, темно... Певне лежить хорий, самітний, всіма покинений...

Мотря йде далі... Страшно в темнім саду. Десь між старими дубами пугач стогне, а за садом, мабуть на вигоні, свистав вівчарик. А ще вище, з-за вершин лип та сріблястих топіль дивлять ся далекі Божі очи, дивлять ся на Мотрю й стежать за кождим її кроком...

Але Боже!.. хтось іде доріжкою... Дівчина так і застигла на місци... Куди тікати, де сховати ся?..

Хтось іде і сам зі собою говорить: ,,Хто кого?.. Хто кого?.. Чи Петро чи Карло?..

Вогнем обпалило дівчину. . Се він... се гетьман.

— Тату, тату любий!..

Дівчина всім тілом упала йому на груди, шепочучи щось, і тихо впала до ніг гетьмана.

Мазепа хотів крикнути й не міг... Мотря була непритомна... Він підняв її на руки і поміг...

Беріжно положив на широку каласу в своїй кімнаті. Дівчина одкрила очі.

— Тату, тату... Любий мій, — і її руки обвивали ся коло шиї гетьмана, котрий стояв на колінах і плакав від щастя.

— Як же-ж ти змарніла, дитино моя, сонечко моэ!.. Личенько схудло, очиці запали, — шепотів він.

— Нічого, таточку, нічого... Тепер я з тобою.

В сю хвилю десь трівожно ударили в дзвін. Мазепа здрігнув ся. Дзвін бив часто, як на пожежу... Що се? Пожежа?..

Ні, не видно у вікна червоного сьвітла. Гетьман і дівчина трівожно дивлять ся одно на одного. Мотря боїть ся.

— Не лякай ся, донечко — я зараз дізнаю ся, — заспокоюэ її гетьман.

Він ударив двічи в долоні, на дверях став пахолок.

— Поклич, хлопче, московського полковника Анненка.

— Анненко сам тут, ясновельможний пане, — бойчо відповів пахолок.

— Тут? чого він? До мене?

— До ясно вельможного пана гетьмана.

— Ну, то поклич його зараз.

Мотря вийшла до другого покою, а через хвилю увійшов до гетьмана Анненков, начальник московських стрільців, яких дав гетьманови цар Петро.

— Що там стало ся у місті, пане полковнику? Пожежа?

— Ні, пане гетьмане: се Кочубей дзвонить.

В очах Мазепи блеснуло щось холодне.

— Що ж він — у дзвонарі запхав ся?

— У него дочка втекла.

— Так він гадаэ цілу ніч дзвонити? Ні кому спати не давати, га?

— Я посилав до него. Але він так каже: поки дочку мою не знайдуть — буду дзвонити хоч до Покрови.

— А як я примушу його дзвонити ланцюхами та не до Покрови, а до могили? — сказав гетьман тихо, понизивши голос, і в сім понижено було щось страшне.

Потім він задумав ся і ходив по кімнаті. Підійшов до дверий і голосно сказав:

— Мотренько! Вийди сюди, доню.

Дівчина вийшла бліда, заплакана, але спокійна. Анненков з пошаною поклонив ся.

— Ось де дочка пана ґенерального судії, — сказав Мазепа до Анненкова. — Вона у гетьмана. Не втекла і не потайки пішла з дому, а прийшла просити мого заступництва. І я яко гетьман і яко батько хрещений, приймив її під свою оборону.

А дзвін все гудів і гудів. Видно Кочубей справді рішив дзвонити хоч до Покрови. Мазепа підійшов до Мотрі і положив їй руку на плече.

— Доню, — сказав він до неї лагідно. Чуэш, як дзвонить?

— Чую, татуню, — ледве відповіла дівчина.

— Се батько й мати твої кличуть тебе до себе.

Дівчина мовчала. Видно лиш було як дрожав золотий хрест, що висів у неї на грудях.

— Се батько й мати твої скаржуть ся на нас Богу. Мідяним язиком до Бога кричать. Покори ся родичам, дитино... Верни ся до дому.

— Тату... не женіть мене..,

— Донечко! Не гоню, а прошу я тебе покори ся.

А відтак, звертаючи ся до Анненкова, Мазепа сказав:

— Тобі, полковноку Григорію, поручаю я з честю відпровадити панну судіївну до дому її родичів. І скажи Кочубеэви мою гетьманську волю: коли я довідаю ся, що він позволить собі або жінці своїй причинити щось неприэмного дочці своїй рідній, а мині духовній, то я, гетьман, відберу дочку у него гетьманською своэю властию.

Потім він підійшов до Мотрі, поцілував її в голову і перехристив.

— Се тобі моэ благословенэ... Прощай, моя донечко. Нехай Господь тобі пішле свого ангела хранителя, а я не покину тебе і не забуду.

Дівчина мовчки поцілувала його руку і поглянувши повними сліз очима на гетьмана, вийшла з покою. За нею Анненков. Мазепа зостав ся сам і, здавало ся, що за спх кілька хвиль він постарів ся на кілька років.

(Дальше буде.)

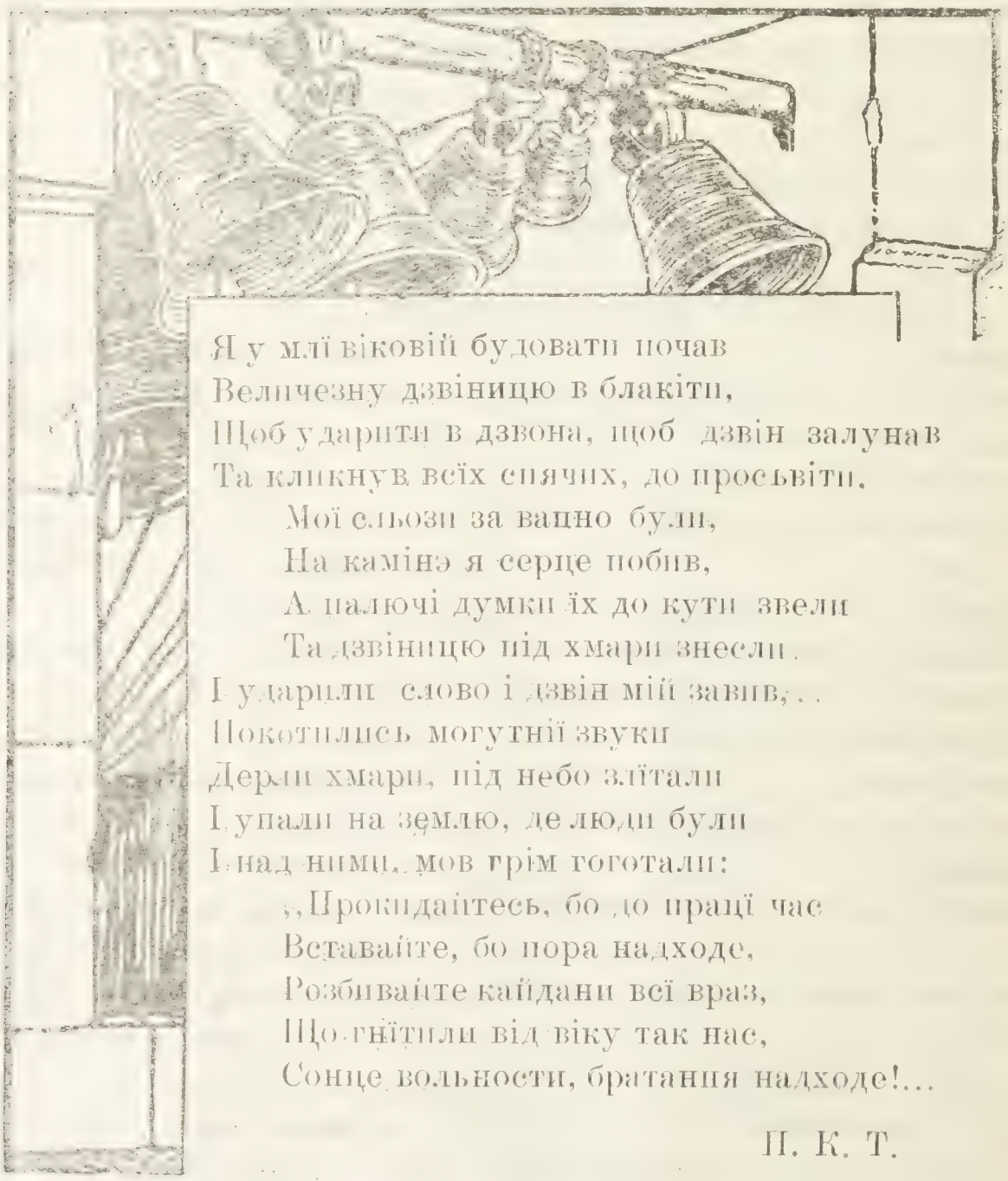

Я у млї віковій будовати почав
Величезну дзвіницю в блакіти,
Щоб ударити в дзвона, щоб дзвін залунав
Та кликнув всїх сплячих, до просьвіти.
Мої сльози за вапно були,
На камінэ я серце побив,
А палючі думки їх до кути звели
Та дзвіницю під хмари знесли.
І ударили слово і дзвін мій завив, . .
Покотились могутнії звуки
Дерли хмари, під небо злїтали
І упали на землю, де люди були
І над ними, мов грім гоготали:
„Прокидайтесь, бо до працї час
Вставайте, бо пора надходе,
Розбивайте кайдани всї враз,
Що гнїтили від віку так нас,
Сонце вольности, братання надходе!...

П. К. Т.

Старий Край до своїх Братів і Сестер в Америці.

Дорогі наші Рідні!

Ви певно згадуэте нераз ту хвилю, коли покидали свій рідний край. З яким великим смутком і жалем Ви пращали його, їхали гень за море шукати красної долї. Нам лишили Ви сльози і тугу за Вами а самі забрали з собою грудку рідної землиці, зрошеної потом і кровію Ваших батьків. — Ми тою грудкою коханої землиці по віки звязані з собою: звязані однаково безмежною любовію свого народа, смутком над його недолею, та обовязком праці і жертв для нього.

Та всї ми не можемо йти Вашими слїдами і перенести ся на чужину, щоби там заживати волї, бо хоч і зле нам живеть ся, то таки жаль нам ще покидати свої прадїдної, дорогої нам землї сподїючись, що і в наше віконце засьвітить ще колись сонце! Ми тут у себе мусимо витворити підстави нашої народної свободи і незалежности. Щоби однак дійти до своэї цїли мусимо цїлому нашому народови дати просьвіту, якої не дають нам польскі школи, де за рідну нашу молитву закатовують наші дїти на смерть. І тому то від кількох лїт зачали ми нерівну борбу о нашу школу, а Вам певно звісно, кілько то жертв понесли, кілько насидїлись по арештах і кілько то крови проляли безуспішно наші молоді борцї-академіки в борбі за найвисшу нашу сьвятиню наук — унїверситет! Та нам треба не лиш найвисших, але всїх шкіл, від народних почавши, де би учили наші учителї батьки, а не чужі кати-людоїди! І вже перед кількома лїтами зачали ми власними силами, власним грошем, закладати свої рідні приватні школи, а передівсїм ґімназиї; і наш нарід зрозумів вагу сих шкіл, та почав складати на сю цїль послїдний сотик. Але і вороги зрозуміли значінэ нашої школи, бо вони знають, що коли з тих шкіл вийдуть сьвідомі борцї за наші права, то їх панованэ над нами скінчить ся, і тому вони уживають всяких способів і средств, щоби нас знищити. Ми однак не съміэмо уступити з тої найпевнїйшої дороги до народного відродженя, бо нам не позволяэ журба о будучність нашого народа і наша народна честь! І почалась у нас нерівна борба, до котрої мусить станути цїлий наш нарід; тож і Ви Дорогі Братя, з чужини подайте нам руку до помочи!.. Саме тепер настане час коляди, і коли засядете доспільної Сьв. Вечері, то пригадайте собі, що в тім самім часї і в тій самій годинї сьвяткуэмо і ми тут у нас се велике сьвято Різдва Христового, а наш цїлий нарід відчуваэ духом, що ми одна велика родина. Тож в імя тої эдности цїлого нашого народа — просимо Вас о сьвяточний дарунок на „Рідну Школу," а дарунком тим нехай будуть жертви з коляди, або иньших складок підчас сьвят. Кілька центів зложених на фонд „Рідної Школи" не зробить Вам великого ущербку, нашим дїтям принесе неоцїнену користь. — Тай не лише на сьвятах, але також при всяких иньших нагодах памятайте про складки на сю цїль — тай від себе не жалуйте — гріш виданий на школу звісно, не пропаде марно! Всякі жертви просимо висилати до тов. „Днїстер" у Львові на книжочку вкладкову ч. 6800. (фонд „Рідної Школи").

Тими жертвами Ви дасьте доказ, що межи нами, а Вами істнуэ братерська звязь і що ми э дїтьми одної великої вітчини! — З тим словом здоровимо Вас усїм найкрасшим добром, і пересилаэм Вам дружний привіт з Вашої вітчини старого краю.

Львів, дня 30 Падолиста 1910.

М. Грушевский в. р. голова — о. Омелян Ваньо секретар

ДО ОБРАЗА зі сторони 40-ої

Символічний образ ДЖОРДЖА ЛОСТА „Що приказав Господь — а що зробив чоловік" будить думку чоловіка і звертає її до пізнаня тих великих противорічій між „приказаним" а „здійсненим", що панує на земли. Милосердіє, любов, прощане ворогам, шукане правди — все то уступає на задний плян покриваєся мракою забутя. А навіть сьвітлий образ Христа темніє перед пишною, богатою фіґурою того, що по трупах і крови великих мужів спалених і прибитих до стовпів (як видно на тлї) панує над мілїонами душ як сьвятий і непомильний.

ПІЯНЬСТВО В СТАРИНІ.

Піяньство — то гріх всїх віків. Тілько що між старими віками а новими єсть дві великі ріжниці. В старині пили менче, а хто упивав ся, того остро карали, в пізнїйших віках аж до нинї пють більше, а навіть багато, тай за се нїхто не караэ. Ба не тілько не карають, анцей и держують піяньство, яко одно з жерел пиленних доходів.

За часів Сольона в Атенах (в Греції) коли який урядник прийшов до бюра в пяним станї, був сказаний на смерть. Спартанцї викорінили у себе піяньство цїлковито, заборонивши управляти виноград; а алькоголю і пива тодї ще не знали, тому і випивати ся виключно вином.

В Римі за часів републики уживанэ вина було остро зборонене мущинї аж до 30 лїт, а жінкам цїлковито. Але по 30 лїтах коли хто поповнив злочин по пяному тодї карали острійше, як був би се зробив по тверезому. Магомед, як звісно заборонив також своїм вірним уживати вина.

В середних віках многі з королїв були великими ворогами піятики. Так французький король Франц I видав закон, силою котрого чоловіка пяного перший раз замикали в тюрму на хлїб і воду; за другий раз били палками, а за третий — вже таки немилосердно сїкли різками. Хтож помимо тих кар таки віддавав ся піяньству — такого проганяли з вітчини. В иньших краях замикали пяниць до тюрми і годували їх стравами вареними на горівцї так довго, доки нещасний не згидив собі і не міг зовсїм їсти. Коли вже умирав з голоду а страви вареної на горівцї таки не міг покушати тодї випускали.

СЬВЯТА БЛОХА

Эсли високо-культурні Эгиптяни уважали колись сьвятим жука, то не будете дивувати ся, що пів-дикі жителї Камчатки уважають сьвятим эством — нашу звичайну блоху. Люди сї переносять укушеня блохи з стоїчним спокоэм і боять ся эї доткнути, щоб не прогнивити достойного члена Олїмпу і не спровадити на себе ще більшого лиха.

Але лучить ся, що бідному Камчадалови надокучить і мусить блоху забити, то се він не робить так рівнодушно, як наш чоловік. Для него той акт — то справдїшне релїґійне торжество, котре конечно супроводжати з молитвами.

Факт обо[illegible]ня блохи маэ свій початок в мітольоґії. — І так землетрус, котрий на Камчатцї повторяэ ся досить часто — приписуэ ся божеству-блосї. Дїло в тім, що цар підземного сьвіта Туйл проїзджаэ ся по своїм підземнім царстві на санках, запряжених собаками. При тих прогульках бога Туйла всьо гаразд для жителїв на земли так довго, доки блоха не зачне кусати котрого з його псів. Нес. хотя для Камчадалїв також божество, але то не перешкаджаэ эму чесати задною лапою вкушеного блохою місця, або гонити за нею зубами. От з того заворушеня бога-пса і повстаэ землетрус. Блосї приписуэть ся і бурі. Після віруваня тубулцїв богиня бур і вітрів носить ся по сьвітї з своїм дїтваком на плечах. Дитя спокійно сидить на плечах старої, доки не зачнуть эго кусати блохи. Но як скоро вкусить эго блоха, дїтвак верещить — і той плач то вітер та буря. По силї вітру старий Камчадал може в гадати як много блїх розвело ся на дитинї богинї бурі і як сильно они эї кусають.

(Докінчень)

Найбільшу вагу клав Феррер в своїх школах на фільозофію. В однім із шкільних підручників під заголовком: ,,Людство" — Розмова сестрінки з эї Стрийом дав Феррер зміст усіх понять, про науку, релігію і соціольоґію. От оден уступ з неї:

Стрий.— Коли підсловом ,,вселенна,, розуміэмо дійсну вселенну, то можемо тоді твердити що дійстна вселенна істнуэ, бо матерія перетворюэсь без упину. Вселенна в данім моменті э станом матеріо-енерґії тої хвилини. Тому щоб зрозуміти дійстну вселенну, то вистарчить для того лише слідити і познайомитись з эї перемінами до сего часу, з тим застереженям що ми вже переконані про незнищимість матерії. Ми кладем собі за задачу: виелімінувати уявні і мильні поняти, та обмежитись на поли спостережень і досьвіду. Ми показали як материя перетворюэсь, а се пояснило нам чому дійстна вселенна істнуэ в такім стані як эї знаходимо "

Сестрінка— ,,Словом сказавши Стрию, вселенна се э понятэ, яке людина виробляэ собі про материю в загалі. Одно питанэ: Що Ви маэте закинути мені, коли я назву сю материю ,,Богом"

Стрий— ,,На те я закид, і то великий закид. Під словом ,,Бог" ми розуміэмо творця, якесь всемогуче эство. Але коли ми вже сказали повисше, що материя я незнищима, то як можемо тепер обертатись і говорити, що істнуэ якесь всемогуче эст о над цілою вселенною."

Дальше в тій самій книжці іде розмова про питанэ безсмертности:

Сестрінка ,,Стрию. Коли ми відкидаэмо божество, то мабуть булоб ліпше не вірити в будуче житя і в безсмертність душі.

Стрий — Так Не мабуть, але справді. Сї ідеї суть наслідком порожньої надії, що певні прояви енерґії, спостережені в орґанізмах лише тоді коли они суть октивними останутъ ся in statu quo, не лише тоді коли сї орґанізми перестанут функціанувати, але навіть тоді, коли вони розпадуть ся. Се дуже легко доказати, що еґзистенція індивідуум се період часу точно обмежений зродженэм і смертію. Поза житэм эства нема ніякої еґзистенції. Тому ми мусимо шукати задоволеня і щастя в сім житю, аніж одурювати себе якимсь будучим вічним житем."

Сестринка. Се мабуть найліпше поясняэ значінэ терміну, ,,трансформаційна" фільозофія, що Ви повисше сказали Стрию.

Стрий.— Так часть эї, але не найважнійшу часть. Ми лише що переконались, як розумінэ загального перетворюваня примушуэ нас відкинути упередженя. Ми лише згадували про упередженэ до божества а тепер можемо згадати і про иньші, як до властий, родинного краю, властности і т. д. Пізнійше ми побачимо що се розумінэ зробить нас компетентними міняти і осуджувати всякі змаганя людині, які поставили собі за ціль здобути красшу будучність для всіх, дальше сходить розмова про закони, закони зроблені чоловіком, про котрі Феррер учив так:

Сестрінка — ,,То ви кажете Стрию, що праводавці суть неуками?"

Стрий — ,,Очевидно. В іньшім разі вони забралиб ся познайомити людий з законами природи, щоб кожда людина розуміла їх, і їх вагу, та поводилась після них. Але вони роблять цілком навпаки, бо силою накидають свої переконаня, будуть для тих

людий інтересними або користними. Праводаниї з усіх держав себ анда зарозумілих людим по найбільшій части невільники алькоголю і нікотини; нові бездонної глупоти і наївности.“

Благороднїйша і більше ідеальна сторона Ферреровогo „эванґелія“ містить ся в підручнику „Чоловік і земля“ написанім Елїзом Реклї. От на примір оден уступ з того підручника, в якім знаходимо погляд анархіста на патріотизм і міжнародну згоду: „В сучасній добі ріжні ґрупи суть так перенятi ідеэю эдности людства, що ті ідеї не загинуть, так як загинуло много націй. Безперечно що політичні і торговельні провини будуть эще довго лучатись як на воді так і на границах ріжних держав, але поволї сї границї будуть зникати і прийде день коли вони зовсїм зникнуть. Ріжни ґеоґрафічні назви витруть ся на мапах, без найменьшої шкоди для розвитку поступу людий, жиючих в тих державах. Ті люди і тепер помагають собі взаїмно, тому нема чого обавлятись, що вони перестануть ділитись або міняти ся овочами своэї праці тодї, коли всякі дэржавні границї між ними зникнуть. Здаэсь що Німеччина і Франція суть нинї ривалями і завзятими воротами, але в глубинї вони суть найблисшими приятелями, і разом в потї гола працюють здобуваючи овочі які приносять користь їм обом. Вже сей період заслужив на назву „гуманний“ бо злучив людий політерованих знаням Греки і Латини з людьми з меньшим або ніяким образованэм.“

Найлїпшим зеркалом Ферреровоі душі суть його властні написи на стїнах вязниці в Мадриді, де він гостив в роцї 1906-тім і 1907-тім за закинену йому участь в заговорі на Короля. Деякі з написів подаэ „New York Times“ в статї „Характер Феррера“ Оден з написів звучить так: „Так довго доки нація або держава отримуэ горстку людий і даэ їм власть накладати кари, та заводить вязниці деб сї люди могли вигідлїйше знущатись над невинними; доти ми не можем назвати таку державу цивілїзованою.“

В іньшім написї пробиваэть ся подібна гадка і лїпше висказана: „Колиб ми перейшли від вязня до сторожа який його стереже від сторожа до судиї що його засудив: від судиї до поліцая що його заарештував: потім до поліцийских властей що його отримують, від них до всїх тих що його оскаржили а в кінци до так званої суспільности; зробивши се і перестудиювавши сумлїнэ кождого з них, ми знайдемо що сумлїнэ вязня э найчистїйше.“

В однім з довших написів Феррер говорить що кождий з нас э власни відвігальний за кождий поповнений злочин. Вдавши злочинців в загалї то на кожного з нас спадаэ більше вини як на того що поповнив злочин. Слїдуючі серії афоризмів суть вибрані з його „Націоналїстичної Доктріни“ в яких Феррер голосить свою гірку правду.

„Ніколи не сподїй ся нїчого від других. Памятай що мудрі і сильні коли дають тобі що, то заразом роблять тебе їх невільником

„Найбільший обовязок людства э: старатись завести мир, любов і братерство між собою без ріжниці пола або кляс. До сего ми стреміли і віддались тій працї в раціоналїстичних школах, де ми учили наших учеників лише те, що э оперте на наукових дослїдах.“

„Пролэтаріат лише тодї освободить ся коли пізнаэ свою силу, і візьме правлїнэ в свої руки не здаючись більш на упривілїґійовану клясу.“

„Колиб люди були думаючими сотворінями, вони-б не позволили комусь чинити їм кривду, і самі не бажалиб чинити їх другим.“

„Не служім! не покланяймось ніяким панам або Богам, а научім ся любити оден другого.“

„Моїм ідеалом э учити — учити раціонально — так як учать в Модерній Школї (Escuela Moderna).“

Від самого застованя модерних шкіл Феррер сказав ся ревним їх учителем. Заложивши першу з таких в Барцельонї він учив самий і спершу мав в клясї дванайцять дївчат і вісїмнайцять хлопців. По пять лїтній діяльности число шкіл зросло до сто девять, з яких пятьдесять знаходилось в Катальонії. Говорять що за труд виставлять Ферреровi памятник в Барцельонї з написею: „Послїдна здобич Ішпаньскої Інквізиції.“

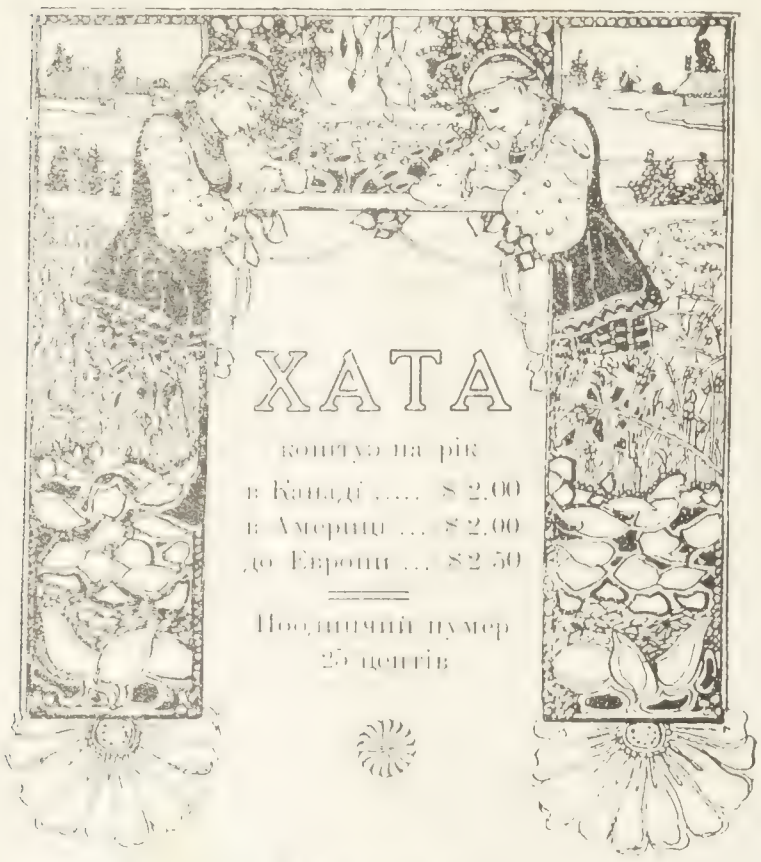

Хата

ілюстрований журнал літератури, політики і сучасного житя

Одинокий місячник того роду на заморскій Україні.

Видає і за редакцію відповідає: **Я. Н. КРЕТ**

Адрес редакції і адміністрації:

„СНАТА"

850 Main St. WINNIPEG, MAN.

Телефон: Мейн 3604

„The Home"

monthly magazine for Ruthenian people in North America

J. N. Kret, Publisher & Editor.

Offices: 850 Main St. Winnipeg, Man.

TELEPHONE: Main 3604.

БЛАГОРОДНА ВІДПОВІДЬ.

Коли славний данський „байочник" Андерсен по довгім побуті в Італії зібрав ся від'їздити назад в родинну землю, запитав его оден з італійских приятелів, чому не лишить ся на чудовім, теплім полудни раз на все. Як можна, говорив, розлучити ся з такою чудовою стороною, краєм кипарисів і ливанів задля непривітної, холодної Данії!

— Хиба маму любить ся лише тоді, як вона гарна? — відповів Андерсен.

Революціонер.

Ти тікаєш... відвертаєш
Свої чисті очи
Від лихого твого друга,
Руки дать не хочеш?
Себто кажеш — я розбійник,
Я лиха накоїв,
Я зарізав чоловіка
Своєю рукою,
Опоганив...
Тяжко друже.
Брать на свою душу
Закон суді, — яж не хочу
Судити—а мушу.
Мушу серце — ту страшную
Рану загоїти,
Хочу душу непотішну
Лихом напоїти,
Щоб упивши ся забула,
Як ворог лютує
Кругом неї... Хибаж винна,
Що бачить, що чує?
Хиба винна, що рука рвесь
Розірвать окови,
Хоче волї?
Ні, не смерти, —
Я хочу людови,
Хочу правди. Деж керниця
З тією водою?
Де та стежка до керниці?
Я пійду напою вбоге серце.
Лиш скажіте...
Присяду і з вами
Поділю ся, побратаюсь.
Та поки дістану
Того дива, не спочину
І не ляжу спати;
Я не стану на болоті
Тюрми будувати.
Не поставлю сторожити
Свобідного моря,
Я се знаю: Закон вільних —
Невільному горе.
Ні на горниці у книгах
Шукати закону,

Тії правди. Нї — я стану
Дзвонити у дзвони
На тревогу, запитаю
Хто хоче любити,
Хто з голодним своїм хлїбом
Схоче подїлитись.
Хто не стане убивати,
А обвяже рани
Нещасливим, хто невольних
Не любить кайданів —
Того возьму... Просто серцем
В серце запитаю...
Сли відозвесь — побратаюсь,
Хтож серця не маэ,
Того годї почислити
До душі живої.
Мертвий шкел т не озве ся,
Не дихне любвою, —
Трупом дише.

Шкода сонця
На багно сьвітити,
Годї чорную безодню
Добром наситити;
Годї другом називати
Хто серця не маэ, —
Хтож із серцем, того люблю
Того обнимаю.
Хто із серцем, той відозвесь,
Клич братної мови
Нас зэднаэ, звяже закон
Дружної любови.

В. Ц.

Приволїк ся на ріг і глянув в гору і в долину перехресної улицї, но не побачив нїчого крім оаз сьвітла, що його розливали уличні лямпи, розставлені на рогах иньших перехресть. Відтак поволїк ся назад, звідки вийшов. Сунучи ся нечутно та без непотрібних рухів через півтемряву виглядав радше на тїнь людини.

Рівно-ж він був незвичайно чуткий, як дике зьвіря в гущавнику, сильно вразливий та остреглив. Рух иньшого у темрчві довкола нього мусїв би бути тїнистий в ще більшій мірі чим його власний, щоб уйти його уваги.

В додатку до поспішного спостерігування стану річий, спостерігуваня змислами, він мав ще й субтелнїйшу спромогу, спромогу прочутя у воздусї довкола себе. Він знав, що в домі перед яким пристанув був на хвилинку, э дїти. А прецїнь сеї певности не набув силою свого спостеріганя. Тому він навіть не здавав собі справи з того, що знав що небудь, так тайна була його вразливість. А прецїнь, коли-б прийшла хвиля, в якій він мусїв би щось робити в звязи з тим домом, що він робив би в переконаню, що там э дїти. Тим робом він знав також, що нїяке небезпеченьство не грозить від кроків, що підход или в гору перехресної улицї. — Поки й побачив йдучого, то вже знав, що се опізнивший ся пішоходець, що спішить до дому. Ось він і показав ся на перехрестю та зник горі улицею. Чоловік, що слїдив, побачив сьвітло, що заяснїло у вікнї нарожнього дому, а коли сьвітло згасло, він знав, що се згас сїрник. Се було сьвідоме пізнанэ подібних об'явів, через його голову перебіг-

ла думка: ,,хотів знати, яка година''. В иньшім домі одна кімната була осьвітлена, сьвітло горіло слабо, але постійно і він відчував, що в тій кімнаті э хорий.

Головно інтересував ся одним домом по другім боці улиці на середині ,,блаку''. На сеї дім уважав найбільше. Куди ні не дивив ся, куди ні не йшов, його очи і кроки все туди вертали ся. З виїмкого відчиненого вікна понад рудуком (ґанком) там не було нічого надзвичайного довкола дому. Нічо ні не входило, нічо не діяло ся. Не було осьвітлених вікон, ані сьвітло ні не показувало ся ні не зникало в нікотрім вікні. Все-ж таки се була головна точка його уваги. Він вертав ся до нього кождого разу після відгаданя стану сусідства.

Помимо своєї спромоги прочуваня річий, він не довіряв собі. Був в найвисшім степени сьвідомий непевности свого положеня. Хоть не заклопотаний кроками припадкового прохожого, був однакож так напружений і чуткий і готовий до переполоху, як який боязливий олень. Був сьвідомий можливости иньших розвідувачів повзучих у темноті – розвідувачів, подібних до нього рухами, вразливостию і прочутэм

Ген далеко, долї улиці заздрів тінь чогось що рухало ся, і сейчас знав, що се не пізний домовик, але по гроза і небезпечеиьство. Свиснув два рази до дому через улицю і мов тінь, зник за рогом улиці. Тут здержав ся і оглянув ся обережно. Забезпечений виглянув назад поза ріг і обсервував предмет, що ворушив ся і приходив близше. Випророкував вірно, се був полїсмен. Пійшов далї перехресною улицею аж до найблизшого рога і під його охороною обсервував ріг, що його що лиш полишив. Побачив, що полїсмен перейшов, йдучи прямо горі улицею. Отже пійшов і собі в тім напрямі і з найблизшого рога знов побачив полїсмена, як переходив, відтак вернув ся назад, звідки вийшов. Свиснув раз до дому по другім боці улиці, а по хвилї свиснув ще раз. У свисненю було чутне запевнюванэ, як у попереднім подвійнім свисненю чутна була пересторога.

Вскорі побачив якусь темну масу, що зарисувала ся на дасї рундуку і поволї зсунула ся по стовпі. Відтак вона стала робити кроки, перейшла через маленьку желїзну фіртку і пійшла далї хідником, прибираючи форму ґадини. Сей, що слїдив, держав ся по своїй стороні улиці і поруушував ся рівнож до рога, де перейшов через дорогу і сполучив ся з другим. Він був зовсїм малий біля чоловіка, що до нього став говорити.

Як-же тобі повело ся, Мет? — спитав.

Другий замуркотів щось невиразно та поступив мовчки кілька кроків.

— Менї видить ся, що я подістав властивий товар, Джім, — сказав остаточно.

Джім захихотав ся стиха у пітьмі та шикав на долонї інформації. Та минали цїлі ,,блаки'' під їх ногами і він почав нетерпеливити ся.

— Ну, і якже про той товар? — спитав — Що за рід полову зробив ти?

— Я занадто був занятий, аби йому приглядати ся, але він таки товстий. Я не відважую ся думати, о скільки товстий він э. Почекай, поки дістанемо ся до кімнати.

Джім глипнув на нього пильно коло ляпи на перехрестю і побачив, що його лице було якесь строге і що він ніс якось дивно свою ліву руку.

— Що э з твоэю рукою? — спитав.

— Сей псюга вкусив мене, сподію ся, що не дістану скаженини. Люди дістають часом скаженину від людського вкушеня, чи ні?

— Поставив ся до тебе, ге? — спінить Джім заохочуючо.

Сей замуркотів.

— Від тебе труднїйше довідати ся про що небудь, чим від чорта, — вибух Джім, роздражнений. — Скажи-ж про се. Ти не втратиш гроший, як скажем товариневи.

- Я думаю, що я придусив його трохи — вийшла відповідь. Відтак в роді поясненя: — збудив ся, почув мене.

— То ти гарно зробив се: я не полув ані звука.

— Джім — сказав другий поважно, — се справа з шибеницею. Я його справив.

Я мусів, він пронюхав мене. Тому ти і я мусимо якийсь час укривати ся.

Джім свиснув на знак зрозуміня. Відтак спитав несподівано: — А чув ти, як я свиснув?

— Конечно. Я вже був справив ся зі всім і вже маэ відходити.

— Се був бугай *), але він не був на нашім сліді ані трохи. Перейшов попри нас тай пійшов, тупаючи ногами поки не зник очий. Тоді я прийшов назад.
І знов свиснув до тебе, що тебе так довго спинювало після сего?

— Я задумав ся, аби впевнити ся, — пояснив Мет. — Я був незвичайно радий, коли почув, як ти знов свиснув. Ожиданэ — се тяжка праця. Я лиш сидів там і думав і думав, про всякі річи. Се незвичай на річ, про що то чоловік не буде думати А ще до того там якийсь проклятий кіт ходив по хаті та докучав мені своїм гамором

— І добича товста! — виклякнув Джім радісно, не зважаючи на Метові слова.

— Я певний того, що говорю тобі, Джім, що товста. Я страшно хотів би зараз ще раз на неї поглянути.

Несьвідомо оба мущини прискорили свої кроки, та все-ж не зменьшили своэї осторожности. Два рази змінювали свій напрям, аби обминути полісменів і добре впевнили ся, що ніхто їх не бачив, як поринули в темних сінях дешевого дому з кімнатами до винайму у долині міста. Сірника не крисали, поки не дійшли до своэї власної кімнати на верхнім поверсі. Коли Джім сьвітив лямпу, Мет приклякнув і зариґлював двері. Коли обернув ся, завважив, що його спільних мовчав, вижидаючо. Усьміхнув ся з його торопливости.

— Сї проэктори — се хороша штука, — сказав, витягаючи маленьку кишеневу елэктричну лямпу та приглядаючись її. — Але ми мусимо роздобути собі нову батерію. Ся робить вже дуже слабо. Я думав вже щось два рази, що вона лишить мене у пітьмі. Дивне урядженэ того дому. Я мало не заблудив. Його кімната була по лівій стороні і се мене збило з пантелику.

— Я-ж сказав тобі, що вона була по лівій — перервав Джім.

— Ти мені сказав, що вона була по правій, — заговорив Мет. — Думаю, що я не забув того, що ти мені говорив, а ось і мапа, що ти мені її нарисував.

Поринав у своїй кишені та найшов звинену карточку. Коли її розвинув, Джім угнув ся і споглянув в неї.

— Я зробив похибку, — признав ся.

— Конечно, що зробив. І се мене заставило було думати через хвильку.

— Але тепер се не становить ріжниці, — крикнув Джім. — Поглянь мо, що там э

— Се робить ріжницю! — рубнув Мет, — Робить велику ріжницю — для мене. Я мусів на себе брати все ризико. Я ставив свою голову в сильце, коли ти стояв на улиці. Ти повинен лучше розважати і оберігати ся. Гаразд, я покажу тобі.

Зачеркнув недбало в кишенях своїх штанів і витягнув повну жменю малих діямантів та висипав їх блискучою струэю на засмалцьований стіл. Джіммови вирвав ся з уст кріпкий проклін.

— Се нічо — сказав Мет з тріюмфальним вдоволенэм. — Я ще не зачав.

З одної кишені за другою витягав добич. Там було богато діяментів овинених в скірку дикої кози, що були більші, чим з першої жмені. З одної кишені витягнув жменю малесеньких шліфованих жемчугів.

— Соняшний порошок — завважив, висипаючи їх на стіл на окрему купку.

Джім оглянув їх. — Справді, продадуть ся по парі долярів за штуку, — сказав — Чи се вже все?

— А чи сего не досить? — спитав другий ображеним голосом.

— О, певно, що досить, — відповів Джім тоном безсумнівного одобрюваня. — Се лучше, - чим я сподівав ся. Я не взяв би і цента меньше, чим десять тисячів за отсю купку.

— Десять тисячів, — сказав насьміпливо Мет. — Сеж варта вдвоэ стільки, хоть я й не знаю ся на золотництві. Глянь лиц на отсего хлопця!

*) Бугай — в устах американських босяків означаэ — полісмена.

Вибрав жемчуг із купки і підніс його до лямпи з міною експерта, що важить та судить.

— Варт тисячу сам про себе, — звучав поспішний осуд Джімів.

— Тисячу? — твоя прабабка! — звучала згірдна відповідь Мета. — Ти не купив би його за три тисячі.

— Збуди мене і Я сплю!— Блеск жемчугів сьвітив ся в Джімових очах і він начав вишукувати більші діяманти та оглядити їх. — Ми богаті люди, Мет: ми станемо дійсними дуками.

— Літа нам забере, поки їх позбудемо ся — була практичнійша думка Мета.

— А лиш подумати, як то ми будемо жити — нічо не робити, лиш пропускати гроші та вважати, аби вони розлітали ся.

Метові очи починали також блещати ся, хоть і мрачно, бо й його природа збудила ся. — Я казав тобі, що я не важив ся думати, який товстий наш полов! — замуркотів низьким голосом.

— Що за полов! Що за полов! в екстазі радости викрикував тимчасом другий.

— Я майже забув, — сказав Мет, поринаючи свою руку у внутрішній кишені свого ковта.

Шнур великих перлів появив ся споміж опакованя тоненьким папером та козячою шкіркою.

Джім заледви глянув на се. — Вони варті гроші — сказав і обернув ся знов до діямантів.

Мовчанка зайшла на обох мущин. Джім грав ся жемчугами, перебираючи їх у своїх палцях, сортуючи їх у громадки то знов розставлюючи їх окремо і широко. Він був маленький, зівялий чоловічок, нервовий, сердитий, напружений та анемічний, типічне дитя бруку з поганим вивикривленим лицем, маленькими очима, з слідами вічного горячкового голоду на щоках та устах, з котячою брутальностию, напятнованою до самого нутра деґенерацією.

Мет не перебирав діямантів. Сидів, поставивши лікті на стіл та оперти-сь бородою на руки, і глядів ліниво на блискучі розложені скарби. Він був під кождим взглядом контрастом до попереднього. Не місто привело його на сьвіт. Був здоровий мускулярний та волохатий, як ґориль і силою і виглядом, Для нього не істнував невидимий сьвіт. Очи його були повні та далеко від себе віддалені і в них видніла якась сьміла братерскість. Вони викликали чувство довіря, та коли було приглянути-сь їм близше, то оказувало-сь, що вони дрібочку занадто повні, трошечки занадто далеко стояли від себе. Він переходив границі нормальности, переливав через верх а лице його брехало про людину, що сиділа в нім.

— Те все буде вартувати яких пятьдесять тисячів, — завважив несподівано Джім.

— Сто тисячів! — сказав Мет.

Вивязала ся довша мовчанка, та знов перервав її Джім: — Якого чорта робив він з тим всім дома? Отсе я хотів би знати. Я був би думав, що він повинен би держати те все в касі огнетревалій, там у сторі....

Мет якраз роздумував про те, як виглядав удушений чоловік, коли він послідний раз глядів на нього у тьмавім сьвітлі електричної лямпочки, але не кинув ся на згадку про нього.

— Сего сказати не можна. — відповів.

Може він збирав ся ошвіндлювати свого спільника. Може він мав всмикнути рано куди у безвісти, коли-б ми не перейшли йому дороги. Я думаю, що межи чесними людьми э так само богато злодіїв, як і між злодіями. Ти читаэш у часописях про такі річи, Джім. Спільники все оструть ножі на себе.

Дивний позір показав ся в очах другого. Мет не здрадив ся, що завважив се, але сказав:

- Про що так думаэш, Джім?

Джім якось збентежив ся на мінутку.

Нічо, — відповів. Я лиш думаю, як се було сьмішно — всї жемчуги дома. А ти чому питаэш?

Та, я нічо. Я лиш дивував ся, от і все.

Знов запанувала мовчанка, перерива-

на припадковим тихим та нервовим хохотом Джіма. Він одушевляв ся чисельностию дорогоцінностий. Не тому, що відчував їх красоту, він не був сьвідомий сего, що вони хороші самі про себе Але у своїй посліпній уяві виображував собі радости житя, які за них купить, а всяке бажанэ і всякий апетит його схорованої думки та слабовитого тіла лоскотали ся можливими надіями. З блеску брилянтів будував чудні замки — пробутки орґій і сам поражав ся тим, що будував. І тоді хихотав ся, се-ж таке неможливе, аби зробити з нього дійсність. А все-ж таки брилянти сьвітили-сь на столі перед ним, роздували в нім огонь жадоби — і він знов хихотав ся.

Думаю, що ми можемо се вже й порахувати, — сказав несподівано Мет, відриваючись від своїх привидів. — Вважай на мене і гляди, аби було справедливо, бо ти і я мусимо бути для себе справедливі, Джім, розуміэш?

Джімови се не сподобало ся і здрадив се своїми очима; за те Метови не сподобало ся те, що побачив у очах свого спільника.

Розуміэш? повторим Мет майже з погрозою.

А чи-ж ми не були все справедливі? — відповів сей обороняючи-сь, хоть здрада вже перешептувалась у нім.

Се нічого не значить — бути справедливим у тяжку пору, — рубав Мет. Доперва справедливість у достатку справді числить ся. Коли ми нічого не мали, ми не могли бути інакшими, як справедливими. Але тепер ми богаті і маэмо стати ся людьми бізнесу — чесними людьми бізнесу. Розуміэш?

Отся бесіда якраз для мене — згодив ся Джім; але глубоко у його пісній душі і помимо його волі нахабні і протизаконні думки кидали ся мов зьвірята кровожадні на ланцухах.

Мет приступив до полиці з виктуалами поза нафтовою кухнею з двома кнотами. Висипав чай з паперового мішочка, а з другого мішочка висипав перчицю. Вернувши ся з мішочками до стола поклав в них дві мірки малих діямантів. Відтак почислив великі дорогоцінні камені та позавивав їх знов в тонкий папірчик та козячу шкірку.

Сто сорок і сім умірковавих, — звучав його опис; — двайцять справді великих, два великани, один велит над велити; пара жмень дрібняків і порошку.

Споглянув на Джіма.

Вірно — відповів сей.

Списав сей рахунок на куснику нотаткового паперу, зробив з сего копію і дав один примірник свому товаришеви а другий задержав у себе. — Лиш для памяти, — сказав.

І знов зробив подорож до полички з віктуалами і тим разом випорожнив цукор з великого паперового мішка. В нього вихав діяманти, великі і малі, завинув те все у хустинку і зложив під свою подушку. Відтак сів на краю ліжка і визув ся.

— І ти думаэш, що вони варті сто тисячів? — спитав Джім, здержавши ся при розвязуваню своїх черевиків і поглядаючи в гору.

— Певно, що так, — звучала відповідь. — Я видів раз в Арізоні дівчину--танцюристку, що мала кілька великих блискучих каменів. Але вони не були дійсні. Вона казала, що як би так ті камені були дійсні, то вона не мусіла-б танцювати. Казала, що вони вартували-б з пятьдесять тисячів, а всі говорили, що вона не мала їх навіть одного тузина.

— Хто робив би тепер на житэ?— триюмфально питав Джім. — Роби джаґаном та шуфлею, — сказав насьмішливо. — Роби як пес ціле житэ і складай всі гроші і ще не мав би ні половини з того, що ми маэмо сеї ночи.

- Та, як на твою міру, то говори про митэ начиня, а за те не дістанеш більше, чим двайцять долярів на місяць і їду. Твої числа трохи відбігли від дійсности, але погляд твій добрий. Най роблять ті, що в праці любують ся. Коли я був молодий і дурний, я їздив по пасовиську за трийцять долярів на місяць. Ну, а тепер я старший вже не їжджу верхи по пасовиську.

(Кінець буде).

КО-ОПЕРАТИВА.

В Вінніпеґу перестав на днях екзистувати кооперативний стор ,,Робітник". Факт эго упадку викликав в тутешній пресі оживлену полэміку. Соціялісти, від котрих властиво вийшла думка такого стору нарікають, що стор упав через ,,безпартийних" як: А. Сліпченко і т. п. — безпартийні знова опрокидають, що соціялісти самі винні, бо не доглядали справи як слід. Та як би оно там не було, але стор — упав, тай то стор ко-оперативний. Не ходило би нам — о сам факт упадку кооперативного стору у Вінніпеґу, ходить нам головно о се, що сей факт, як і подібні йому родять поважні наслідки, головно недовріэ у наших людий; недовірэ до почину чогось лучшого, нового, практичнійшого. А сеж велика річ.

На мою думку, Вінніпеґский ,,Робітник" упав ані через Сліпченка чи Чорнія, ані через самих соціялістів. Упав через се, що з провідників сего діла майже ніхто не обзнакомлений близше з пляновою ко-оперативною роботою, а по друге, що ,,Робітник" не держав ся найпершого услівя Рочдельскої системи — купувати і продавати лише за готівку.

Эслиб була у нас фахова поміч і порада, эслиб були у нас бодай які-такі сили до веденя такого діла, а при тім, эслиб була хоть яка-така центральна орґанізація що вглядалаб в діловодство не лише в бувшого Робітника але і других сторів як: в Давфін, Етельберт Веґревіл -тоді наші кооперативні стори не підлягали-б всіляким посторонним впливам, не тратилиби свого характеру ,,ко-оперативних" і не падалиб.

Коли приглянемо ся ко-оперативам Европи, то побачимо, що всюда э вони получені в певного рода союзи, яких задачою люструвати підляглі їм стори, давати почин до основаня нових спілок, давати ради а навіть заосмотрувати свої крамниці в товари, яко голсейли.

Чиж у нас в Канаді сего на можна ввести? У нас, де грунт якраз до сего найвідповіднійший? Без такого центрального союза не мислимий розвиток поодиноких крамниць по кольоніях. Без відповідних фахових сил і без знаня грунтовної системи Рочделя у т и х, щ о орґанізують ко-оперативи не мислимий він рівнож. Будуть у нас отсі дані — буде мож щось зробити, буде можна такими сторами як ,,Робітник" засіяти усю Канаду.

Кооперативні стори в нинішній добі грають і грати-муть велику ролю. Кооператива даэ передовсім засоби до істнованя міліонам робочого люду, не допускаэ їх до руїни, творить осібний для народа ринок, запотребовуэ велику скількість інтеліґенції, разом взявши даэ вислов культури народа.

Ще більше. В міру зросту таких економічних орґанізаций, ми все більше і більше будемо набирати політичної сили, з нами будуть числити ся — нас будуть мали за людий.

Кооперативний рух міг би взяти на себе експорт фармерских продуктів. Кілько то міліонів долярів річно забирають від наших фармерів всякі аґенти, посередники торговлі яйцями, збіжом худобою, молоком! Ніхто лучше не міґ би підняти ся сеї роботи як союз кооператив. Се все можливе, бо ту забезпечений ринок збуту.

І так довго, доки у нас не буде людий осьвідомлених з веденэм системи Рочделя, так довго, доки поодинокі кооперативні стори не згортують ся спільно в союз, так довго, доки робота кооперативна не буде ведена пляново — так довго наші стори як ,,Робітник" будуть падати, так довго ми не здобудемо собі місця в торговли.

Щоби висше сказане представити практично, скажу, що кооперативні спілки не можливі ще нині між нашим народом в Канаді тому, бо народ взагалі не розуміэ ідеї спільности. Канада — край доробкивичів Всякий гонить за зиском, що давби эму по літах труду змогу відпочити. Ми за мало

цінимо народну, спільну справу і хотяй говоримо і звемо себе патріотами — в дійсности ми такими не э. Працювати і для себе треба — але у нас лишаэ ся эще много знаня і енерґії, котрі можна при щирости поділити на річ загалу. По друге нема у нас людий потрібних до веденя такої справи. А легко їх дістати. Незалежна церков при підмозї презбітеріян виховуэ десятки студентів на попів. Нігде правди діти, між теольоґами эсли не половина то принаймение часть моглиб лучше надати ся до чогось иньшого. Чи не могли би проповідники назалежної церкви вплинути на своїх хлїбодавців в тій мірі, щоб сї попри богословів давали супорт і тим, котрі хотїлиби віддати ся купецтву то що, а котрі осївши по місточках булиби ще лучшим і практичнїйшим забороном проти католицтва, православія і баптистів, як самі проповідники? Преці незалежні хотїлиби бачити наш народ в Канадї культурним не меньше як залежні. Эслиж кооператива — то організация культурна, що веде народ ще скорше до сили, знаня і добробуту як сама релїгія хотьби без сьвічок, чаші та кадила — тодї пожаданим було б зробити як висше сказано. На послїдок — треба нам позбути ся одної поганої навички вкоріненої між нами — то пересудів, недовіря. Оден одному не вірить, підозріваэ, посуджуэ. При таких „чеснотах“ „Робітник“ і з мілїоновим капіталом не устоїть ся. Кожде усуне ся від роботи для спільного інтересу, а і суто заплаченому робітникови при ко-оперативнім сторі відійде охота, коли буде все виставлений на недовірэ так інтересованих, як і публики.

До великого діла — тре великих людий; але коли се діло спільне, народне, своэ рідне, тодї почин зроблений і менчими людьми але в щасливу хвилю, в момент сильного під'эму духа, може зробити цїлий переворот в нашім житю на чужинї, та надати нам певности в свої сили і віри в красшу будучність.

Я. К.

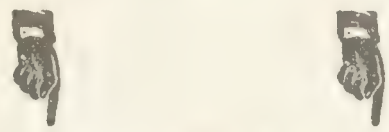

ХТО ХОЧЕ?

$15.00

$10.00

$5.00

гроші чекають на кождого!

Трийцять долярів призначило видавництво „Хата“ для тих, котрі в короткім часї прислють нам найбільше число платних оголошень або платних предплатників до 1-го марця 1911 року.

Перша нагорода $15.00, друга $10.00 а трета $5.00. Хто хоче з тої оферти скористати, нехай від нинї зачне розширяти „ХАТУ“.

Гроші і адреси можна посилати вже від нинї.

Всї листи адресувати так:

ХАТА

850 Main St.
WINNIPEG, MAN.

Аполї. Новак

Таки поставив го на ноги.

(Конець)

Михайло тогдї починаэ женити ся і бере в селї дївчину, котра входила за найстарину.

Добра з неї робітниця вдалась та помимо того, недожили вони обоэ року. Зараз под итинї котру мала назвав эї, і оправдував свій вчинок тим, що дитина котру мала, не від нього. А в селї де хто говорив, що то від її вітчима. Другі знова говорили, що він намовив декого, аби гогорили. Юстина клялась і зсилала на себе громи, що то все неправда та плакала на свого мужа, що підмовив її продати на рату своїх два кавалки поля і їздила по ворожках, та нїчого те не помогало, а так самеж даванэ-любощів. В парі із злиднями почала вона жити при своїй матери у вітчима і нераз всїма плакали; вона із матерю на лиху долю, а вітчим на одинака та людий, що такий великий сором через них впав на його старечу голову.

Вкінци все вийшло на верх, через що одинак покинув свою другу жінку. ,,Знюшкався він" як казали з товстою Палажкою, котра не одного вивела в терно.

Ну тай одинака почала водити по під зелені лупухи. Баба вона була гарна і приманчива помимо того, що мала вже шестеро дїтий.

Про неї говорили, що й одна дитина не подібна до її мужа.

Майже, що дня вона ходила до міста, а часто також до дїдича. Мала з ним рахунок.

Не раз Палажка сама говорить: ,,Прийду до него мой! як тупну ногов, тай кажу: давай старий на дїти пятьдесятки!

А він навіть нїчого не каже, — вийме тай дасть!

Вона уважала себе порядною а що дїдич давав її дарунки то нїби за то, що вона була колись доброю служницею у него. Нераз приглядають ся жінки на Палажчині дїти тай кажуть, що вони ,,однакіськo" подібні до дїдича. Найбільше середущий, котрого таки прозвано дїдичем.

Нераз Палажка як собі підопэ, то говорить про свого чоловіка, що він під себе мочить, і що францоватий і тому вона так блудом ходить і признаэ ся: ,,Я таки публична люди — я публика!" ,,А тож хоч одна дитина його?" Часом так вимовить ся Тай плаче.

А бувало, що говорила так:

,,Хотяй про мене люди так кажуть, але я собі про те таки ґаздиня, бо маю доброго чоловіка. Всїляко говорила. Її чоловік справдї був добрий, чи то вже із своі лихої долї чи таки був такої вдачі.

,,Ой він, він, в хатї господиня а не вона" говорили.

,,Вона лише йому дїтей всїлякого калїбру стараэ".

,,А він ходить як рідна мама коло них."

,,Ет, дурний!"

,,Та що зробить?"

,,Видко дуже-ї любить."

,,Або може через скараннэ."

З нею то одинак Михайло почав любити ся, а потім і жити вже по зліцитованю його поля. Скорше зкапцанів від свого тестя. Лиш його мамі лишило ся пять морґів і ґрунт. По стайнях і стодолах та коморах не було нїчо, лише вітер виграваэ своэї одностайної пісні. Всї вони окрім Палажки котра до них пристала почали сумувати, невиходячи навіть між люди.

Михайло із Палажкою виходили в ночи і йшли в місто, а там перебували два-три дни і знов ночею повертали пяні. В селї проти них кипіло. Вже й вікна два рази вибивали, а вони всї вгадували на Юстину.

Юстина наче мара ночами підглядала за Михайлом попід вікна і нераз кипіла

люто, бачучи при боці зводницю Палажку.

Носила в собі проти него за сього гірку кривду, пімсту, але бояла ся гріха.

А декотрі жінки говорили, що вона чарівниця і не жаліли її. Юстина всьо то чула і жила дуже взірцево показуючи, що вона не чарівниця, до того дуже щиро молила ся в церкві, а нераз і плакала. За кривду Юстини людий дуже велика лють брала. Все те Михайло із Полажкою дуже добре розуміли і дуже бояли ся людського гніву, котрий дійшов до того, що вже були тайно з'орґанізовані декотрі ґазди і мали одинака провчити можей на віки. А в селї Солинцях так робили, там не було жартів, там кривда не давала людям спати. В Солинцях цвила правда, добро і щастэ і всї до того стреміли.

Такого сорому Солинчане ще не знали. Не хотів одинак того бачити, щоби його люди судили бо таки як лиш про те вчув, підмовив маму аби пожичила на своэ поле йому до Канади на дорогу, а Палажка продала свій кавалок поля і ту корову, що дістала від дїдича і вони поїхали. Але де вони опинили ся ніхто не знаэ і до тепер.

Говорили, що по читирох роках побуту в Канадї, Палажка обікрала Михайла і покинула його. Втїкла з другим. Була як та хмара, що обдаряэ землю росою і кидаэ на неї громами.

Як Палажчині сини попідростали, її муж Грицько продав поле і даючи їм гроші між иншим вкінци сказав: „Ідьте до Канади і там її шукайте, як найдете, порубайте остилицу і посїчіть на кавалки!"

Поїхали сини Палажки із постановою відшукати маму, поїхав і Григор Василїв за ними, щоби свого тата що провіянтував маэток поставити на ноги.

Сини Палажки як прощали ся, із всїми знакомими, бенкитували і виглядали пяно як збуї.

Син Іванів як прощав ся, плакав а цїлуючи батькову руку сказав, що посилатиме всї гроші йому. А старий з жалю і плачучи з нетями і підхмілля вмісто того, що мав поблагословити в дорогу, сказав двічи: Царство тобі небесне! „Я ще верну тату і підходив до мами з словами:

„Бувайте здорові — і плакав тяжко притяжко, дуще від всїх.

Постояв у кутї, втер сльози і затримав жаль від чого аж щось в грудьох затріщало. Взяв валїзу і вийшов на вулицю прямуючи гостинцем, а з панська прибрана постать чимраз віддалювала ся.

Іван з жінкою і старшими дїтьми все ще стояли коло воріт і відхлипували, а сусїди визирали з поза стін і щось домірковували ся. Та тото соромно було Іванови з того, що його син поїхав до Канади.

Будучи вже на сїм боцї Грогор поїхав прямо до Вікторіянських капалень (Victorians mines) нїклю. Туди всї з його села їхали в роботу, бо з відтам найбільше грошей прислали.

Майже вся перша копалня була Григорева знана, бо може дві сотки робітників були із Солинець і тому йому було дуже легко роботу там дістати.

Найсамперед почав возити спеціяльними до того тачками розтоплений нїкел з зелїзом і иншими металями в форми. Першого дня мало себе не попарив і других робітників, за що йому у вечер дуже дорікали саме при вечери, але він нїчого не відповідав, лиш мало не плакав. За те другого дня все і чим далї вправляв ся і з часом зістав першим робітником-тачкарем. Перших місяців висилав точно що місяци по сорок долярів і так цїлий рік не опускаючи анї одного робочого дня, робив на верху найтяжчу роботу. Всї дивували ся з його витревалости. Другого року одержав він лист від батька, що Теодора вигнали з семинарії, Григор відписав на то, аби він приїздив до Канади. Третого місяця вже й його молодший брат робив з ним але далеко лекшу роботу і не міг так робити як Григор, бо до роботи не був привик. Всеж таки висилав дещо йдо дому. Так робив Григор три роки а на четвертому роцї дали йому лучшу роботу. Мав палити в печі де топилась руда і тому він посилав вже пятьдесять долярів що місяця. Того року, дуже богато збирало ся до краю і були декотрі недобрі на богача Григоря за те, що більше заробив від них. І він також мав

відїхати в осени а то мало статись за два місяцї.

Нечайно попарило одного робітника на нічній шифтї і тому Григора перемінено тимчасово.

Він приняв се цїлком спокійним виразом та як казав, цїле його тїло зівяло а по нїм виступив легкий піт.

Робив в ночи тиждень. В понедїлок голосна балачка краянів збудила його вчаснїй не, чим попередних днїв. Збираючись до краю, вони пили на прощанэ вже трету бочівку пива.

Григор збирав ся до роботи, а вони йому доїдали:

,,А то богач захланний, вже збираэ ся до роботи."

,,Бо він гадаэ жити поки сьвіта і сонця!"

,,Мой, ня мой! Та вже бись перестав тілько ті гроші заробляти."

Григор все мовчав.

,,Чуэш чи нї? Не йди нинї до роботи! Послухай мене. Йди бери поквітованэ і їдь з нами до краю."

,,Най зароблю на дорогу" відповів і сїв до свого вечірного снїданя.

,,Мой подивиси на себе і їдь до краю. Та ти вже чистий дїд! Подиви ся на своэ лице, на горб на плечах."

,,Колим міг кілько витримати, то витримаю до кінця.

Ви можите собі їхати щасливо."

,,Мой, та ти з нами не хоч тримати?"

По хвилї:

,,На та випий сю шлянку пива. Таж ти пана вуйцї син."

,,Не маю ,,ґусту" на ваше пиво."

,,То ти з нами анї раз не хочеш тримати! Ти богач?!"

,,Богач! Аби ви знали, що не такий голий, як ви!"

,,Ти до кого пимаркачу втворяэш так писок? Ти богач? — і підносить ся з крісла а за ним всї ворушать ся і пускають ся до Григора і булиби таки добре його потовкли, колиб був не втїк.

А на вздогінь за ним, оден крикнув:

,,А бодай ти не прийшов! Ади! за що він нас маэ! заговорив вже в хатї. Післали ще за четвертою а потім і пятою бочівкою пива, пили дальше доти, доки всї непоснули.

Григорови не йшла робота, бо був з початку недобрий, а потім сам не свій.

Коло опівночи, він чув ся дуже змученим. Сїв на брилу вуглїв і хвилину думав, потім витяг письмо і починаэ читати другий раз.

В листї було написано, що банок вже виплачений і що батько купив гарні конї і корову.

Письмо для Григора було втїшне. Він тїшив ся тим, що поставив тата на ноги і мрів про те, як він оженить ся, та в котрого богача доньку засватаэ. Радїв з того, що як писали — що він в батька щаслива дитина. Вдивив ся в жар вогню і щось нагадав собі.

Підіймив ся і пішов напити ся води, тай не знаэ сам, що з ним діэть ся.

Так прикро не почував себе нїколи. Нагадав свого старшу вмираючу сестру, почав накидати вуглэ до печи. І йому стало так легко, самотно, сумно. Цїлий день не думав про смерть, аж тепер щось йому влїзло до голови.

Накидав і другу ніч, та трету найбільшу не докінчив, бо вона експльодувала.

Григор вчув лиш як в печи щось загуло і стрясло нею, а відтак нїчого не чув, бо спалив ся на вуголь.

Гук всїх побудив, ба навіть і пяних, але вони щось побурмотїли а оден з них відозвав ся: ,,Можливо, що менче одного богача."

Рано всї Солиньцї пішли на місце катастрофи і нїчо не говорили лиш його брат з жахом промовив:

,,А я тобі не казав? Заридав і впав на землю. Зомлїлого занесли до кімнати а коли його відтерли він біг знова туда і хотїв кинути ся в горячі розвалини, та його затримали.

Жаль стало всїм доброго парубка, що так далеко марно згинув на чужинї.

Кидав ся і наче з великого болю голосив:

,,Нащо тобі було треба богатства, — на що!?

Коло полудня і ті, що днем перед тим повиходили, жалували доброго парубка і говорили.

,,Вже наїв ся богатева.''

,,Лиш поставив старого Івана на ноги тай ади!'' і вказувала на розвалини.

,,Так всї наїдають ся а один жиэ.''

Потім як купа пережитку остигла, на споді найшли згарища чоловіка, що поставив свого батька на ноги, що віддав своэ житэ за добробут тих, котрих він так любив.

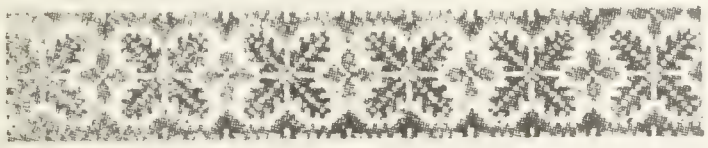

Б. Грінченко

Убогії ниви, убогії села,
Убогий, обшарпаний люд,
Смутнії картини, смутні невеселі
А інчих не найдеш ти тут,
Не став би дивитись, схотїв би забути,
Так сили забути нема;
То рідниї села, то рідниї люде,
То наша Вкраїна сама,

Побіда над воздухом.

В початках знаходили бальони дуже мале застосованэ. Становили вони зразу тільки предмет забави для людий переважно з визших сфер, та жерело доходів для богатих предприємств. Відтак були вони ужиті до цілий воэнних при слідженю рухів війск неприятельских а навіть в послідній війні французко-цімецкій до висиланя людий і відомостий з обсадженого міста.

Нині більші держави посідають для свойого війска відділи аеронавтичні, а від давна вже суть впроваджені спеціяльні школи і обсерваторія.

Значінэ аеронавтики для науки э дуже велике. Бальони взбиваючись високо в воздух вислідили докладно стан повітря та його тисненэ та сею дорогою дійшли до нової науки „аерольоґії" т. э науки о повітрю.

В р. 1804 учений французкий Gay Lussac з початку з Biotom, відтак сам взніс ся на 700 метрів слідячи температуру і тисненэ повітря в горішних верствах повітря, і з'явища елэктрики в атмосфері.

Вислїди аерольоґічні ствердили, що повітрэ в горішних верствах э що раз то рідше, а в висоті 6 до 7000 метрів тисненэ його зменшуєсь до половини. Голос людський на тій висоті богато слабшаэ, а вистріл револьверовий, як легкий удар пальцем.

Чоловік і зьвірина починають дусить ся в так рідкім повітрю, кров ударяэ до голови та лише притомність ума потрафила задержати при житю Gleishera Dr. Bersona. —

Gleisher і Coxvell вислїдили, що в висоті 9000 метрів температура виносить коло 50 степенів С. зимна — а в висоті 6000 72 степенів С. Нич отже дивного, що вже в тій висоті хмари складають ся з іголок леду, — а замерзлі руки аеронавтів не позваляють їм вперед потягнути кляпу вентилятора. —

Позаяк в висоті 10,000 метрів не може перебувати чоловік анї зьвірина, а наука хотїла вислїдити атмосферу і в тій висоті, проте зроблено ґумовий бальон — виповнено його одором, причіплено до нього приряди наукові а сї зазначали самі висоту, в якій знаходивсь бальон, і так за помочию сего средства дізнавсь учений сьвіт про тисненэ повітря, температуру, степень вогкости, стан елэктрики і степень лучів сонця, — та напрям і скорість вітру. —

Обдумали навіть спосіб уміщуваня в бальонї апарату фотоґрафічного так урядженого, щоби апарат сей почав своэ дїланэ доперва в відповідній висоті.

Ще більшу услугу віддали бальони астрономії, як вислїд затьміня сонця, лет комети, величину метеорів, обсервовано також і захмареня неба без перешкод взносячись понад хмари.

Меньший хосен дотепер принесли бальони ґеоґрафії — Одна досї виправа бальоном до бігуна Північного в р. 1897 — але і ся не принесла ніяких успіхів, бо ніхто з сеї виправи вже не повернув, ні не зістав між живими.

З хвилею, коли чоловік опанував воздух, находять трохи важнїйші питаня, чим питанэ „лїтаня". Що стане ся з границями держав? До чого мілїони войска, на що укріпленя, шанцї? коли в разї війни оден чоловік з бальона може знищити всьо в секунді...

Тим то і звернули держави бачне око на практичне використанэ воздухоплавства до воэнних цїлий. При міжнародних конфлїктах буде звертати ся увагу від тепер не лише на скількість баталїонів і пушок,

але і на сили даної держави у воздухах, технічний стан літаків і їх скорість.

Воздухоплавство принесло отже нове, страшне средство нищеня неприятельских армій. Послідні досліди американьского авіятора Глена Куртіса виказали, що куля пущена з бальона дуже цільна: з 22-х его набоїв прийшло до цїли 18. Та при сїм не удало ся зробити канона чи иншого знаряду, котрим би можна з землї обстрілювати бальон з деяким результатом. Являэть ся отже конечність бити ся поміж землею а небом, бо, як писав недавно россійский великий князь Александер адміралу Ливрону „ві д тепер не може бути у війнї побіди без воздушної фльоти".

От і іде в західній Европі організация воздушних армад з великим поспіхом. Найщирійше взяли ся до сеї справи Німцї. Устроюють маневри на бальонах, закладають школи авіятики, приміняють до бальонів і літаків бездротні телеграфи, апарати до фотографованя неприятельских позиций і т. д. Всї держави починаючи від Японії і Сполд. Держав а скінчивши на Китаю заняті сею справою.

Розуміэ ся уплине ще богато часу, і много людских жертв коштувати ме усовершенэ літаків, та непосидючий дух чоловіка дійне сего з певностію і ми або наші дїти діждемо часу, коли будемо могли відбути далеку подорож на Вкраїну в трох — чотирох днях

Осип Боян

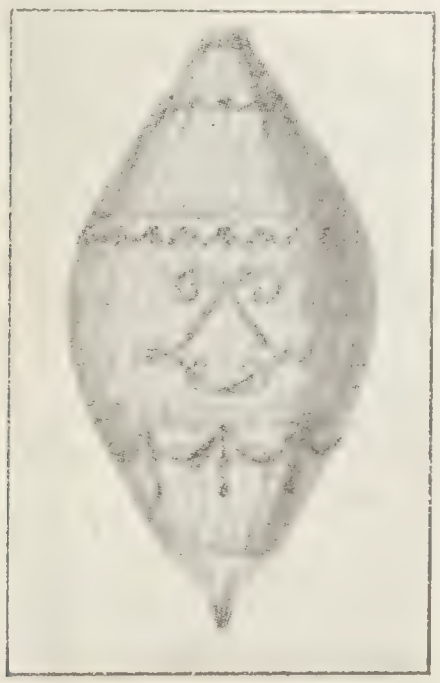

Загадки.

1. Співзвук
2. Водне звіря
3. Почтовий податок
4. Рід комахів
5. Український письменник
6. Два роди збіжа
7. Батько України
8. Сибірске місто
9. Мешканець австрийскої провінциї
10. Значінэ слова „пасха"
11. Неморальний чоловік
12. Член тїла
13. Самозвук

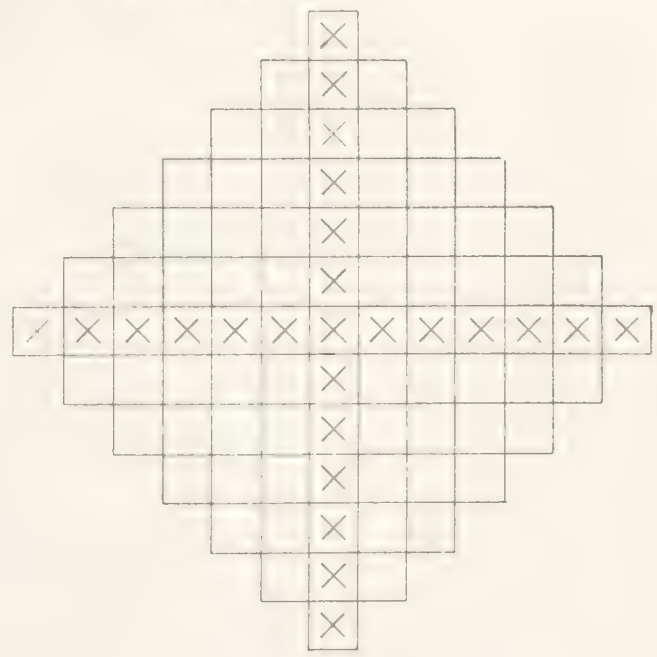

Читай з гори до долу і від лївої руки до правої а букви в місци X дадуть назвиско звісного нам чоловіка

Загадка.

Перший склад і третий, то імя дївоче.
Другий і третий житэ відбираэ.
Перший і другий ґенерал японський.
Другий і четвертий над рапом сьпіваэ.
А всї чотири вчені поважають
І в них дуже радо носи запихають.

НАШІ ДОБУТКИ.

ПРИЧИНОК до ІСТОРИ Русинів в Канаді.

Хочеть ся бодай коротко згадати про наші добутки тут на канадійскій земли, що придбало ся за час живого і рухливого еміґраційного житя; житя, що потрутило матеріяльний розвій сього краю значно наперед; житя, що своєю людскою силою зрівнало в кілька послїдних роках гори і доли, що своїми мозолистими руками збудовало тисячі миль нової зелїзничої дороги, тисячі величавих будинків і управило мілїони акрів дївичої землї.

Коли повернемо кільканайцять лїт назад, то про еміґраційний рух Українців прийде ся сказати не багато. Тодї приїхало було заледви кілька родин, а відтак Др. Олеськів, котрий, як би сказати, був власне тою найголовнїйшою думкою, що порушила еміґраційний рух наших в Канаду.

Зараз потім, як Др. Олеськів „оглянув" тутейші степи і лїси, починаэ ся замітний рух галицких Українців до сього краю.

З самого початку бідний наш еміґрант, витнаний з міста на камінэ та в лїси, став думати, як би почати нове господарске житэ, як би з'орати хоть клаптик землї на потріб для своэї родини. Земля не дала на себе ждати і своэю плодовитостію нагородила його труди. Мав кусник свого власного хлїба, тай то не ячмінного з житними отрубами — нї — таки білого — пшеничного.

Відтак став думати про заспокоэнэ своїх духовних потреб. Де була громадка старших поселенців, там вони почали будувати найперше церковцю, а відтак оглядали ся за сьвященником.

Сьвященників не хотїли і до днесь не хочуть инших, лише таких, як мали в краю, т. э. сьвітских — жонатих. В много місцях церковцї такі почорнїли і скривленї стоять до нинї, а люди таки оглядають ся за сьвітским духовеньством, — жонатим, хотяй окружені Василіянами, незалежними, або православними.

Загально беручи, церкви були першими добутками народного духового житя.

В парі з тим почав проявляти ся вже в самих початках читалняний рух, але дуже рідко, тай то, що було, з браку інтелїґенції і проводу — упало. Колиб тодї були інтелїґентні одиницї, — одиницї щирі, не крикуни, народ наш поступивби великим кроком наперед. А тодї народ відчував потребу своїх власних крамниць, своїх шкіл, своїх читалень ще дуще чим нинї.

Нинї народ вже зневірив ся в яку- небуть роботу; эго гнали силою з міста на фарми, били, плювали в лице (на жаль таки свої) ошукували на кождім кроцї і натягали немилосердно при кождій нагодї так, що эму лишила ся одна дорога: дбати о свій власний добуток і жити кождий для себе. Такий стан припадаэ на 1900--4 роки.

Невдовзї починають більшим числом наїздити в Канаду інтелїґенти. Десь тодї прислали наші з Америки псевдо-епископа Серафима, котрий „кропить" спосібнїйших хлопців на попів і даэ почин до нової церковної орґанїзациї — незалежної.

Орґанїзація та однак не була в своїх початках „незалежною". —Сам Серафим, православний, вірив в Синод і батюшку царя і такою хотїв бачити свою церков. Та скоро відступили молоді попи свого архирея, злучили ся з протестантами і оголосили ся „незалежними„ від всїх, на дїлї же були і суть до нинї „залежні" від презбітеріян. Починаэ ся релїґійна борба, що треваэ аж до нинї, а як покінчить ся покаже будучність. Ся борба і була би дру-

гим культурним добутком наших в Канаді. Роки минали в тій сварливий церковній боротьбі а народних добутків крім церков не прибувало. Завяжеть ся читальня, запалаэ огник і з причини роздорів упадаэ.

Доперва в кілька минулих літах, як правительство Манітоби отворило курс для укр - анґлійских учителів, починають будувати по кольоніях школи, котрих нині числимо вже на десятки. Прибуваэ більше інтеліґентів з краю і ті гортують ся в товариство ім. Т. Шевченка, купують за спільні гроші дім та починають рух то театр. виставами, то концертами, викладами і т. п. Невдовзі по основаню сего починають ся у нім роздори. Члени були ріжних поглядів і отворили дві групи:
національну і соціялістичну, з котрих послідна побідила, заняла галю і виплачуэ эї до нині. Партія соціялістична починаэ видавати „Червоний Прапор" але по виході кільканайцять чисел він упадаэ. В рік по сім починаэ виходити „Робочий Народ" що виходить до нині.

Правительство Саскачевану пішло слідами Манітоби і отворило курс для укр.-анґлійских учителів і покликало Й. Меґаса на організатора укр. шкіл. Рух переносить ся на обі західні провінції Саскачеван і Альберту. В Альберті вяже П. Зварич народну організацію, однак ся зреалізувала ся лише на спілковім склепі „Народна Торговля", котра будь-що-будь гарно розвиваэ ся і віщуэ гарну будучність. Саскачеваньскі фармері з'їхали ся до Ростерн на віче і з'орґанізували „Товариство Руских Фармерів" В кілька місяців починаэ видавати Меґас і Швидкий „Новий Край". Учителі Манітоби вяжуть за той час Видавничу С—ку з тижневником „Український Голос", а консерватисти роблять заходи около видаваня своэї партійної часописи в укр. мові.

Вкінци належить ще згадати, що деякі наші одиниці в Канаді дійшли до поважного майна. Маэмо поважне число торговель, усякого сорта руских Канцелярий, та все то за мало в порівнаню з нашою чисельностию.

Біда в тім, що тоді, коли люди тужили за своїми народними інституціями, коли люди булиби пішли на перший поклик до усього, що своэ, що рідне — тоді не було інтеліґенції, не було проводу. Тепер э провід — э інтеліґенція, — люди не хочуть. Не довіряють, боять ся, підозрівають. Діло в тім, що інтеліґенти не відносять ся до народного діла зі щиростію. У кождого на язиці що иншого, як в душі. Наші вже славні з того, що орґанізують так довго, доки не скористають щось чи то від партій, чи таки з самого народу. Тим то і народ раз і другий поміж ся, а тепер не вірить і отягаэ ся навіть там, де не можливе жадне шахрайство і завід.

Spectator

РОЗВЯЗКА ЗАДАЧІ

з числа І-го прислана М. Приплякам.

Дану задачу представимо так, як була в першім числі;

Льокомотива П.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. — 8.

дальше їх уставленэ іде в такім порядку;

П 7. 6. 8. 1. 2. 3. 4. — 5.	(3 движеня)
П 1. 2. 3. 4. 8. 6. 7. — 5	(3 движеня)
X 5. 6. 7. 8. 1. 2. 3. — 4	(4 движеня)
2. 1. П 5. 6. 3. — 8. 7, — 4	(4 движеня
5 П 3. 1. 2. 8. 7. 6. — 4	(4 движеня
2. 1. 3. 5. П 8. 7. 6. — 4	(3 движеня)
П 8. 7. 6. 5. 4. 3. 2. 1. —	(5 движень)

Осип Боян.

Біда по лісі не ходить але поміж люди

I

Кільканайцять літ вже минуло, коли в українськім селї Овечківцях, жила досить заміжна родина рибака Соломи: старенький сїмдесять пять лїтний батько Іван з жінкою Мокриною, та сином одинаком Стефаном.

Старенький батько сидів найчастїйше дома, та доглядав господарки, а своэ улюблене ремесло-ловлю риб-передав в руки сина.

Стефан, чорнявий хороший, 20 лїтний парубок охотно віддавав ся праци, за те она й нагороджала його щедро.

Здавалось. тільки жий, та Богу моли ся.

Колиж бо біда по лїсї не ходить, а тільки по людях.

В самі жнива старий тяжко занедужав.

Скільки гроша пішло на лїкарів та знахорів, се лиш Бог один тай Мокрина знаэ; — пішли і вівцї і кури і гуси, ба і дві ялівочки пішли в чужі руки — усе продавала Мокрина, щоби лише старого удержати при житю.

Іван гнївав ся за се на жінку: ,,я на Спаса, так чи сяк буду землю гризти" говорив він; знав, що нї знахорі, нї лїкарі йому не поможуть; — він чув вже смерть за плечима, а жінка, мимо сего, господарку непотрібно (після эго гадки) руйнувала.

Три недїли пролежав так старий, аж в кінци, одного дня раненько, жінка з страхом спостерегла, що эї Іван заснув.... на віки.

Нещасна лиш зойкнула і упала мов сніп на долївку — она зімлїла. —

Стефана не було тодї як раз в дома. —

Він, эще вчера вечером, поїхав до міста, по лїки для старого, а при тій нагоді мав купити дечого ,,з паньского їдла", щоби бідному батькови. бодай як-так, осолодити послїдні хвилї.

Утїшений наперед радостию, яку зробить тим способом батькови, підганяв змучені конята.

Ох, коби мерщій до дому дібрати ся — думав він.

В годину пізнїйше заїхав на подвірэ.

Не випрягаючи коний, поспішив у хату.

Славайсу! гукнув весело, отвираючи двері.

Но нїхто йому не відповів на його привіт.

Здивовано глянув на ліжко, де лежав старий і станув мов вкопаний: на постели блїдий батько, а коло ліжка, на долївцї, нещасна мати.

Стефан догадав ся усего — знав, що батькови не поможе, но матїр не була мертва, — эї треба ратувати!

Мерщій кинув клунок у кут і взявши горня води почав матїр натирати.

Його захід не був марний — по хвили мати отворила очи і сумно - тревожно поглянула на сина.—

* * *

В два днї опісля поховали Івана Солому.

Плакала стара Мокрина ревними слезами, плакав Стефан, та й сусїдам жалко було за Іваном, — ,,в цїлім селї другого такого не було", казали люди, сумно киваючи головами. Та бо і справдї: зайде було у їх хату який бідака-подорожний, то вже голодний та обдертий відтам не вийде, а сусїди —сего не треба і згадувати кождий найшов у небіщика добру раду, а часто густо і поміч, — за те добре серце і любили його всї.

II.

Весь тягар працї упав тепер на Стефана.

Сейчас по похоронах батька, пішов він у поле, заглянув у стайню до худібки, словом, точно в батька вдав ся.

Вже від кількох місяців бабські язики клепали о тім, як се буде гарно, коли Сте-

фан оженить ся з красавичкою Орисею — ,,се булаб пара, говорили, такої в білий день з сьвічкою шукати", а від смерти старого Соломи, то вже лише вичікували, коли Стефан почне про весіля думати.

Годї йому, казали, самому з старою господарити — там треба молодої жінки — молодих жіночих рук.

Орися була справдї гарна дївчина, чорнява румяна, не богата, але і не бідна, при тім спокійна і працьовита, під кождим взглядом, пара для Стефана як раз, а ще він й любив эї цїлою молодою душею.

Зайде, бувало, до неї вечером у садочок, посїдають під старою яблінкою тай щебечуть гет-гет поза північ.

Батько Орисї, Петро, нїчого на се не казав, він знав добре свою донечку, і знав також ,,чесного Стефанчика (так його старі звали.)

Покійний Іван тай мати Мокрина нераз натякали Стефанови, що він ще молодий, тай маэ часу доволї за дївчатами вганяти, але він казав, що эще не женить ся, а любов — она йому не пошкодить, тай старі тим запевненэм вдоволяли ся.

III

Нешастэ рідко само ходить, а найчастїйше в парі з другим, кажуть старі люди тай такі, котрі сего на власній шкірі досьвідчили.

От була се як раз річниця смерти старого Івана Соломи.

Мокрина, порадивши ся з сином, дала у церкві на поминальну службу Божу, щоби Бог приймив дорогу їм душу до своэї ласки.

Народа зійшлось до церкви більше як у звичайну недїлю, — кождий хотїв помолитись за душу старого рибалки.

По службі Божій, на просьбу Мокрини пішли всї до неї, на перекуску і при балаканцї просидїли до пізного вечера.

Пізно положилась Мокрина на спочинок, а Стефан эше пізнїйше, бо ходив эще заглянути до худоби.

Доперва заснув, коли нараз, серед темної глухої ночи, роздалось зловіще-сумне бам-бам-бам!

Горить! крикнув Стефан, зриваючи ся з постелї та вибіг на двір.

Став на хвилю у порозї, но не видко нїчого, лише сумне бам-бам не устаэ.

І стара Мокрина вибігла сейчас з хати, дзвонячи з переляку зубами, а на улици роздав ся тупіт і гамір. і гурток людий з коновками, драбинами і сокирами вибіг з закруту улички з криком: ,,Грицькова стодола в огни".

На сей поклик хопив Стефан коновку з водою, тай мерщій побіг за людьми.

Лиш вибіг на улицю, побачив страшний вид: червоний, мов кров, стовп огню підносив ся що раз то висше, — мілїйони дрібних іскор сипались на усї сторони, а легкий вітрець підносив їх високо під темні облаки і відтам, мов на забавку, кидав знова на землю.

Крики нещасної, навідженої пожаром, родини та найблизших сусідів, мов стрілою прошибали його молоду, чутливу на людське горе, душу.

Скоренько побіг Стефан в перед, доганяв та переганяв усїх: старих й молодих.

Вітрець полмухував легенько, но не устанно, тай заким люди збігли ся ратувати вже і хата горіла: кождий ратував, що міг і як міг.

,,Дитина в хатї!" крикнув хтось на раз.

Кождому, хто се почув, зимний мороз перейшов по тїлї.

Усї знали, що маленька кількамісячна Маруся була одиначкою у Грицька, та на жаль, усї також бачили, що нема вже для неї жадного ратунку. —

За пізно! сказав хтось з найблизшого гурту, тай махнувши безрадно рукою, побіг по воду.

В тій хвили надбіг Стефан.

Він чув сей крик: ,,дитина в хатї!" — серце забило йому сильнїйше і наче тривожно.

Пригадав собі, як мати маленької загроженої дитини, Юстина, підчас похорону його батька порала ся у їх хатї, як розважала і успокоювала стареньку матїр, —

пригадав собі, яку то він зробив у своїй душі обітницю: відвдячити ся Грицьковій Юстині за эї труд і добре серце. Відвдячити ся! шепнули бліді уста. Покажи, що уміэш бути вдячним! заговорила совість.

І покажу! постановив Стефан рішучо.

Все те не тревало пів мінути.

Сильними раменами розіпхав гурт баб та дівчат, що стояли кілька кроків від огню з заложеними безрадно руками, — ще кілька кроків, тай вскочив у горіючу хату. —

Двері хати були зовсім обняті полумям, тай і у хаті був вже огонь, — ніхто не надіявсь проте, видіти більше Стефана між живими.

У таку прикру хвилю ніхто не пішов би його слідом, одна лише Юстина хотіла кинути ся у хату, щоби ратувати дороге її дитя, но жінки що взяли эї між себе, не пускали. Лише жалісний і розпучливий плач розривав груди нещасної матери: „Пустіть мене люди нехай і я згину, без неї житя мені не буде! Христа ради — пустіть!“ Але эї не пустили.

В ту хвилю, вискочив з горіючої хати Стефан, з овиненою в кожух дитиною.

Одіж на нім горіла, ціле тіло було попечене, а він лиш зуби затиснув; але ледви віддав дитину в руки утішної матери, сам упав зомлілий на землю.

IV.

Славайсу! як ся маэте Мокрино, — що з Стефаном, дай эму Боже здоровля, прошептала входячи у хату, найстарша з усего села бабуся Эвдоха.

Та, ніби Богу дякувати лїпше, казав той дохтір-москаль, — що його наш пан з двора післав, що може нині прийде до памяти, але казав, що то ще богато буде коштувало, заки цілком прийде до здоровля. От дивіть! лежить як мертвий — Боже борони —, голова, руки тай цілий гет опарений, а найгірше ноги, ще щастэ, що очий не випекло; ой дитино моя, дитино!

Ет, вам, як виджу, плакати ся хоче, хотяй не ма чого инша баба тішилаби ся, що такого сина маэ — такий відважний — дасть Бог вилежить ся, тай буде здоров як дуб, потішала старуха.

„Води“, прошептав нараз хорий Стефан, отвираючи поволи очи.

Мокрина подала йому скоренько горнятко води, а сама взнесла очи до образів, дякуючи в дусї Богу, що слова лікаря сповнили ся.

Ма-а-мо, що зо мною, чому я на постели, що я маю на голові, на що ви мене об-вя-за-а-ли? простогнав ледви чутним голосом Стефан; видко було, що кожде сломо мучило його.

Тихо дитинко, тихо, успокоювала мати, лікар тебе так обвинув — ти хиба забув, як ти ратував Грицькову дитину з огню, тай попік ся; а Юстина вже два рази нині була довідувати ся о твоэ здоровэчко; она знаэш плакала з радости, що ти врятував эї маленьку.

А чи в-всьо зго-рі-ло? спитав Стефан

Згоріло синку всьо, вмішалась в розмову старуха Эвдоха, земля тай попіл лишили ся; ще щастэ від Бога, що пів села не пішло з димом; а Грицькам нічого не жаль, бо дитина ціла тай здорова, — ти попарив ся гет чисто, а дитині ані волосочок не окоптив ся.

Така то вже воля Божа, каже мати.

А дов-го я вже л-ле-жу? спитав знова хорий.

Та вже з півтора неділї, але дасть Бог за пару днів прийдеш до себе.

І справді, по кількох днях Стефан підніс ся з ліжка.

Лице і руки майже зовсім загоїли ся, ще лиш ноги боліли трохи, бо були найгірше попечені.

Першим його кроком було піти заглянути до улюбленої худібки.

А се що? запитав сам себе, деж коні, де червона корова? — гей мамо! ходіть по сюди!

Стара сейчас догадала ся, чого синови треба, але пішла. —

А чого тобі треба синку?

Де то все поділо ся?

Га! гірко усьміхнула ся мати, москаль-доктор тай аптика забрали; з'їв огонь Гриць-

кам хату тай все, а нам бодай худобу; за наші гріхи, видко, Бог нас так караэ.

Ах! застогнав Стефан, але більше нічого не сказав.

Тепер ні чим, ні на чім працювати, бо і нивку стара продала, аби поплатити довги за похорон старого, а на податок пішла решта. Ой горенько нам! думав Стефан; що тут робити? —

Кілька днів ходив він мов строэний, навіть до своэї любої Орисї не заглядав.

Де заробити? самою риболовлею на тільки не заробить, щоб господарку бодай як-так поставити на ноги; — що тут робити, що робити? —

V.

Не минуло два місяці, коли Стефан одержав якийсь лист.

Се був лист від далекого товариства корабельного, в котрім повідомляли його, що може сьміло приїзджати, бо они Українців радо приймають. „Знаэмо, писали, Ваш нарід добре, і для того навіть більше платимо Українцям ніж иншим, — приїзджайте, а не пожалуэте.“ —

Стефан доперва тепер звірив ся перед материю з своїх замірів.

Дальше буде.

Біда в Австриї, біда і в Канаді.

Куди бідний чоловік не поступить ся, то все йому вітер в очи. А чому? Бо він темний! Він не знаэ своэї вартости і не знаэ своэї сили. Він не знаэ що йому робити, аби бути щасливим. Як би всї люди праці порозуміли своэ положенэ і злучили ся разом, то до двайцять чотирох годин не стало-б на сьвіті кривди і недолї.

В Канаді э кілька українських часописий, але лише одна з них маэ виключно на цїли поясняти робітникам та фармерам їх клясове положенэ і поучати їх про спосіб, як дійти до щастя. Ся ґазета э

РОБОЧИЙ НАРОД.

Виходить три рази на місяць в Вінніпеґу і коштуе на рік лише півтора доляра, а на пів року 75 центів. Посилайте передплату на адрес:

„ROBOTCHYJ NAROD“

P. O. BOx 3542 (STA. B)

WINNIPEG; MAN.

Поважані Фармері і Робітники!

Чи предплачуэте Ви вже УКРАІНСЬКИЙ ГОЛОС? Коли ще ні, то вишліть сейчас цілорічну предплату **$ 2.00**, бо

КОЖДИЙ сьвідомий Русин-Українець повинен предплачувати народню часопись **ОДИНОКУ**

„УКРАІНСЬКИЙ ГОЛОС“

Часопись ся видаэть ся за гроші, зложені сьвідомими одиницями з нашого народу в Канаді, а не чужинцями як прочі і стоїть в обороні наших поселенців так фармерів як і робітників. Напрям часописи безпартійний, значить, часопись не вислугуэть ся чужим партіям, а всякому говорить правду і пятнуэ кривди заподіяні нашим поселенцям. Зміст часописи вельми ріжнородний; часопись видаэть ся на 8-х великих сторонах і коштуэ на рік

$ 2.00 для Канади і Америки, а для Старого Краю **$ 2.50**

Передплату висилайте сейчас при замовленю.

UKRAINSKYJ HOLOS

P. O. BOX 3626 **WINNIPEG, MAN.**

Для всїх тих, що хочуть заробити гарний гріш, а рівночасно положити і від себе цеголку до будови культури і знаня між нашим укр. народом в Канадї, „Хата" єсть найлучшим средством. Можете взяти аґенцію „Хати" на предплату і оголошеня, від чого дістанете гарний рабат. Просить ся отже звертати по інформації до видавництва на адресу;

„ХАТА"

850 MAIN ST. WINNIPEG, MAN.

Найстарша Одинока Руска Фірма в Вінніпегу

БЮРО АДВОКАТСКО-НОТАРІЯЛЬНЕ

ВИРОБЛЯЭ; повномочія, контракти, декларации, скрипти довжні, квіти інтабуляцийні і скетабуляцийні, потверджені підписом конзуля:

ПЕРЕВОДИТЬ процеси спадкові і всякі иньші:
ПРОДАЭ ґрунта в старім краю і стягаэ довги:
ПРОДАЭ шіфкарти на найлїпші корабельні лїнії найтаньше і найбезпечнїйше а їзда морем треваэ тілько 5 днів.
ПОСИЛАЭ гроші до всїх частий сьвіта найскорше і найбезпечнїйше:
ПОЛАГОДЖУЭ справи військові, як увільненя від асентерунку, вправ і т. п.:
АСЕКУРУЭ від огню і на житє;
ПРОДАЭ І КУПУЭ реальности в містї і на провінциях:

Управителем сеї фірми є:
М. В. СЛОБОДА,
руский нотар
СВІЙ ДО СВОГО

RUSKA KANCELARYA

NATIONAL REALTY Co.

671 Main St. Winnipeg, Man.

РУСИНИ! ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ ВЗНЕСМЕНІВ!

КАНЦЕЛЯРИЯ НОТАРИАЛЬНА

НОТАРІ ПОВНОМОЧНИКИ
і
ЗАСТУПНИКИ.

ВИРОБЛЯЭ; повномочія, контракти купна і продажи, як також і всякі правні документа лэґалїзовані дотичними властями тут і в старім краю.
ВИМІНА і висилка грошей до всїх частий сьвіта, тано скоро і безпечно.
КУПУЭ і ПРОДАЭ: фарми, лоти і доми тут як також реальности в старім краю.
КОЛЭКТУЭ; гроші і перепроваджуэ всякі судові справи.
ПРОДАЭ: шіфкарти до і зі старого краю на найлучші посіпні корабельні лїнії по таньшій цінї як иньші офіси.
ПОЖИЧАЭ гроші на фарми і на всякі реальности за низький процент, —
АСЕКУРУЭ від огня і на житэ,
Во всяких справах порада даром,
Прийдіть або пишіть а переконаэтесь о скорій дешевій і чесній роботї. Не у чужих а в своїх шукайте поради і виходу!!
В всяких справах удавайтесь до нас.

OSSOWSKI — STEFANIK

854 MAIN ST. WINNIPEG, MAN.

A. OSSOWSKI, Prezident. T. STEFANYK, менажер і нотар

В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ ВИХОДИТЬ
ТИЖНЕВА ЧАСОПИСЬ

„ШЕРШЕНЬ"

SZERSZEN

котра своїм „жалом" тне всякого рода хрунів, єзуїтів, запроданців без пардону. Служить вона виключно Українському народови і боронить його перед всякими голотами.

Передплата на рік $1.50
Адрес:

4339 NORTH 6TH AVE.
SCRANTON, PA.

РУСКА КНИГАРНЯ

850 Main Street **Winnipeg, Man.**

має великий вибір музичних інструментів, яких доброту хвалит кождий.
Між иньшими поручаємо наші найновійші

ГРАМОФОНИ

спроваджені зі старого краю, котрі чистотою голосу і тревалостию перевисшають всї тутейші вироби.

Сей грамофон є найцїнїйшим усїх попередно продаваних, є уміщений [illegible] величини 12 квадр. цалїв в поверхнї а 6 цалїв високости, має оздібну трубу 16 цалїв в пересїку і сильний мотор. Підойма від шпильки є лискуча і нікльована як також апарат до передаваня голосу. 10 цалевий рухомий кружок на рекорди має нікльові береги, грає все.

[illegible] ся

12 рекордів

таких як низше подано.

Хто хоче більший вибір най пише по наш катальоґ ґрамофонів і рекордів.. плит.

Зеленая рута, ой за гаєм
Рах цях, цях, полька
Вилїтали орли
Краковяк
Гей на горі там женьцї жнуть
Дївча в сїньох стояло
Марш Вуйків
Вальц
Ой під гаєм зелененьким
Руский козачок
Руский національний танець
Стоїть явір
Ой місяцю
Лендлер
Тромпетовий лендлер
Краковяк
Руский козак
Орхестра, танець
Віють вітри
Краловский Марш
Салоний Лендлер

Так само спеціяльно звертаємо увагу на наш склад тутешних і крайових

ГАРМОНІЙ

ріжних моделів, трубок скрипок і т. д.

ХАТА

Ілюстрований журнал
ЛІТЕРАТУРИ, ПОЛІТИКИ І СУЧАСНОГО ЖИТЯ
виходить
кождого першого під редакцією
Я. Н. Крета.

Зміст книжки третоі;

Г. Хоткевих: Цар і Гетьман. (дальше.)

К—т: З весною.

Тарас Шевченко:

Наше ґазетярство.
Кацапство в Галичині.

Д. Лондон — Стечишин: Лиш мясо. (Конець)

О. Боян: Біда по лісі не ходить, але поміж люди. (дальше.)

Одна правда з тисячу инчих.

За Др. Гіппіусом —Я. Н. Крет: Ріст і вихованє дітий до — шкільного віку.

А. Г. Сонета.

Г. Пугатий: Фармерам.

З нагоди процесу проти 101.

М. Темницький: Образець з житя.

Число 3. за Марець 1911.

ХАТА

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ
ЛІТЕРАТУРИ, ПОЛІТИКИ
І СУЧАСНОГО ЖИТТЯ

Виходить кождого першого в місяци. ВИДАЄ І ЗА РЕДАКЦІЮ ВІДПОВІДАЄ Я. Н. КРЕТ. Нр. Телефону Майн 3604

Адрес Редакції; 850 Main St. Winnipeg, Manitoba, Canada.

Цар і Гетьман

ІСТОРИЧНА ПОВІСТЬ

За Мордовцем — Г. Хоткевич

(Дальше)

V.

А війна царя Петра з королем Карлом все точила ся й точила ся. Карло подужував, з'єднав ся Петро з польським королем Августом — Карло розбив Августа у пень і гнав ся тепер за Петром. І куди він побіжить — чи на Москву, чи на Петербург чи на Україну — того не міг рішити Петро.

І от коли він був у такім роздумуваню — прийшла до него несподівана новина: гетьмен Мазепа з усією Україною переходить на сторону Карла!..

Перо випало з рук Петра, коли він почув сю вість. Вже не раз були ріжні наговори на Мазепу, але не справджували ся. Не вірив і тепер цар Петро, хоч тепер доносив не хто инший, як сам генеральний судия Кочубей.

Цар поручив розвідати усю справу Головкину, а також Павлови Яґужинському — і от вони вже третий день довідують ся, що і як. Головкин задає муки Кочубеєви та судиї Искрі, а Яґужинський розбирає папери. Він, здаєть ся, все прислухаєть ся — чи не учує стонів? Се-ж катують там десь батька тої дівчини в квітках і коралях, котрої от уже пять літ не може забути Яґужинський.

— Мотря... Де вона тепер бідненька? Що з нею? Тоді їй було пятнайцять літ, а тепер двайцять. Чи пригадує вона мене, як я плакав у них в саду? Ні... де там. Може вона давно вже заміж вийшла.

Але нараз очі Яґужинського здивовано зупинили ся на папері, котрий лежав перед ним. Що се?.. Він схопив папір... руки тремтять... Се її імя, Мотрі... Але хто до неї пише, хто?

,,Моє серце кохане, Мотренько... Щастя моє й радість, як би ти їхала до мене;

тільки ж розважив я — який кінець з того може бути, а ще при помочи твоїх родичів"...

— Хто ж се такий, хто? Нема підпису.

Яґужинський зімняв листок і хотів кинути його у вікно, але опамятав ся: сей лист знаходить ся при доносї генерального судії Кочубея на гетьмана Мазепу. Таких паперів не викидають. А то й сам, чого доброго, за вікно вилетиш.

Але от другий лист писаний тою ж самою рукою.

,,Моє серденько! Тяжко я зажурив ся почувши від дївки таке слово, нїби ти за зле мінї маєш, що я тебе при собі не задержав, а відіслав до дому. Але розваж сама — що би з того виросло. Та твої родичі по всьому би сьвіту розголосили, що гетьман узяв у них дочку у ночи ґвалтом і держить у себе замість підложницї.

— Так се вона до гетьмана ходила? Так се вона була у него, а він відослав її назад до родичів? — і Яґужинський хватав руками за голову. Те, о чім він думав пять лїт, що не виходило з памяти й серця нї під рей гармат на полї битви нї в церкві на службі Божій — те все тепер відразу розбило ся... А він ще так ждав, що може таки цар пішле його за чимось туди, до Диканьки... І от...

І від болю падає Яґужинський головою на папери... А в сю хвилю на дверях стає цар Петро.

— Що, Павле — заснув над паперами?

Яґужинський скочив, як опарений.

— Я не сплю, царю... Се я задумав ся над сими листами.

— Над якими? — і цар підійшов до столу.

— Се донос на гетьмана. Я ще не всї прочитав.

— Ну як — знаходить ся що не-будь?

— Знаходить ся, царю...

— О!.. Як? Кажеш знаходить ся про зраду? — і лице царя зробило ся страшне — А ну покажи де.

Яґужинський подав листи Мазепи до Мотрі. Цар уважно читав. Потім подивив ся на Яґужинського.

— Ну? Що ж тут такого? Тут про кохане говорить ся, а кохане не зрада. Що ж ти тут вичитав?

— Та я не про зраду, а про кохане й вичитав...

— Ну, се не біда. Любити й Христос велїв. А ну що там ще.

,,Моє серденько... Тяжко болїю, що сам не можу з тобою довше поговорити. З рештою коли вони, родичі твої, тебе цурають ся — іди знов у монастир, а я вже знатиму, що тодї чинити...

— Бідна дївчина, похитав цар Петро головою, — не солодко мабуть і їй жило ся у батьків. А чи ти її бачив, Павле? Я-ж посилав тебе колись з паперами до Кочубея.

— Бачив, царю.

— Яка ж вона?

Вона, царю, чорнокоса, лице біле, очі чорні — і вся у квітках була.

— А чи красива?

— Такої краси я ще й не бачив, царю.

За дверми почули ся кроки — то прийшов Головкин. Голене лице, горбатий ніс, карі з жовтиною очі — все це було якесь обридливе. Ноги були обтягнуті червоними панчохами.

— А, Гаврило! В червоних панчохах — з катівні значить.

— А якже, якже, царю — Щоб крови не було видно.

Ну, що ж Кочубей говорить?

— А каже, що брехав я на гетьмана. Що то все з-за доньки. Тяжко за доньку мінї було, так я на гетьмана вигадав.

Цар Петро задумав ся. Рукою він перебірав папери. Потім, передумавши, сказав:

— Так, так — нема тут зради, я бачу. Приплетена з-за дївчини... Жаль мінї Кочубея, але що робити... То постановляю так: відослати усїх доносителїв Мазепі — нехай робить з ними, що хоче. А на красавиці тій я сам його оженю. Сам і сватати буду і посаженим батьком...

Яґужинський слухав се, а лице його

блїдло, блїдло ..

VI.

Прийшов великий 1709 рік.

По снїжних полях, що розстелили ся на схід від Сулі, їдуть кіньми якісь їздцї. В переді всїх на чорнім з білою зіркою кони, з далекоглядом у руцї і з великою шаблею коло пояса їде якийсь молодий чоловік.

Щось дивне, не зрозуміле на лицї у него. Брови лежать надзвичайно високо; ні здрі що хвилї роздувають ся, як у рогячого норовистого коня, а очі якісь сїрі, шорсткі уперті — все то звертало на себе увагу кождого. Одежа на нім не богата, вивалянa у сїнї, чоботи не знати коли обчищувані; за те кінь убраний по царському і випещений.

Коло сего їздця, теж на добрім кони, їде зовсїм молодий ще парубчак. Він не зводить очей з першого їздця і нервово стежить за кождим його рухом. Рожеві його лиця обвітрило, а чисті очі весело дивлять ся в перед.

По другім боцї першого їздця на білім кони, на високім козацькім сїдлї їде — гетьман Мазепа. За ним Пилип Орлик, Войнаровський і инша українська старшина.

Перший їздець се був не хто инший як Кароль XII. шведський король. Він задумчиво дивив ся в далегінь, мов би напружуючи ся розгадати — що там, далеко далеко за сим білим полем.

— А звідси, ваше величество і до Азиї недалеко: всього кілька миль, — на чистій латинській мові сказав Мазепа.

— Так? — повернувши ся в сїдлї, спитав король.

— А так — Бо Донець вважали учені люде границею, а Донець дуже близько звідси.

Кароль нервово підняв ся на сїдлї, оглянув ся, відшукав очима худого з сухим носом генерала і сказав:

— Чи чуєте, пане Реншильде? Ми скоро до Азії доберемо ся.

— О, ваше величество! — сказав молодий парубчак. — Ви йдете слїдами Александра Македонського.

Сей хлопчик — се був Максиміліян, герцоґ Вітенберський. Він був захоплений военною славою шведського короля і приїхавши до него, просив позволеня поучити ся військовій справі. Кароль приймив його і томив його тепер суворим житєм жовнїра, як сам вів: скакав з ним цїлими днями на кони, спав разом з ним на сїнї й на голій земли.

— А до Сїчи Запорожської далеко? — спитав король гетьмана.

— Далеко, ваше величество. — відповів Мазепа, все о чимось тяжко думаючи.

— Але не далї, як до Азиї?

— Ой нї далї.

І знов задумався Мазепа, дивлючи ся далеко-далеко. Невесело йому, дуже невесело на души. Сьогодня прийшли вісти з України... сумні вісти... Нарід боїть ся скинути з себе московське ярмо... минули часи Хмельнищини. Батурин тримав ся добре, але взяли його Москалї, взяли й розгромили, спалили, каміня на камінї не лишили — так готували.

А що було в Глухові, на радї, коли вибирали нового гетьмана замість Мазепи! Що було після ради!.. Проклинали Мазепу. Цар стоїть, високий, страшний, а попи, архиреї, протопопи й дяки вигукують над Мазепиним портретом: „Анатема! Анатема! Анатема — аж собаки виють по Глухові від того страшного сьпіву... А потім кат привязав портрет на мотузок і волік через увесь Глухів, а потім повісив на шибеницї...

Невесело, невесоло старому гетьманови. І давно чув він себе самотним сиротою, а тепер тут, коло сего чужого короля побачив себе зовсїм покинутим. Всї майже полковники — і Апостол Данило, і Галаган, і Чуйкевич, і Покотило, і Гамалїя, і Невінчаний, і Лизогуб, і Сулима — всї побігли до царя. Продали Україну.

Все перевернуло ся. Перевернуло ся й щастя Мазепи і розсипало ся в порох...

Що непокоїть мудру голову гетьмана? — спитав нараз король.

Мазепа думав зовсїм про що иншого і

відповів не одразу.

— Мою сїду голову непокоїть молодий запал вашого величества — відповів він поважно.

— Як? В чім річ?

— Вашому величеству угодно було особисто поїхати в поле на розгляд, але ми не посьміли відпустити вас самого, бо се ж не польоване на зайців, ваше величество. Ми можемо наткнути ся на москалїв або на доньских козаків.

— О, княже сарматський — засьміяв ся молодий король. — Для мене досить одного того Гінтерсфельта, аби не бояти ся цїлої орди диких москалїв. Чи гетьман бачив мого богатира? Он там він їде обіч старого Рекшильда.

І Кароль показав на білявого шведа з білими повіками й червоним носом.

— Сей Гінтерсфельт їхав раз в Стокгольмі під склепінем воріт міста, ухопив ся за гак, що був в те склепіне вмурований і підняв себе разом з конем... Але як довго зима стоїть у вас тут в Сарматиї.

— А так, ваше величество. Се не бувала зима, такої я й не пригадую у нас на Українї, живу вже я давно. От уже скоро цьвітень, а поле знов укрило ся снїгом, мов зимов.

— Скоріш би уж тепліло, а то мої люди хоріють і вмирають від сих холодів. Скорще б до Запорожжа дібрати ся, а вже звідти на Москву, а з Москви на Неву, а вже з берегів Неви заженемо царя Петра на Сибір — нехай там царює.

— Так. На Запорожжі треба кріпко стати. Запорожже — се гнїздо, з котрого завше вилїтали чорні круки на Москву.

Досить пізно вже вернув Кароль з сеї своєї проїздки. Під'їзджаючи до табору, він побачив в нім надзвичайний рух а найбільше в козацькім відділї. Видно було, що козаки й шведи підкидали шапки, щось голосно кричали, сьміяли ся, обіймали ся. Гомін стояв над табором надзвичайний.

— Що се пане, запитав король.

Орлик, не чекаючи довго, притне коня острогами, й поскакав в перед, посьвічуючи червоним верхом своєї шапки. Але проскакавши трохи, зупинив ся й крикнув:

— Косте! се ти?

— Пилипе! Друже!..

І, не злїзаючи з коней, переспилили ся на сїдлах, обняли ся й горячо поцїлували ся. Підскакав Мазепа.

— Гордієнку! Батьку отамане кошовий!.. — закричав він радісно.

— Чолом ясновельможному панови гетьманови.

— До нас, з Запорожжа?

— До вас, пане гетьмане. За неньку Україну.

Під'їхав і король. Мазепа зараз представив кошового.

— Се кошовий отаман славного війська Запорожського Низового — Костянтин Гордієнко.

Сказавши се, Мазепа обернув ся до кошового.

— Кланяєш ся, батьку отамане, його величеству королеви шведському славним військом запорожським?

— Кланяю ся, — відповів Гордієнко і низько поклонив ся.

— Дуже радий, дуже! радий — весело відповів Кароль.

А тим часом запорожцї, догадавши ся, що се король приїхав, почали кричати: „Бувай здоров, королю! Бувай здоров на многая лїта!"

На радощах король приказав учинити бенкет запорожцям на славу. Смажили баранів, повикочували бочки з питвом, понаносили ріжних мисок, ковшів — і почало ся бенькетоване. Тут же помістив ся й Кароль з усїми своїми приближеними і з усією к зацькою старшиною.

Обід вийшов дуже веселий. Король жартував, навіть Мазепа повеселів трохи. Запорожцї почали танцювати і так подобали ся королеви, що він, бажаючи чимось привітати вільне запоріжське лицарство, сам налляв венґерського вина до великої дорової срібної чаші і велїв піднести найблизшому запорожцеви.

Гінтерсфельт, перевалюючи ся як медвідь, підійшов до запорожця і простяг до него руку з чашою

— Чого тобі? — спитав запорожець.

— Та ний, сучий син! закричали товариші.

Запорожець узяв чашу, перекинув її у рот, мов у прірву, і полюбовавши ся в чаші, положив її до своєї бездонної кишені. Гінтерсфельт тільки лупав очима і не знав що на те сказати, а запорожець підступив до него і сказавши: „почоломкаємо ся, братіку", міцно обняв і поцілував."

Гуляли запорожці. Росправивши вуса, підобравши поли, взяли ся у боку і садили такого гопака, що аж земля дуднїла. Танцювали й молоді й сідовусі діди. „Оттак, дітки.., Оттак треба," — приговорювали вони і серіозно, мов виконували який громадський обовязок, вибивали ногами. Наче хотїли показати усїй тій молоді, як то мусить іти гопак, як його таньцювали батьки й діди ще з давних часів.

Дэ-не-де почали вже бороти ся. Здоровий Гінтерсфельт пішов пробувати своєї сили. Знайшов ся й охочий до него — той самий, що узяв королївську чашу.

— А-ну, братіку, давай.

Почала ся боротьба. І козак і Гінтерсфельт, обхопивши один одного, почали топтати ся на місци, широко розставляючи ноги. Все дужче й дужче напружують ся, риють ногами. Нарешті козак підняв шведа, мов відобрав його від землї, але нї перекинути через голову і зімняти під собою не міг. Ставши знов на ноги, швед напружив ся, підігнув ся трохи колїнами під свого противника — і не встигли козаки доокола моргнути очима, як запорожець перелетів через голову шведа і гепнув об землю.

— Ого го-го!...

— Холла! Холла! — забили в долонї шведи, а більше всїх молоденький Максиміліян.

Честь запорожців була зачеплена. Вони почали кричати:

— Задери-Хвіст! Дядьку Задери-Хвіст! Нете сюди!

З товпи вийшов плечистий запорожець з короткими руками, обрубкуватими ногами. Лице добре, мягке.

— Чого ви, вражі діти?

— Та-ж Голоту побороли! Дивіть ся — рачки лазить. Запорожець свиснув.

— Фю-фю!.. Хто ж се так його?

— А он той бугай швед.

Запорожець підійшов до Гінтерсфельта, змірив його очима і знова присвиснув.

— Ну, давай, — коротко сказав потім і кинув геть шапку.

Мовчки обняли ся. Можна було би подумати, що се приятелї зустріли ся. Стоять — і нї з місця. А обличча червонїють; чутно як сопуть і все тиснуть один одного.

От запорожець уже подаєть ся, гнеть ся. Того й дивись — поконає шведський бугай. Пропало тодї славне військо запорожське. Осоромить дякько Задери-Хвіст усю козаччину.

Але в сю хвилю запорожець упав на одно колїно і так труснув шведом, що той своїм черевом ударив ся об голову запорожця, страшно охнув — і впав, як довгий, на землю... А запорожець уже сидів на нім верхи і, діставши з-за холяви ріжок з табакою, нюхав, прихваючи: „І!.. Добра табака."

А тим часом у другім місци запорожцї заніяли зі шведами справжню сварню. Одного шведа вже зарубали. Вже повихоплювали ся шаблї, як прибіг кошовий і гетьман і вся старшина.

— Що ви робите? Назад я кажу! — крикнув кошовий.

Прибув і Кароль. На землї валяв ся убитий швед. Троха далї лежав Гінтерсфельт, поводючи очима в небо.

— Що тут стало ся? — спитав Кароль суворо. — Убійство? Тут він побачив Гінтерфельта — і аж відступив назад.

— А се що? Мого Гінтерсфельта? Хто се?

— Вони бороли ся, — пояснив Мазепа, — то от сей запорожець й поборов вашого велита.

Кароль нїчого не відповів. Він тепер тільки зрозумів, з якими людьми зіткнула його доля.

(Конець буде)

К-т.

З ВЕСНОЮ.

Поволочене небо туманом й імлою;
Вітер бє крильми з широких низів
І тїкає зима, розстає й з водою
Геть полинула з просторих степів.

Ось розгорнуть ся хмари і з ясної стелї
Сонце ударить на лоно землї
І квітки й барвінок і рута зелені
Розівють ся пишно у сьвітлї-теплї.

І розстелять степи неокраєний килим
І вчинить природа весняний бенкет,
І витати-ме словом ласкавим-милим
Всьо, що єї лоно красить.

Тілько ти брате, ти Русине любий,
Не здиблеш щастя в розкошах весни!
Ти ще довго будеш своїй долї лютїй
Легкою бавкою й дїтиною журби.

Ти ще довго будеш позорищем других
Сусїдів твоїх, що встали за-дня
Що горячим серцем, що грудь при груди
Будовали трівку сьвятиню знаня.

Та прийде весна, як не в рік то два
І ти щасливий розговієш,
Як душа твоя аж до споду-дна
Жаждов просьвіти розігрієсь.

Тарас Шевченко

Дня 26 лютого минуло 50 років від смерти великого борця, що цілий свій вік боров ся за свободу своїх братів та громами кидав на тих, котрі на бідний наш люд наложили кайдани. 50 років минуло, як замовкло его огненне слово, що загрівало, підносило і запалювало до боротьби усю масу українського народа. Сей борець — то Тарас Шевченко. Що народ до нині здобув, до чого доборов ся — усе то завдячує сій могучій силі Шевченкового слова — бо ніхто лиш его слово вляло в серця народа запал та віру в успіхи нашої боротьби.

Шевченко був і буде усе милим, усе великим для українського народа, тим більшим, що Він не лише словом кликав до боротьби, але й сам боров ся, не лише з книжок знав, що терпить народ, але й на своїй шкірі рахував паньскі нагаї. Шевченко — сьпівак безправних кріпаків. В своїх чудових віршах висьпівав він усю долю українського мужика, в своїх віршах сказав цілому сьвітови про терпіня народа, усею вкінци душою ненавидів тих, що угнетали нашого брата, що забрали тому братови волю.

От за що ми цінимо і величаємо безсмертного Тараса, от за що рік-річно уряджуємо і на заморскій Руси в его честь вечерниці, от за що іменуємо наші читальні, наші товариства Його великим Іменем.

Тарас Шевченко

Та не о само пошановане Імени ходить, не вистарчить для нас концерт в его честь хотяйби з якими промовами чи сьпівами. Нам конечно плекати в серци сї ідеї, які Шевченко голосив і за які так много терпів. Нам конечно переняти ся тою горячою любовію правди, нам конечно розсївати дальше і дальше тії думи, які Шевченко висьпівав у своїх чудових піснях, бо з сих дум виросте наше молоде поколїнє і опре ся своїми здоровими грудьми тому гнетови, тому поневоленю робучої людини, в яких ми день — у — день переживаємо.

Хата

ілюстрований журнал літератури, політики і сучасного житя

Одинокий місячник того роду на заморскій Україні.

Видає і за редакцію відповідає: **Я. Н. КРЕТ**

Адрес редакції і адміністрації:

„СНАТА"

850 Main St. WINNIPEG, MAN.

Телефон: Мейн 3604

„The Home"

monthly magazine for Ruthenian people in North America

J. N. Kret, Publisher & Editor.

Offices: 850 Main St. Winnipeg, Man.

TELEPHONE: Main 3604.

Наше Ґазетярство.

„На канадийских Українців зайшла якась ґазетярска епідемія" — пише в однім з послідних чисел „Робочий Народ." Чи воно епідемія — побачимо пізнійше, так факт фактом і останеть ся, що в послідних часах Канадийска Україна зробила на поли літератури не аби який рух. Пише всякий кого лиш навчили писати. Друкують ся ореґінальні „твори", переклади пісні; що місяць то нове видавництво: тижневники, двотиж-ники, місячники, а ждати дуже коротко, бо лише оден рік, коли „Нова Громада" з Едмонтону стане (після обіцянок редакторів) дневником. Знак се добрий. Були на зэмли часи, коли культура народу мірила ся більш гладко витесаним камінним молотком, або зручнійше вилїпленим горшком; потім настали часи, що мірою культури став камінний мур і меч. То всьо минуло і нині прибрали народи иншу міру для поступу людства. Коли нині говоримо про культуру якогось народа, то вперед питаємо: які культурні у него інституції, яка духова творчість его інтеліґенції яке заупотреблене духової поживи его мас.

Виходить ясно що, одною з головнійших форм культурного і народного житя являеть ся письменьство; та питане, яка ціль нашого Канад-Укр. письменьства? Поминувши сторону бізнесову, для котрої у нас дуже много видаеть ся, особливо пісень релїґійних трактатів, пророчеств і т. п. наше Канад.-Укр. письменьство мае якраз сї ідеальні цїли, які мае письменьство взагалї: заспокоїти всї духові потреби всїх верстов, кругів, полів і віків. Оно мае якраз на цїли або в здобутю більшого знаня, або в заспокоюваню релїґійних почувань, або в боротьбі за клясові інтереси, або вкінци в заходах коло здобутя полїтичної сили, чи майна. Щоби письменьство відповіло своїй цїли — мусить оно бути національне, мусить подавати ся народови в приступній формі, якої головною ознакою е мова. Тілько в тій формі і через ню виключене винародовлене. Маючи бо в руках часопись чи книжку в рідній мові а до того змістом підхожу кождій ґрупі, кождій суспільній галузи, — ми останемо все тим, чим ми е, все останемо при нашій народности, як остали американьскі Поляки мимо того, що у них росте на чужині вже трете поколїне.

Тому, если хочемо бути добрим, культурним складником молоденької канадийскої нациї а хочемо бути ним яко Українцї — можемо лише радїти усяким новим ви-

давництвам. З добрими видавництвами ми не боїмо ся ніякої ассиміляції, жадної урядової мови, жадного чужого викладового язика у школах.

Однак щоби мати таку певність, треба щоб ґазетярство було достроєне до всїх потреб суспільности, ріжнородне змістом і достроєне до степеня розвою читача. Мусить передовсїм будити цікавість, розвивати у читача нахил до шуканя правди, заспокоювати певні означені духові потреби людий: потребу утїхи, відпочинку, науки, релїґійного почуваня і т. п. Если таке буде наше ґазетярство, — тодї подай Господи його як найбільше! Тодї кожда часопись чи книжка знайде свого читача і сповнить свою культурну роботу.

Кацапство в Галичинї.

Наша тижнева преса доносила своїм читачам про соромний погром галицких москвичів з нагоди процесу проти Дудикевича, сказатиб, отамана тої гнили і мертвоти, яку за російскі рублї ширять кацапи між нашим народом в Галичинї.

Цїла справа пішла з того, що по послїдних виборах до парляменту, часть галицких москвичів була невдоволена з того, що кацапскі посли вступили до спільного клюбу з Українцями. З того приводу зібрали кацапи до Львова віче, на котрім кацапска молодїж потурбовала своїх послів палками і яйцями. Се спричинило розлам в партії „твердих.“ Одні пішли за Дудикевичом і назвали ся таки чистої крови Москалями з Галичини, другі пішли за послами: Корольом, Давидяком і иньш. та утворили партію Старо-Русинів з „Мир Вам братя“ та „Де згода в родинї“ і були трошка нїби Москалї а трошка Русини. Непорозуміня між обома таборами росли. Дудикевич будучи на стало адвокатом в Коломиї забрав в свої руки усї місцеві товариства і орудував маєтками сих товариств по своїй вподобі. Коли противний табор Давидяка довідав ся про погану господарку Дудикевича в касах коломийских товариств, написав брошурку і оголосив друком усї злодїйства галицких Москалїв з Дудикевичом на чолї, довів, що Дудикевич платний аґент московского царя і много инших его чеснот; На сю брошурку Дудикевич анї не обзивав ся. Лиш редактори Дудикевичівскої ґазети, видаваної за московскі рублї „Прикарпатская Русь“ назвали Давидяка: лгунъ, мерзавецъ, подлецъ. За сї то слова і подав Давидяк „Прикарп. Русь“ до суду, котрий покарав винних на розмірно високі кари.

Показало ся на судї, що партією Москалїв в Галичинї управляв нїхто инший, як російске правительство через одного Дудикевича, вийшло на верх. що Дудикевич лазив до бувшого намісника Галичини Потоцкого і прирік тому поміч в борбі против Укр. народа з польскою шляхтою і т. п.

Сьвіт дізнав ся з уст самих руссофілів, що їх ідея і робота не на двигнене рідного народа, але на заведене московскої мови у Галицких школах, на поклонах кровавому царю, що вони тілько й на то є, щоб затроювати для личних користий народний наш орґанїзм і руйнувати народний, визвольний рух.

Найлучший доказ висше сказаного дали московскі ґазети, котрі пішуть нїщо иншого лиш так:

„Дудикевич богато працював над розширенем московскої мови серед інтелїґенції в Галичинї і навіть між простим народом. Він боров ся з українским „жарґоном“ видуманим ріжними „Мазепинцями“ як Грушівський і компанія, він навіть боров ся і з тими москвичами, які хотяй уживають етимольоґії, однак зі страху перед правительством противлять ся заведеню московского язика в галицких школах. Дудикевич устроїв поїздку з галицкими селянами до Почаєва і т. д. і т. д.

Після сих заяв напятнований не лиш

Дудикевич, яко аґент московского правительства, але напятнована ціла шпаєска партія, цілий табор „твердих“ Русинів (під сим іменем знало їх селяньство) і показало ся, що ціла партія Москвичів в Галичині то гниль, що затроює жизненні соки нашого народу, сотворена на нищенє всього, що у того народа сьвяте.

Маска упала з чорного лиця галицких Москалів і сьвіт вже знає наглядно, чого они хотіли і до чого стреміли. Пожелатиб лише нашим „твердим“ в Канаді і Америці, щоб здемаскованє їх вожів в Галичині втворило їм очи, щоб они вернули назад до народу, з котрого вийшли, і почали працю для народного добра разом з тими, які своєю діяльностию доказали вже, що наш народ має перед собою будучність.

НАКЛАДОМ „РОБОЧОГО НАРОДА“

вийшли слідуючі корисні для всякого книжки.

Віктор Туша:
ЯК ПОВСТАВ СЬВІТ?
Переклав Мир. Стечишин.
З численними ілюстраціями
Ціна 15 центів,

Павло Крат:
КРОВ ЗА КРОВ.
Оповіданє з житя у Київщині
Ціна 5 центів.

Мирослав Стечишин:
СМЕРТЬ за 8-годинний день праці.
Оповіданє про пятьох чікаґовських мучеників за робітничу справу, повішених 11 новембра 1887 р.
Ціна 5 центів.

Павло Крат-Терненко
СІЧИНСЬКИЙ В НЕВОЛІ.
Поема. Друге виданє з портретом Мир. Січинського та ілюстрацією Діброви.
Ціна 5 центів.

Мих. Василенко і Р. Рабів:
ЩО ДУМАЮТЬ СОЦІЯЛИСТИ?
(Після Ч. Г. Кера)
Ціна 10 центів.

Едвард Белямі:
ПРИЧТА ПРО ВОДУ.
Переклав з анґл. мови Іван Савків.
Ціна 5 центів.

Джек London - М. Стечишин.

Лиш мясо

[Конець]

Положив ся на один бік ліжка. Джім згасив сьвітло і слідкував за ним на другий бік.

— І якже твоя рука? — спитав солодко Джім.

Така печаливість була незвичайна і Мет завважив те і відповів:

— Сподію ся, що не грозить скаженина. Але чому ти питаєш про се?

Джім почув у собі виновне заклопотанє і в душі прокляв Метів спосіб ставленя неприємних питань, однакож на голос відтак:

— Я нічо. Мені лиш здавало ся, що ти зразу був нею занепокоєний. А що зробиш зі своєю пайкою, Мет?

— Куплю пасовисько у Арізоні і поселю ся там та буду платити иньшим, аби їздили замість мене. О кілька таких, що я хотів би бачити їх, як будуть просити у мене роботи, проклятущі. Але тепер стули собі лице, Джім. Ще промине проти часу поки я куплю те пасовисько. А тимчасом думаю спати.

Однакож Джім лежав ще довший час не сплячи, зденервований, здрігав ся то без перестанку обертав ся, то знов нагло перевертав ся з боку на бік, коли лиш здрімав ся. Діяманти все сьвітили йому перед очима а огонь їх пропікав. Мет, на перекір своїй природній тяжкости спав легенько, як дика зьвірина чуйна і в силі: і Джім завважав, що коли лиш поруший ся, то й тіло його товариша порушало ся вистарчаючо аби показати, що відчуло рух і дрожить готове обудити ся. З сеї причини Джім не знав, чи иншій будив ся часто, чи ні. Одного разу спокійно, з признаками повної

сьвідомости, сказав Мет до одного: О, спи вже Джім. Не жури ся тими камінями. Вони не пропадуть. І Джім думав, що якраз у ту хвилю Мет спав цілком певно.

Пізним ранком Мет пробудив ся з нервним рухом Джіма і відтак оба вже не спали а вилїгували ся аж до полудня. Тоді встали оба разом і почали убирати ся.

— Я вийду і куплю ґазету і трохи хлїба, — сказав Мет. — Ти приготови каву.

Коли Джім слухав сего, очи його несьвідомо лишили Метове лице та заблукали на подушку, що під нею була вязка, завинена в хустинку. І сейчас Метове лице перемінило ся в зьвіряче.

— Вважай, Джім, — заворкотів, — ти мусиш вважати на справедливість. Бо як зробиш менї свиньство, то я тебе справлю. Розуміэш? З'їм тя, Джім, ти знаэш се. Зубами зловлю тя прямо таки за горло та схрупаю тя як біфштик.

Його опалена шкіра почорнїла від напливу крови, а споза губів вискалили ся його забруджені тютюном зуби. По Джімі перейшов мороз і він мимоволї закрив ся рукою. В чоловіцї, що на нього дивив ся, бачив свою смерть. Лиш минувшої ночи сей чорнолиций чоловік вбив людин у своїми руками і се не зіпсувало йому сну. А в своїм серцї Джім відчував низьку провину, цїлий поїзд думок, за які належало ся те все, чим Мет грозив.

Мет вийшов, лишаючи його в лихорадцї. А відтак ненавість скорчила Джімове лице і він тихцем кидав дикі проклони в напрямі дверий. Пригадав собі жемчуги і поспішив ся до ліжка і помацав під подушкою за вязкою. Потиснув її своїми палцями, аби переконати ся, чи ще в нїй э діяманти. Запевнивши ся, що Мет не віднїс їх із собою, вернув ся до печі з почутэм правним І тодї запалив у нїй скоренько, наповнив чайник водою та уставив його над огнем.

Кава кипіла, коли Мет вернув ся і коли сей крояв хлїб та клав масло на стіл, Джім наляв тимчасом горнята кавою. Аж коли усів і хлеснув кілька разів кави, витягнув з кишенї ранїшню часопись.

— Ми були далеко від дїйсности, — сказав. — Я тобі говорив, що я не важу ся вгадувати, як товстий наш полов. Гляди.

Показав на заголовні букви на першій сторонї. „Скора Немезіс по слїдам Будженофа" — було там написано, — „Удушений в снї по обрабованю свого спільника."

— Ось і маєш! — крикнув Мет. — Обрабував свого спільника, обрабував його як мерзенний злодій.

— Бракує жемчугів вартости пів мілїона долярів, — читав голосно Джім. Опустив часопись і видивив ся на Мета.

— Отсе, що й сказав тобі, — говорив Мет. — Що, до чорта, знаємо ми про жемчуги? Пів мілїона! — а найвисше, що я міг припускати, се було сто тисячів. Дальше, читай все до кінця.

Читали спокійно, голова попри голову, кава холоднїла, і то сей, то другий викрикував раз враз якийсь цікавий друкований факт.

— Рад би я був бачити лице старого Меннера, коли він отворив нинї рано сгнетревалу касу у сторі, — витріщивши очи сказав Джім.

— Він сейчас побіг до дому Будженофа, — пояснив Мет. — Скорше читай!

— „Мав відплисти минувшої ночи пароходом Саджода на полудневі моря — пароход опізнив ся через надміру товарів —.

— Через те ми зловили його в ліжку, — перервав Мет. — Се було справдї щасте як виграти у закладї пятьдесять против одного.

— „Саджода відплила о шестій рано."

— Але він не всів на неї, — сказав Мет, я бачив, що його годинник був накручений на пяту. Се було би дало йому недостатком часу, коли-б я не надійшов та поклав йому „кібушу." Дальше!

— „Адольф Мецнер в розпуцї — славні Гейторнові перли, чудово усортовані перли — оцїнені експертами на 50 до 70 тисячів долярів."

Джім урвав, аби гидко та щиро заклясти, а проклїн закінчив слогами: „Сї проклятї яєчка устриць варті такі гроші!" Відтак облизав собі губи та додав:

— Вони були хороші, нема сумніву.

— ,,Великі бразилійські жемчуги", — читав дальше. — ,,Вісімдесять тисячів долярів — богато вартісних діяментів першої кляси — кілька тисячів малих діямантів вартости що найменьше сорок тисячів.

Мет добродушно усьміхнув ся. — Варто-б знати про дорогоцінні камені те, чого ти не знаєш.

— ,,Покупувачі думають" — читав Джім, — ,,що злодії мусіли знати, — зручно приглядали ся вчинкам Будженофа — довідали ся про його намір і слідкували за ним з плодом його рабунку аж до його дому —"

— Зручно і справді! — перервав Мет. — От в такий то спосіб впробляє ся репутацію — у часописях. Як ніби мали ми знати, що він рабує свого спільника?

В кождім разі, ми дістали товари, — скалючи зуби, промовив Джім. — Погляньмо ще раз на них.

Запевнив ся, що двері були замкнені і засунені а тимчасом Мет добув сувій та отворив його на столі.

— І чи-ж се не красавиці! — викрикнув Джім на вид перлів і через хвилю спочив на них своїми очима. — Після експертів варті від пятьдесять до сімдесять тисячів долярів.

А жінки люблять такі річи, — завважав Мет. — І вони зроблять всьо, аби їх дістати — продадуть себе, поповнять убійство, всьо.

— Так само як ти та я.

— Поки твого житя, — відрубав різко Мет. — Я поповнив би для них убійство, та не ради їх, о ради того, що через них дістану. В тім то й ріжниця. Жінки хочуть каменів для себе, а я хочу їх для жінок та тих річий, що від жінок дістану.

— Щасте, що жінки та чоловіки не тих самих річий хочуть, — завважив Джім.

— Отсе й є причиною торговлі, — згодив ся Мет, — люди хочуть ріжних річий.

В половині пополудня Джім вийшов, аби купити поживи. Коли він вийшов, Мет прочистив стіл із жемчугів, завинувши їх як перед тим і поклавши їх знов під подушку. Відтак запалив у печі та почав гріти воду на каву, кілька мінут пізнійше вернув ся Джім.

— Незвичайно дивно, — завважив він — Улиці і крамниці і люди зовсім такі, як були давнійше. Нічо не змінило ся. А я поміж тим всім ходжу вже міліонером. Ніхто не дивив ся на мене і не вгадував сего.

Мет воркнув несимпатично. Він не мав розуміня для каприсів та вибриків фантазії свого спільника.

— Купив портер гавз? — спитав.

— Кенечно, і то на цаль грубий. Чудовий! Глянь?

Розвинув мясо і показав його другому. Відтак заправив каву та упорядкував стіл, а Мет тимчасом смажив мясо.

— Тільки не сип занадто богато сеї перчиці, — перестеріг Джім. — Я не призвичаєний до твого мексиканського кухарства. Ти завсігди приправляєш за сильно.

Мет засьміяв ся та кухарив дальше. Джім наляв кави, але вперед висипав у рубцеватий порцеляновий горщик порошок, що носив його в папері в кишені своєї жилетки (камізельки). На ту хвилю він був обернений задом до свого спільника, але не мав відваги глянути назад себе. Мет поставив часопись на столі, а на папір поставив горячу ринку. Перетяв кавалок мяса на дві половині і одну часть дав Джімови, другу взяв собі.

— Їдж, поки горяче, — порадив і ножем та вилками показав примір.

— Гарно, — розсудив Джім, вкусивши раз — але я скажу тобі прямо одну річ: я ніколи не відвідаю тебе на твоїм пасовиську в Арізоні, то й не потребуєш мене запрошувати.

— Або що? — спитав Мет.

— Мексиканське кухарство на твоїм пасовиську було-б за сильне для мене. Коли я маю дістати ся до пекла по своїй смерти, то бодай тут не хочу мучити своїх внутренностий отсим. Проклята перчиця!

Усьміхнув ся, подув сильно наперед себе, аби охолодити свої опечені уста, хлеснув кави і взяв ся дальше їсти мясо.

— В кождім разі, що ти думаєш про

будуче житє, Мет? — спитав трохи пізнійше, дивуючи ся в душі, чому сей ще не порушив своєї кави.

— Нема будучого житя, — відповів Мет, приостановивши ся, аби хлеснути перший раз кави, — анї неба, анї пекла, анї нічого. Дістанеш всьо, що тобі належить ся таки в сім житю.

— А опісля? — питав Джім у своїм нездоровім задивованю, бо знав, що дивив ся на чоловіка, що мав незадовго вмерти.

— А потім? — повторяв.

— А чи бачив ти коли чоловіка, що вмер перед двома тиждями? — спитав другий.

Джім потряс головою.

— А я бачив. Він був як сей біфтшик, що ти, та я їмо тепер. Колись отсе був бик, що буяв по краєвиді. А тепер се лиш мясо. Тільки й всього — лиш мясо. І се й э те, чим ти і я і всї люди будемо — мясо.

Мет глотнув повне горня кави і наповнив його на-ново. — Ти боїш ся вмирати? — спитав.

Джім потряс головою. — Та чого? Зрештою я не вмру в кождім разї. Я промину та буду знов жити.

— Аби красти, брехати і поганити сьвіт ще через одно житє і в такий спосіб вдержувати ся все дальше і дальше і дальше — глузував Мет.

— А може я ще поправлю ся, — повний надії піддавав думку Джім. — Може злодійство не буде потрібне в моїм будучім житю.

Нагло урвав і видивив ся прямо перед себе з видом перестраху на лици.

— Що стало ся? — спитав Мет

— Нічо, я лиш дивував ся, — Джім силоміць прийшов до себе, — з тої смерти, от і всьо.

Але не міг отрясти ся зі страху, що опанував його. Так було, немов би який туман пройшов попри нього, та лишив на нїм не доторкаємо тінь своєї присутности. Мав сьвідомість якогось прикрого прочутя. Мало стати ся щось значучого. Нещастє висїло у воздусї. Глядїв вперто на чоловіка по другім боцї стола. Не міг порозуміти. Чи не помилив ся та не отруїв себе самого? Ні, Мет мав рубцевате горня і він, без сумнїву, всипав трутину у горня рубцевате. То лиш уява, — прийшло йому знов на думку. Вона вже давнїйше робила йому збитки. Дурак! Конечно, що се лиш уява. Певна річ, що мало щось стати ся, але се мало стати ся Метови. Чи-ж Мет не випив повного горняти кави? Повеселїйшав та скінчив свій біфштик і, коли мяса не стало, почав мачати хлїб у смалець.

— Коли я був ще хлопцем, — начав, але сейчас нагло урвав.

Бо знов невидимий туман мигнув поперед нього і прочутє грозячого небезпеченьства стрясло ним. Він почув, що якась руйнуюча сила стала до роботи у його мясї а по його мускулах пробігло почутє, немовби вони мали зачинати корчити ся. Випростував ся нагло за столом а відтак так само нагло зігнув ся вперед та опер ся ліктями на стіл. Якесь непонятне дрожанє перебігло через мускули його тїла. Се було так само, як перше шевелїнє листкали перед надходячою бурею. Затиснув зуби. І знов прийшло судорожне натягненє його мускулів. Почув у собі несьвідомий страх перед революцією в своїм нутрі. Його мускули вже більше не узнавали його власти над собою. І знов судорожно натягнули ся насупереч його волї, бо він хотїв, аби вони не витягали ся. Се були революція у нїм, се була анархія. І страх немочі придержував його, підчас коли його мясо ловило його і намагало-сь його здавити; а мороз бігав то горі то долї його спиною а піт зачав згромаджувати ся на його бровах. Глянув по кімнатї і всї її подробицї поражали його дивним почутєм знакомства. Здавало ся йому, немов би лиш вернув ся з якоїсь довгої подорожі. Глянув почерез стіл на свого товариша. Мет приглядав ся йому та усьміхав ся. Вираз страху розілляв ся тодї по його лици.

Мій Боже, Мет! — закричав дивним голосом, — ти отруїв мене?

Мет усьміхав ся та приглядав ся йому дальше.

В слїдуючім пароксизмі Джім ще не втратив притомности. Його мускули натя-

гали ся то корчили ся, то путали ся, ранили його то роздавлювали своїм диким тисненем. І серед сего Джім завважив, що й Мет заховує ся дивно, що й він справив ся на ту саму дорогу. Бо усьміх зійшов з його лиця, а натомість появила ся напружена увага, немовби він прислухував ся до якогось таємного шепоту у своїм нутрі та старав ся вгадати його значінє. Мет встав і перейшов ся через кімнату а відтак назад і усів знов.

— Ти зробив се, Джім? — сказав спокійно.

— Але я не думав, що ти попробуєш вирихтувати мене, — відповів Джім з досадою.

— О, я вирихтував тебе гаразд, сказав Мет затискаючи зуби та трясучи ся на цілім тілї. — Чого ти менї дав?

— Стрихнїни.

— Так само, як і я тобі. — заявив добровільно Мет. — А се погана їда, неправда?

— Ти брешеш, Мет, — просив Джім. — Ти мене не отруїв? Отруїв?

— Конечно, що отруїв, Джім; але й не дав тобі понад міру. Я всмажив її так гарно як лиш міг, у твоїй половинї портер гавзу. Гов! Чекай! Куди йдеш?

Джім кинув ся до дверий і відтягав засувку. Та Мет прискочив і відсунув його на сторону.

— Антика, — важко видихав Джім. Антика.

Нї, ти там не підеш. Ти останеш таки тут, се не випадає вибігати на улицю та устроювати там комедії з отроєнем, коли тут під подушкою лежать всї діяманти. Розумно? Навіть коли-б ти не вмер, то таки опинити ся в руках поліції, а потім пояснювань що не міра. Рвоти — се найлучше средство на отроєнє. Я так само тяжко вкушений, як і ти, і я хочу взяти на рвоти. Зрештою те саме дадуть і у антиці.

— Пошхнув Джіма на середину кімнати і навернув засувку на своє місце. Йдучи через кімнату до полички з поживою, підніс руку до своїх бровів і змів з них краплистий піт. Сей голосно бризнув на підлозї.

Джім в розпуцї приглядав ся, як Мет дістав пачечку з муштардою та горнятко і побіг до рури з водою. Замішав повне горня муштарди з водою і випив. Джім приступив до нього і дрожачими руками ся гнув по порожне горня. Та Мет знов відіпхнув його. Мішаючи друге горня, спитав:

— Чи не думаєш, що одно горня вистарчить для мене? Можеш зачекати, поки я не скінчу.

Джім почав колибати ся до дверий, але Мет задержав його.

— Як будеш малпувати з тими дверми я тобі шию скручу. Розумно? Зможеш взяти собі як я вже скінчу. А коли се спасе тебе, я й тодї скручу тобі шию. Для тебе нема вже тепер ратунку нїякого. Я нераз казав тобі, що я з тобою зроблю, як ти менї зробиш свиньство.

— Але й ти менї зробив свиньство, — наміг ся проголосити Джім.

Мет пив друге горня і не відповідав. Піт зайшов Джімови в очи і він заледви доглянув дорогу до стола, де дістав горня для себе. Але Мет мішав третє горня і відтрутив його знов як передше.

— Я казав тобі, аби ти чекав, поки я не скінчу, — заревів. — Вступи ся менї з дороги!

Джім піддержував своє дрожаче тїло, держачи ся водяної рури та вижидав так жовтавої мішанини, що мала вратувати йому житє. На те ужив він усієї своєї волї, аби встояти та вдержати ся при рурі; його мясо намагало ся зложити його в двоє та притягнути до підлоги.

Мет випив третє горня і з великим трудом спромігся дістати-сь до крісла та усїсти. Його перший пароксизм проминав. Судороги, що були зловили його, завмирали. Се приписував він наслїдкам води і муштарди. Будь що будь він був безпечний. Утер піт із свого лиця і в промежутку спокою найшов час на здивованє. Глянув на свого спільника.

Судорог витряс пачечку з муштардою із рук Джіма і зміст її розсипав ся по підлозї. Він зігнув ся, аби зібрати трохи мушта-

рди у горня і слідуючий судорог зложив його в двоє на підлозї.

Мет усьміхнув ся. — Не трать її, заохочував. — Се добре лїкарство. Менї помогла.

Джім почув його і обернув до нього своє нарестращене лице, повикручуване болем та просьбою.

Тепер йшли вже судороги за судорогами, поки він не попав в конвульсії, вив ся на підлозї та красив муштардою своє лице на червоно.

Мет грубо зареготав ся на сей вид, але сьміх його перервав ся у половинї. Дрожане перебігло по його тїлу. Начинав ся новий пароксизм. Він встав і поволік ся через кімнату до стола і вчепив ся його, побоючи-сь впасти на підлогу.

Джімів пароксизм проминув і він сидів ослаблий, знеможений. Втирав собі кулаками очи а з горла його виходили стони; немовби плакав

— Ти чого сопиш? — спитав Мет, незважаючи на свої муки. — Тобі лишає ся лиш вмерти, а коли вмреш, оставати трупом.

— Я — не — сопію — але — се — муш — тарда — їсть — мене — в очи, — простогнав Джім.

Се було його послїдне успішне змаганє бесїдувати. Відтак він вже лиш бовтав щось непонятно і махав у воздусї дрожачими руками, поки нова конвульсія не простягла його на підлозї.

Мет спроміг ся дістати ся ще раз до крісла і зложивши ся на нїм в двоє боров ся зі своїм мясом, що розривалося на складові части, з конвульсій вийшов охолоднїший і слабий. Глянув, що діє ся з другим і побачив, що сей лежить без руху. Намагав ся вговорювати себе, бути веселим, аби його послїдна міна сьміяла з житя, та губи його видавали лиш безладні звуки. Прийшло йому на думку, що лїк його не викликав рвогів і що не остає ся нїчого иньшого як антика. — — — Поглянув на двері і піднїс ся на ноги. Та тодї не впав лиш через те, що вхопив ся за крісло. Почав ся знов пароксизм. Посеред сего, коли тїло його розлїтало ся на кавалки і обезображувало ся викривлюванєм і знов скручувало ся в клуби, він держав ся крісла і посував його перед собою через усю кімнату аж до дверий. Покрутив ключем і відтрутив один засув. Пошукав за другого засувкою, та не найшов її. Тодї опер ся о двері і злегка зсунув ся по них на підлогу.

Читайте Популярно-Наукові Книжки для Вашої Просьвіти.

Історія боротьби віри з наукою Д. Дрепер	50 ц.
Начерк социольоґії	45 ц.
Новітна суспільність і церква	25 ц.
Начерк Істор.-Укр. Лїтератури	90 ц.
Психольоґія науки про людску душу	80 ц.
Тарас Бульба	30 ц.
Всесьвітна Істория I, II, III	$3.75
Як бідні збогатїли	50 ц.
Геоґрафія	50 ц.
Хемія	$1.50
Зоольоґія	$1.50
Ботаніка	$1.50
Як судили М. Січинського	$1.00

РУСЬКА ПИСЬМЕННІСТЬ

I. часть. Твори Івана Котляревского, Артемовського — Гулака Гребінки, в звич. оправі 50 ц. в гарній оправі 75 ц.
II. часть. В двох томах Твори Григорія Квітки-Основяненка, в зв. опр. 1.00 в гарній оправі 1.50
III. часть. Твори Шашкевича, Головацького, Устияновича і Могильницкого в зв. оправі 60 ц. в гар. оправі 80 ц.
IV. часть. Твори Метлиньского і Костомарова 50 ц. в гарній оправі 75 ц.
V. часть. В двох томах Твори Тараса Шевченка в звичайній 1.20 в гарній оправі 1.50
VI. часть. Твори Пантелеймона Кулїша в шістьох томах кождий том 70. ц. всї томи разом 3.60
в гарній оправі том 80. ц.
VII. часть. Твори Ізидора Воробкевича 60. ц.

КАТАЛЬОГ ДАРОМ.

RUSKA KNYHARNIA

850 MAIN ST. WINNIPEG, MAN.

Осип Боян.

Біда по лісі не ходить, але поміж люди.

Стефан доперва тепер звірив ся перед матерію з своїх замірів.

Стара аж в долоні сплеснула, почувши таке.

А тобі що? так тобі вже зле тут? та хочеш стару неньку покидати і іти так далеко в сьвіт?

Ну годі, мамо, видите самі, що в селї анї в сусїдстві нема де заробити, а там на кораблях платять добре; як Бог позволить попрацюю там з рік-півтора, верну опісля назад до вас, оженю ся і будемо жити, як у сьвятого Петра за пазухою, пробував жартувати Стефан.

Га! знаєш дитино, що я все спускаю ся на твій розум. Роби як хочеш – но одно кажу тобі: моє серце прочуває, що як поїдеш, то більше тебе вже мої очи не побачать, сказала Мокрина, тай пішла у хату.

Стефан, як коли що постановив, то робив се сейчас і нїколи не звертав з дороги.

Отже зараз завтра хотів їхати.

Сего вечера пішов в послїдне до Орисї, щоби з нею тай єї родичами попращати ся.

Стефанику! зойкнула Орися, почувши про намір свого судженего. Ти справдї хочеш мене покидати?

Но нї, серденько, я тебе не покидаю, се лиш на якийсь час розлучаємось; — бачиш, як нам тепер усе пішло як з Петрового дня. Хочу трохи гроша заробити, а як за рік верну, поберемось, тай у гараздї будемо щасливі. Правда як се гарно буде?

Так, так, — гарно, але що я тут буду без тебе робити, нї дня нї ночи не буду мати спокійної.

Стефанчику-голубчику, не іди від мене; менї серце щось зле віщує, благала з слезами бідна Орися.

Не можу серце, — я раз сказав — а ти мене знаєш — що скажу раз, се сьвяте, Ти думаєш, що менї мило буде без тебе? ну але годї — як Бог дасть, так буде, а тепер ходїм у хату, най попрощаюсь з твоїми родичами.

VI

Темна і глуха ніч—лиш над берегом моря—у пристани—кипить житє. Се наладовують корабель, що раніськo має пустити ся в дорогу.

Ось тепер іде якийсь чоловік, з великим мішком на плечах.

Такі міхи у двох звичайно носили, бо були дуже тяжкі.

Хто се такий сильний? питає старий, сивий моряк свого товариша.

Якийсь Українець звесь Стефан Солома, той, що його вчера приїняли — здаєсь буде з него добрий товариш; вже сим разом має їхати з нами.

От бач! наших „русскіх“ проганяють, а для чужих, то все місце найде ся, пробурмотів старий москаль, та пішов до своєї роботи.

VII.

Ледве сонце показалось на небі, величезний корабель торговельний, „СИЛА“ рушив з пристани.

Сумно поглядав Стефан за утїкаючим берегом; хто знає, чи вже його коли побачить, —тяжко було йому на серци. —

Сумними очима вдивив ся сине небо— так як би перший раз на него глядів — нїби таке, як у нас, а нїби иньше — думав, а воздух, то таки иньший, хотяй чистий і сьвіжий, але у нас кращий – там чути запах цьвітів і деревини, а тут гей би мертвий; або вода — у нас над ставом і птиця щебече і при березї довкола шувар та тростина зеленїє і зеркало спокійнїйше, а тут нї щебету пташини і шувару зеленого лиш якісь білі птаці гей ворони — скиглять так сумно-сумно.

Два дни пройшли так майже незмінно кажу „майже“, бо ось зараз першого дня дістав Стефан морську слабість, але вже по кількох годинах виздоровів — його орґанїзм був надто сильний, щоби така хороба його

довго держала ся.

Ось тепер вже зовсім здоров, сидіть на покладі, глядить на заходяче сонце тай тужить: тужить за бідною країною, за дорогою ненькою, тужить за любою Орисею, за тими милими вечірними розмовами під старою кріслатою яблінкою, а коли ось як тепер починало хмарити ся, і збиралось на дощ, то ішли у хату і там у кутику щебетали....

Нараз подув сильний вітер.

Буде буря, заговорили між собою моряки і то здаєсь, неаби яка, а ще захопить нас тут між скелями; се найгірше, скелї не бачиш, а війдеш, так пропав!

Капітан корабля розказав розпустити усї вітрила і їхати повною парою, щоби видістали ся на чисту воду.

Корабель гонений силою вітру тай двох величезних машин, мчав мов птиця в перед і в перед.

Вітер дув що раз сильнїйше, но се не шкодило кораблеви нічогісенько.

Не така наша „Сила" слабенька, казали моряки, не одну бурю она перейшла, то і тепер можемо спокійно спати.

А я, вмішав ся у розмову молодий офіцер, радивбим навіть не лягати у постіль, бо в найлучшім случаю вилетить з ліжка, тай бодай ніс розібє.

Голосний сьміх був відповідию на сї слова молодого, але досьвідченого офіцера.

Всї знали, що він сам нічого не боїть ся, але кождому любить нагнати страху і з кождого опісля жартувати.

Однак сим разом він не жартував, але казав правду.

Около півночи корабель почав страшенно хитати ся, а громи, то геї би переганяли ся, один за другим били що раз частїйше і сильнїйше у скажені филї, що з усїх усюдів обливали корабель.

Стефан, та ще один „новий", сидїли у кутку каюти, та молили ся, лише старі моряки нічого собі з сего не робили.

Нараз роздав ся свист машини. Се капітан скликає людий.

Мерщій кинулись усї до дверий і не зважаючи на ніщо, станули на покладі тримаючи ся шнурів, щоби їх вода не змела.

„Звивати вітрила" приказав капітан.

Митю упали вітрила на долину, одні на поклад, а другі таки просто в воду.

Але було вже за пізно.

В тій самій хвили роздавсь тріск і корабель страшенно задрожав.

Вода в середині—ліва стіна на переді розбита, крикнув, вибігаючи на поклад, перестрашений моряк.

До помпи! роздалось у пітьмі. Кождий в панічнім страху, кинув ся виповняти приказ.

Та всякі заходи на ніщо не здали ся, — вода, в протягу кількох хвиль, заляла цїлу спідну часть і корабель почав потапати.

Ратуватись, як хто може! крикнув капітан розпачливим голосом.

Повибігали людиска на поклад. Боже! крикнув розпучливо Стефан, тручений величезним бовваном у воду.

На щастє натрафив на щось твердого, — пізнав сейчас, що се якась велика дошка.

Хопив ся сего послїдного способу ратунку обома руками.

Филї обливали його і кидали в ріжні сторони, буря шаліла неустанно, но він плив..

Над раном буря утихла, лише вода пінилась і наче хотїлаб його пожерти.

Де він був — не знав.

Вже незадовго буде полудне, подумав Стефан, до вечера ще стане менї сил, а як потемніє, затону, як усї мої товариші.

Боже! Боже — ратуй! Мати Божа, не дай менї бідному сироті марно погибати і стареньку пеньку самою лишати молив, ся сарака.

Пливучи на слабій дощинї, оглядав ся на усї сторони, но не бачив нічого.

Вже і вечер надійшов, і ясний місяць викотив ся на зоряне небо, коли вода почала зовсїм утихати.

Нараз дошка з під него висунула ся.

З страхом обернув ся, щоби єї зловити, но филя загородила йому дорогу.

Стефан напружив тепер усї свої сили,

і ледво з великим трудом зловив єї.

Дякую Тобі Боже! прошептав вдячно блідими устами.

Тепер плив вже туди, куди филя його несла — здав ся зовсїм на ласку і неласку судьби.

Так мучив ся ще кілька годин. Як довго, не знав, а впрочім се і на нїчо йому не придалоби ся.

Нараз дуже далеко показалось щось чорного.

В першій хвили налякав ся, однак пізнїйше переконав ся, що се чорне, то та к як би скала, або земля.

Тепер плив отже в тім напрямі.

Місяць ясно осьвічував йому дорогу, і завдяки сему, по довгій і тяжкій борбі з филями дістав ся на се „чорне".

Не дивлячи ся, де є, упав на колїна і взніс змучені руки в гору:

„Дякую Тобі Господи і Тобі Мати Божа" прошептав радісно і повалив ся умучений на землю.

Він заснув.

Коли пробудив ся, сонце стояло вже високо на чистім небі а тихий вітрець, начеб бавив ся з спокійним зеркалом моря.

Де я? подумав.

Ось кусок землї, а радше піском покритої скелї і страшенно велика брила камінна, виглядали мов замок якого заклятого королевича з казки.

Але голод докучав йому страшенно.

Встав на ноги, і хотяй они під ним угинали ся, почав драпати ся на скалу.

Гей! крикнув радісно!

По другій стороні скали побачив двох людий, двох знакомих йому моряків, що сиділи при маленькім огни і щось варили.

Мерщій підбіг до них.

Ті перелякали ся у першій хвили, однак пізнавши його, радісно подали руки.

Що з Тобою? коли і як ти тут дістав ся, питали.

Сеї ночи, відповів Стефан, але бачу, ви маєте щось до їдженя, може подїлите ся зі мною, бо я страшенно голодний.

Охотно, сказали оба майже рівночасно, но мусиш ще хвилю підіждати, заким зварить ся.

Чи ти приплив може на якім куснику дерева? говори бо, спитав нетерпеливо старший з них, Саша.

Якусь дошку я зловив, каже, тай она мене уратувала від неминучої смерти.

А тепер най варить і гріє, докинув Саша, як моя бочка, а сей бідака нїчого не приніс, але і змордував ся за се порядно.

Коли Саша се говорив, другий, молодший моряк, Семко Карпів, тягнув вже Стефанову спасительку

Але де ми є? спитав, цікаво оглядаючи ся на усї сторони Стефан.

Го-го! далеко ми завандрували, туди жадні кораблї не заїзджають, хиба, але то мусївби бути чуд Божий, щоби який кораблина сюди заблукав ся, але то... чекай псе, аж кобила здохне, — мусимо самі собі радити.

VIII.

Що тим часом дїялось в Овечківцях? —

Від виїзду Стефана до тепер нїчогісїнько не змінило ся, аж одного дня одержала Мокрина якийсь лист.

Обережно отворила його, хотяй сама читати не уміла і застановилась: „якесь письмо з печаткою тай ще і гроші, гм. —

Що то може бути, питала сама себе- — від Стефана то не є, бо він так красно не пише, а й печатки жадної не має, — треба піти до писаря, хай він прочитає.

Скоренько вбрала ся, як у неділю, взяла у кошик сира, яєць, ще й гарну молоденьку курочку зловила, та пошкандибала до писаря.

Його не було в дома, — мусїла підождати.

Писариха взяла подарунки, красненько подякувала і післала маленького синка Дмитруня — за татом.

Писар почувши, що Стефанова мати на него чекає, побіг мерщій до дому.

Він дуже поважав стареньку матір свого щирого приятеля, і за нїщо в сьвітї був би не позволив їй на себе ждати, — хотяй

про иньших людий він не дуже дбав.

А! як ся маєте, матусенько, певно лист від Стефана, що? спитав ласково подаючи їй руку і саджаючи на лавку.

Та я не знаю, що це за письмо, я не письменна, но мені здаєть ся се не від нього, і витягнула з за пазухи лист в великій синявій коверті.

Писар поглянув на лист, тай сейчас зблід мов полотно; сам формат листу з кораблем на лівім розї паперу і долучені паперові гроші сказали йому вже усе — се був лист від товариства корабельного.

Писариха, побачивши зміну лиця свого чоловіка, догадувала ся чогось не доброго і взяла Мокрину за руку:

Ходить, каже-матусю до мене, то якесь довге письмо, най він сам його перше перечитає, то нам опісля скаже, що там стоїть написане.

Однак Мокрина вперла ся і не пішла, она хотіла сейчас знати, що се за лист.

Корабель розбив ся і всї затонули, сказав по хвили писар, нікого не уратували, тай і Стефан між ними згинув, а ті гроші, то йому належали ся за роботу за той...

Вже не докінчив, тай не треба було більше Мокринї, бо она анї не зойкнула і тихо повалила ся на долівку мертва.

Не могла нещасна мати переболїти втрати сина одинака, по стільки нещастях се єї добило.

Писариха наробила крику, збігли ся сусїди, почали терти зимною водою і мокрим полотном, але се на нїчо не здало ся.

Вістка про смерть сина тай матери стрілою пробігла крізь село.

Дізнилась о тім і Орися, тяженько та гірко заплакала; тепер доперва лишила ся мов палець сама, недавно грім вбив єї родичів, коли вертали з ярмарку до дому а тепер ще й Стефана тай єї опікунки — Мокрини — не стало.

Ох горе менї тепер, ридала бідачка, тулячи ся до мертвого тїла Мокрини, а коли ховали стару у спру яму, викопану біля гробу небіщика Івана, то нещасна Орися хотїла за нею там скочити і там коло послїдної дорогої людини, згинути.

IX.

Е! Бог ласкав, не тратьмо надії, каже Саша, я тут, як у себе в дома, се море знаю дуже добре. тут на ту пустиню і пес не загляне, але ми мусимо зробити так: если Бог нам присудив тут умирати, то нїчо не поможе, а маємо охоту жити, то стараймо ся відси видістати ся Ось тут не дуже далеко є маленький островець, де є і дерева і зьвірина певно буде, но людий нема, — коби нам там пощастилось дістати ся, то можливо за два або три роки, будемо дома.

Спустив ся дїд на мід, тай ляг без вечери спати, каже Стефан; если там є деревина, то чи не лучше булоб нам зробити з неї якесь велике човно або тратву, тай плисти туди, де кораблї плавають?

Значить, добровільно позволити рибам щоби нас з'їли, докінчив з глумом Семко.

Ет, що о тім говорити, коли ми ще тут сидимо, а ще й велике питане, чи там взагалї дістанемо ся.

Знаєте добре, що човна не маємо, а ся одна дошка нїчо не поможе.

Але риба буде вже мабудь варена, от диви, який ми тут маємо горнець! знаєш, що се?

Та якась скорупа зі здохлої жаби, каже з усьміхом Стефан.

А іди до чорта з твоїм балаканем, їдж лучше — такого ти з роду — віку не їдав; сам паламар так не їсть.

(Конець буде)

ОДНА ПРАВДА З ТИСЯЧУ ИНЧИХ.

В містах стоять храми, наповнені золотом і сріблом, а на сходах храмів дрожать бідні, даремно очікуючи, коли всунуть їм малу мідяну монету.

За Др. Гіппіусом - Я. Н. Крет

РІСТ І ВИХОВАНЄ — ДІТИЙ — ДО-ШКІЛЬНОГО ВІКУ.

Важна се і відвічальна справа уміти виховати дитину на гарного, чесного і здорового чоловіка. Поза сими трома прикметами нема для чоловіка иншої цїли на землї.

Будемо отже говорити, як виливати на немовля в єго розвитку тїла, розуму і чувства, щоби осягнути вище сказану цїло. Розвиток тїла, розуму і чувства — сї три чинники так звязані між собою і так дїлають оден на другого, що нормальний розвиток дитини сейчас нарушуєть ся, скоро оден із них панує над другими. Коли ми, приміром дбаємо лиш над розвитком тїла у немовляти — тодї терпить і менше розвиває ся розум та чувство; бо коли ми вправляємо у дитяти оден лише орґан — то ведемо єго до утоми і він утомившись слабне щей потягає ослаблене инших орґанів. Длятого при вихованю, коли ми стремимо до висшого розвитку нашої потїхи — дитяти, до висшого розвитку всїх єго сил, нами мусить руководити дбалість про розвиток і вправу так єго тїлесних, як умових і чувственних сил.

Задача ся дуже важна і не легко справити ся з нею родичам, без посторонної помочи і ради. Отсим то нехай приймуть наші матери щиро низше подані ради, так щиро, як щиро ми бажаємо їм утїхи, радости і помочи від їхнїх добрих синів і дочок.

До — шкільний вік дитини можна подїлити на три періоди, о стільки відрубних оден від другого, що кождим з них потреба осібно заняти ся.

Перший з тих періодів відносить ся до новонародженої дитини т.є. перших днїв єї житя, до часу як відпаде пунок. Другий період — то виховане при грудях матери менше більше до кінця першого року житя дитини. А третий — то дальший ріст — проче дитиньство аж до шкільного часу, менше більше між шестим а семим рочком.

I.

В новонародженого нема єще душевного житя. Хотяй нам і здає ся, що дитина сьвідомо кричить, ссе груди, дригає ніжками і т. д. — то коли приглянемо ся близше, запримітимо, що сї чинности несьвідомі, що дитина не здає собі справи з того, що робить і не може свобідно вибрати для себе чинности; они спричиняють ся по-части якими небудь подражненями або інстинктами.

Длятого, щоби в души дитини вироблялося розумінє, потреба, щоби устрій дитячого мозґу дійшов до певного розвитку. Як довго отже мозґові клїтини представляють у него неозначену, сїру масу, оно жиє чисто фізичним житєм і противно, від всїх новонароджених животин, для себе самого зовсїм безпомічне.

А тимчасом з хвилею прибутя на сьвіт грозять дитині грізні небезпеки. Єї ніжний орґанізм має дуже слабу відпорну силу заразливим впливам із вні а особливо впливам септичних інфекцій. В першій мірі може найти на дитину таки при акті рождества гнійне запалене очий, котре часто кінчить ся сліпотою. Поле видженя у немовляти дуже ограничене і скуплене тілько в центрі ока; немовля видить тілько в прямій лінії перед собою а сьвітло здає ся єму дуже ярким А що він позбавлений притім можности обертати очними ямками і головкою, треба конечно подбати за се, щоби не виставляти немовляти на подражненя спричинені сьвітлом. Се конечно заховати бодай до двох-трох тижнів по рождестві.

Що тичить купаня немовляти, треба дуже зважити, що оно завдяки нерозвиненим мозґовим центрам не в силі видержати температуру свого тіла в однаковім степени. Тому в комнаті, де купає ся дитину не може бути більше як 16 степенів ревміра, температура-же води повинна виносити в першій по народженю купели 30 степенів, Р. а в слідуючих 29° Р. Як довго не засклепить ся пупчик треба купати в сьвіжо переваренїй воді, а не в такій, що вже довше стояла, а передовсім купати кождого разу в сьвіжо переварен й а не в тій, що вже раз купано. Для умиваня личка уживати осібної води, не сеї в котрій купає ся, а купати не довше три до пять минут. При купаню головку держати в руках, щоб не наплило води до уший, а другою змивати тільце. Щоб не прохолодити дитини треба безпроволочно по купаню обвинути в чисту нагріту флянелю, а коли ціле тільце обсохне завинути в чисті нагріті добре пеленки і уложити до сну.

Не злишним буде додати, що усї скірні заглубленя і зігненя, як під пашками, шийкою, в кроку і т. д. мие ся осібно чистою ватою, вмоченою в переварену воду а миеть ся осторожно, щоб вибрати усю кислоту, котра повстає з виділюючих ся молоденькими порами потів. Кождий такий склад протирати злегка дотикаючись ватою, а відтак засипати пудром.

Що до корму треба знати передовсім се, що в перших днях житя дитяти кормлене не дуже то конечне. Аж за пість годин прикладає ся немовля перший раз до грудий; груди повинні бути чисто вимиті переваренею водою. (то треба і в пізнійшім кормленю заховати) Эсли молочні желези матери достарчають досить корму, в перших трох днях не належить частійше прикладати немовля до груди як три рази денно. Эсли-ж молоко в сей час не прибуде подостатком, не належить непокоїти ся, бо се наступає нераз аж на четвертий або і пятий день. Через сї дни дає ся єму по кілька ложочок романку 3 -- 4 рази денно. І лише в сім случаю, коли матери через цілий тиждень не прибувають груди, она уважає ся неспосібною до кормленя і тоді треба удати ся до иншого поживного жерела — якого іменно, побачимо в слідуючім розділі.

Через цілий час росту дитини при грудях вихованє фізичне повинно перевисшати вихованє душевне, бо душевне вихованє поступає тим правильнійше, чим менше в него мішати ся. Таке поступованє дасть ся зрозуміти, эсли ми бодай в коротці приглянемо ся процесови повстаня і розвитку основаних душевних функций у немовляти.

Процес той з початку відбуває ся дуже пиняво. Для виображеня річий потрібне передовсім приниманє вражінь з вніш-ного сьвіта, за помочию орґанів чувств. Однак найважнійший із тих орґанів, око дитяти, єсть на початку, як перед тим було сказано, дуже слабо розвинене. Так само і ухо на початку майже не функционує. Діло в тім, що для проведеня звукових филь ю слухового нерва в середині уха, повинен там знаходити ся воздух; тим часом у малого місце се виповнене жидкостію, котра мало-по-мало витікає при порушуваню головкою. Нюх і смак у немовляти також слабо розвинені; одним словом, новий горожанин сьвіта, може відчувати хиба за помочию скіри, що безпосередно наражена

на зміни тепла і зимна, сухого або мокрого. Чувство се за помочию скіри, учить найперше немовля противставити своє тїло окружаючим єго предметам і розріжнити себе від внїшного сьвіта.

Коли сїтчатка ока стала чуїна не лише в центрі, але і в періферичних частях, коли ухо розвинуло ся на стілько, що свобідно пропускає звукові филї до слухового нерва, то дитя все таки єще не володіє своїми висшими орґанами чувств. Для цїлковитого дїланя ними потреба вправи.

В перших двох-трох тижнях дитина не спосібна розріжнити поодиноких предметів; неозначено-сїра однообразність сьвіта представляє ся єї розсїяними то ту то там червоними пятнами. Тілько мало-помалу, в міру розвитку мозґу, набирає спосібности розріжнити краски і ограничене предметів. Нормальне дитя на четвертім місяци починає уже відріжняти лиця осіб.

Розріжняти предмети учить ся дитина єще і при помочи дотику. Всякий предмет, що попаде єї в руку, она обертає на всї сторони, при чім єї приходить упевняти ся раз-враз, що предмет діткнений має краї просторонь, заокругленя — словом означену форму.

Ухо грає також велику ролю в будові душевного житя немовляти, але се потребує також вправи. Не відразу бо приходить у дитини сьвідомість сили і віддаленя звука. Длятого, щоби дитина могла ловити найдрібнїйшу ріжницю звуків, що якраз властива людский бесїдї, треба єї попри достаточну вправу самого уха, посїдати вже певну степень спосібности відчувати і розріжнювати.

Як око і ухо, завдяки постоянній вправі, усовершають ся і орґани нюху і смаку а всї разом дають услівя на повстане перших прояв душевного житя дитини.

Тепер перейдем до тих чинників, з котрих безпосередно зложене то житє.

Перші прояви сего житя не указують ся в сфері пізнаня і волї, але в сфері чувств.

Вже за-раня дитина спосібна розріжнити чувство приятного або неприятного, при чім з початку таке чувство основане виключно на внїшних побудках, побудженях; як холод, тепло, мокре або сухе.

Перші чувства новонародженого повинні бути неприятні; дитя так печаливо закрите від внїшних подражнень в лонї матери, при появі на сьвіт входить в бистре і сильне охолоджене; ясний сьвіт осліплює єго ніжне око; в ослабленю засипляє по короткім плачу. Вскорі однак відчуває чувство приятне; ссане грудий дїлає на него приятно; по теплій купели дитя засипляє з вдоволенем і спокійним виразом личка; кожде движене являє ся для него радісним приміненем єго мало-по-малу наростаючої москульної сили.

З тих перших чувств, милих або немилих, розвивають ся вже душевні заворушеня, а згодом висший їх степень: маленькі пристрасти. Завдяки частому повторюваню ся милого чувства, викликуваного через ссане грудий, котре в перших днях житя вимагає лиш інстинктовна потреба корму, повстає в дитинї пізнїйше жажда дістати материньску грудь. Се чувство вдоволеня при груди заміняє ся отже вже в найраньшій молодости в велике і дорогоцїнне чувство симпатії, склонности любви а сї склонности в дальшім розвитку переходять в такі цїнні етичні спосібности, як вдячність, сьвідоме стремлїнє до доброго і т. п. У так в дитинячій души повстає насамперед сьвіт чувств. Щож відносить ся до справи пізнаня, до житя т. зв. інтелектуального, то до сего потреба цїлого ряду условій, котрі піддержують ся взаїмно і чинять постепенний розвиток.

По перше, щоб давнїйші вражіня укріплені мозґом з вражінями новими вязали ся орґанїчно і могли бути висказані виображанем — необхідна память. Спосібність ся розвиває ся дуже пиняво завдяки численности вражінь. Найменше побудженє мозґу лишає на нїм слїд, котре при потвореню зміцняє ся і наконець робить ся настільки сталим, що не може зникнути. Образ мами, приміром заходить очима і оставляє вражінє в мозґу. В дитини ще нема можности установити образ після свого у-

подобаня в виобразни, но вскорі дитина знова бачить свою маму — перше вражінє вглубляє ся, доки вкінци не дістане постійного сліду в мозґу, що дасть єї змогу розріжнити лице матери від чужих осіб. До того розвитку памяти доходить немовля вже в другім місяци житя.

Необхідним услівєм для задержаня в памяти чого-небудь являє ся увага. З початку ся спосібність показує ся лише по причині внутрішних побудок. Так, приміром, дитя слідить очками за полумям лямпи тілько тому, що они сильно побуджують нерв єї ока; так само пассивно прислухуєть ся сильному шумови або звукови інструменту. Увага робить ся активною, коли в памяти накопичить ся великий запас вражінь, щоб могло відріжнити нове від устального старого. Рівномірно з увагою являє ся понятэ красного, котре то понятє і ділає в найбільшій мірі на перину. Однак понятє се протягом цілого першого року легко мучить ся і лише в другім періоді, в періоді за ссанем груди, спосібність ся сільнійше концентрує ся за помочію волї.

Дальший важний факт розвитку дитячої душі заключає ся в виображеню; оно самостійно творить нові образи з тих вражінь, котрі накопичила память.
Признаки пробуджаючого ся виображеня находимо у дитини єще ранїйше, чим она зачинає говорити. Вистарчить, приміром, показати єї шапочку, а она вказує охоту йти на руки або у візок, тягне ручками до дверий і г. п. одним словом при помочи виображеня доповняє з памяти справу проходу.

Завдяки розвиткови памяти і виображеня, дитина вже в першім т. зв. груднім рості набирає спосібности льоґічно думати і робити заключеня. Дуже ясно увидатняэ ся спосібність льоґічного заключеня пр. в тім, що дитина боїть ся чужої особи або в тім, що пізнає свою матір; ще яснійше видно єго, єсли дитина чує брак матери і простягає ручки при єї приходї.

Про етичне житє, про початки моральности у дитини в першим степени розвою не може бути бесїди. Она живе для себе самої, не розуміючи ніякого відношеня до людий. Для того добром у неї то всьо, що відповідає єї потребам, а злом, що для неї неприятне.

Але в душі дитяти жиє одно моральне чувство, випливаюче з пізнаня власної слабости, а то страх перед сильнійшим. Авторітет дорослих осіб признає дитина взглядом себе в дуже ранній молодости, що має впрочім дуже велике значінє і єсть неначе вихідною точкою єго естичного розвитку. Уже в перших місяцях житя дитини вистарчить строгий погляд матери або піднесений тон мови, щоби викликати у неї плач. Завдяки волї родичів дитя дуже рано присвоює собі понятє заказу і за перше моральне добро у него признає ся то, що позволено а що заказано. І так, як позволене або приказане родить в молоденькім мозґу виображенє про наслїдки, при чім милий або немилий характер тих наслїдків вяже ся тісно з виображенєм заказаного або позволеного, то в душі дитини родить ся побудка до послуху, до найважнійшої запоруки доброго вихованя.

З того, що ми повисше сказали о початковім розвитку дитинячої душі слїдує, як малу ролю можемо ми відбувати в справі духовного і морального вихованя дитини в першім степени єї розвою т.е. ссаня груди. Наша задача лежить лиш в тім, щоби сьвідомо не наносити в розвиток дитини сильного розстроєня; не виправляти маємо єго сили, але зберігати. І для того дуже велику кривду заподіває ся дитинї, коли окзуючи до неї любов непокоємо єї безнастанно беручи за ручки, перевертаючи єї, цїлуючи і т. д. Чим спокійнійше лежить дитина, чим рідше виводять єї з спокійного стану, тим лучше для неї. Лишена сама собі она безнастанно учить ся, не перемучуєсь і набирає що раз то висшої розумової сталости.

Підходячими для груднего росту науковим матеріялом служать для дитини про-

сті забавки в роді кістяних колець. деревяних фіґур і т. д. Дитина ощупуючи їх, учить ся розпізнавати їх форму і инші свійства а тим самим набирає сьвідомости.

Чим менше ми лякаєм дитину, чим строгійше уважаємо на порядок в эї їдї і спаню, тим лучше провадимо єї духовний розвиток. Если ми не присипляємо єї на руках, а укладаємо єї в постельку, не звертаючи більше на неї уваги, то она легко призвичаює ся до того, щоб тут-же і заснути; она пізнає волю сильнійшого від себе і помалу приучує ся до послуху. Если правильно давати єї їсти — она терпеливо жде на свій час і приучує ся до дисципліни.

(Дальше буде.)

ВІДГАДКА ЗАГАДОК З ЧИСЛА ДРУГОГО.

1. Читаючи букви, що припадають на місце хрестиків в фіґурі з гори до долу і від лївої руки до правої будемо мати імя: Тарас Шевченко.

2. Окуляри.

СОНЕТ.

Всьо зрозуміем! Туземную житеву тайну
Відкриє аж великий смерти час;
Аж уход душі в невідомую вітчину
І помирить і успокоэ нас.
Ми всьо піймем! Хоть як тяжка дорога
І тяжко жити під гнетом лож й зла, —
Та смерть для нас надію зберігла,
Що в ній найдем і житя змисл і Бога.
Що в житю лож а що правда — хто знає,
Хто об'яснить і розтолкує нам,
Чому туземна жизнь так тяжко най діймає,
І чи єсть Бог і чи добрий Він сам
І чи правда, що всім Він нам пращає?
Про се всьо гаразд дізнаєм ся аж там!

А. Г.

Предплачуйте

Канадийский Фармер

НАЙСТАРШИЙ І НАЙЛУЧШИЙ РУСЬКИЙ ТИЖНЕВНИК в КАНАДІ.

Кождий сьтідомий Русин-Українець повинен сю часопись читати, бо вона поучуэ

Фармарів, Робітників і Промисловців.

і всїх тих, що бажають засягнути про Канаду добрих інформацій.

Найстарша! Найтанча! Найлучша!

Передплату треба все слати наперед, яка в Канадї **$ 1.50** *на рік в Зл. Держав і Европі* **$ 2.00**

CANADIAN FARMER

P. O. BOx 3081 WINNIPEG, MAN.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

українську соціял-демократичну часопись

РОБОЧИЙ НАРОД.

Виходить в Вінніпеґу, Ман. ТРИ РАЗИ НА МІСЯЦЬ, кождого першого, одинайцятого і двайцять першого. — Передплата виносить на рік $1.50, з Европи К 8. Передплату треба завсїгди складати з гори. За дармо ґазети нікому не вільно посилати. Гроші посилайте через почтовий або експресовий моней-ордер, або в реджістрованім листї. Почтових стемплїв споза Канади не приймає ся. Кождий, хто лише інтересує ся соціялїстичним рухом, мусить читати „Робочий Народ".

Адресуйте завсїгди

ROBOTCHYJ NAROD
P. O. Box 3542, Sta. B.
Winnipeg, Man.

ФАРМЕРАМ.

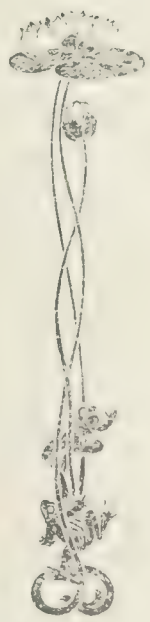

Руский фармерю, пчоло робоча!
Чом голову клониш так низько свою,
Чому тужним оком ти все поглядаєш
На ниву широку, на фарму свою?

Чому так тужно голову склоняєш?
Чи вже охота відійшла тебе
Працювать на діти, на твої дрібні
Эсли вже не дбаєш ти сам про себе?

Вставай-же брате! час вже до роботи,
Пора за плугом собі заспівать;
Розбий свої думи, потіш своє серце,
Возьми за чепіги, щоб ниву орать.

Знаю я брате, за чим так жалкуєш!
Тобі родиной жалко сторони,
Поля рідного, ниви батьківскої;
До них так вздихаєш з чужої чужини.

Дарма сушить душу! тутка не побачиш
Рідненької ниви, бо ту чужий край.
Сю землю чужую мов рідну батьківску
Сердечно полюби, щиро обробляй!

Ти ще памятаєш, як тя судьба гнала
З рідненької Руси у даль в чужину,
Як ти слав присягу перед трон могучий,
Що працювать будеш хоч до загину,

Щоб ти й твої діти не діждали того,
Щоб хлібця не стало, щоб ви не пішли
До чужинців в службу в неволю тяжкую
І під їх плотами смерти не найшли...

Ори-ж брате ниву — хоч вона не рідна!
Ти єї за рідну в серденьку тримай,
Ори стальним плугом той степ безграничний
Тай зерно хоч вутле таки засівай.

Теодор Шевк.
Theodore Shevk.

З НАГОДИ ПРОЦЕСУ ПРОТИВ „СТО-ОДЕН“

Перед трибуналом у Львові точить ся розправа проти 101 українських студентів, арештованих підчас університетских демонстраций минувшого року, демонстраций, які покінчили ся кровопролитєм і смертію бл. п. Адама Коцка. Студентів боронять найчільнійші наші адвокати. Поляки намагають ся доказати, що Коцко упав від кулї українського таки студента, подібно як доказали, що Каганець сам кинув ся на жандармскі багнети і пробив ся з трох боків рівночасно. Коли розпочала ся розправа і стягнено з обжалованих генералїя вніс Др. Кос, щоб розправу ведено по руски. Прокуратор і судії на се не згодили ся і почали читати акт оскарженя по польски. В тім моментї повстав на сали рух і оскаржені студенти з своїми адвокатами опустили галю розправ. Вийшли всї до одного, лишаючи в сали польский суд. Сего кроку нїхто не сподївав ся і судиї в першій хвили здуріли не знаючи, що почати. Удали ся на нараду та ухвалили вести поза-очний суд. Як він випаде, поки що годї предвидїти. Та одно нас проймає радостию, що народ, котрий починає розуміти достоїньство своєї мови — не загине. Буде жити а жиючи бороти ся так довго, доки не стане народом самостійним, респектованим, господаром своєї власної хати.

Не давний то час, коли Русини встидали ся своєї мови, не давно ще, як з руских амвон голосили всї наші попи проповіди по польски, уважаючи свій рідний язик язиком — свинопасів. Та погорджена мова вдерла ся нинї до судів, до уряду, до шкіл та церков, а нинїшна борба за права народу дає певну запоруку великого поступу. Ми Канад. Русини до сеї борби не можемо стати. Ми симпатизуємо з молодими борцями за рідну школу, і за сей явний їх доказ пошанованя нашої мови в галицкім судї висказуємо наш найглубший поклін. Ми в Канадї маємо свої справи до полагодженя; справи нашої власної просьвіти, економії, орґанїзациї, але по-при се ми своїм грошем (бо нїчим иншим не можемо) повинні і мусимо піддержати їх в боротьбі за рідний край, за волю народа. Єсть давно заснований комітет „**РІДНА ШКОЛА**“ котрий коллектує датки на удержане наших приватних руских шкіл, шкіл чисто народних, шкіл своїх таки рідних. Єсли нас несьвідомих канад. Русинів здирають ріжні індивідуя на місиї між Нїґрами в Африцї, чому не дати на жертвенник свій народний, на справу, то тикає не Нїгрів, але наших рідних братів.

Брате! Єсли перечитаєш сї строфи а маєш злишний цент, не скупи! Сїдай таки в тій хвили, пиши лист, вложи гріш і післи на книжочку вклад. ч. 6800 на адресу

DNISTER

улиця Руска Львів (Lemberg)
Galic a

або до Редакциї „Хати“, котра висле сейчас в призначене місце, а тобі після почтове поквітоване висилки.

В краю зложили біднїйші як Ви не лише гроші! Зложили перстені, зложили кульчики, брошки, годинники, річи їх власних дїтий, зложіть Ви бодай то, що Вам збуває, щоби в днях загального народного поступу, свободи і незалежности могли і Ви сказати, що в тій сьвятинї і Ваша лепта, Ваш дар, Ваша заслуга.

Мирон Темницький

Образець з житя

В вузонькім а довгім, на зелено помальованім покоїку, одної з вінніпеґських гостинниць, сидять за столом два товариші, які через довгий час не бачили ся.

Перед ними на столику стоїть фляшка доброго шампанського вина. Обік неї дві гарні золотистими витисками ґравіровані чарочки. Прозорим шампанським запивають товариші радісну хвилю свої стрічі.

Були оба товаришами ґімназіяльної лавки в старім краю. Недокінчивши студий, гоненні мачушеною судьбою, вийшли аж за тихий океан, на просторий континент канадийської держави, щоби тут знайти собі лучшу долю.

Заїхали они до Вінніпеґу а задержавшись туть на стало почали шукати за роботою.

Як кождий новоприбувший, що не знає зовсім анґлійскої мови, так і наші ґімназиясти взяли ся до найпростійшої, як рівнож до найтяжшої роботи.

Трудно прийшлось тим людям брати ся так від разу білими, пухкими і ніжними руками, не призвичаєними до фізичної роботи, на око не тяжкої, але для них в перших початках невимовно утяжливої.

Щож діяти, лучшої годі було їм найти, мусїли хватати це, що трафляло ся.

Так працюючи они не раз в думці проклинали той час, в котрім приїхали до Канади.

Однак не хотїли а радше встидались, поділити ся взаїмно тими гадками.

З найбільшою вродженою їм завзятостею старали ся поконати ті труди. А що були інтелєґентнійшими від пересічної просто-людини, длятого ся робота по кілька тижневім перебідованю видала ся їм справді іграшкою, зробивши їх справдішними еї местцями.

Поробили так у двійку пару місяців, а присвоївши собі кілька слів поломаної анґлійщини товариші розійшли ся.

Молодий Омелько був здоровий й кремезний, досить атлєтично збудований мущина, з карими очима з густими темножовтими бровами і з таким-же кучеравим волосєм. Він дав доляра на офіс і поїхав до Форт Віліям, де при ладованю товарів на кораблї, надіяв ся заробити досить гроша.

Не уважав зовсім на якість роботи, лише на платню за неї.

Старший Богдан був високий а тонкий, білявенький з блакитними очима та довгим русявим до гори учесаним волосєм. Видавав ся він бути не так витревалим до фізичної роботи, як його товариш, за те проворнїйший і більше нервовий — Не поїхав за Омельком, але лишив ся у Вінніпеґу.

На протяг кількох лїт безмилосердна пані судьба розділила ці дві ідентичні душі, що зносили найгірші злиднї і фалшиві роскоші.

Полишила ся для піддержуваня дружних відносин єдина переписка. Остання була якийсь час живо проваджена, однак колисана переділом великого простору землї остигла, аж поки знова судьба не злучить сих двох товаришів і не відновить з тим більшою могучостію осталі дружні відносини та не покличе їх до попередного житя.

Омелькови у Форт Віліям дали не тяжку роботу; збирати і відвозити тачкою ріжного рода дрібні товари у той відділ, де їх складано до купи і ладовано на кораблї. Ся робота була мов дитиняча забава для нього після тої цекольної школи, яку перебув підчас побуту у Вінніпеґу.

Омелькови почалось тепер лекше житя і на душу єго почала вступати надія на кращу долю. Цїлий день робив а вечерами ходив до „Nigth school" учитись писати і читати по анґлійськи. Він мав надію вивчитись добре анґлійської мови і виборoти собі тою дорогою лучшу посаду. Він та-

кож учив ся так само в старім краю і також мав гарні надії, але невідрадні обставини стали непоборимою перешкодою для здійсненя сих надій. Тут на вільній землї Канади в краю великої будучности, перед кождим чоловіком, котрий лише хоче працювати дорога отворена до найкрасших цїлей. Така надія додавала йому охоти до життя і він з бадьорним запалом брав ся до науки.

І от хто знає чи дійсно сї два товариші булиби зобачили ся, якби не важна подія, яка лучила ся сього року в хроніцї партійного життя наших вінніпеґських полїтикерів.

Омелькови попала ся случайно в руки одна з вінніпеґських українських ґазет. Впала йому відразу в очи на передовій сторонї уміщена товстими буквами відозва. У нїй стояло ось що: Федерація Української социял-демократичної партиї у Вінніпеґу скликує в недїлю дня . . . . великий мітінґ до галї Queens Theatr-y, на котрім буде говорити сестра нашого героя Мирослава, панна Ірина Січинська. Омелько незмірно втїшив ся, що трафилась нагода побачитись з дуже близько знаком ю йому людиною. Проте без найменшого ваганя поїхав до Вінніпеґу. Слїдуючого дня після приїзду запитавшись де лежить Queens Theatre зайшов у середину. Якжеж велике здивоване огорнуло його, коли місто овациї під адресою Січинської, або бодай виразів спів чутя чув лише нарікання і лайку. Обавляючись, щоби і йому не обірвало ся яке почесне слово, або апетитний трактамент в формі штуханця в плечі вийшов з галї. Так проходжував ся збентежений по треторарі.

Насувались йому в гадцї слова Тарасові:

Доборолась Україна до самого краю
Гірше катів самі свої єї розпинають.

Після того як Омелько проходжував ся коло Квінс галї уривані писки розбурханої товпи почали чим раз утихати.

От і незабаром висипались роздражнені патрійоти на улицю.

Омелько станув по противній сторонї улицї і вдивлював ся з напруженем в товпу, щоби зобачити когось зі своїх знакомих.

І власне увінчалось успіхом єго бажанне. Вскорі узрів знакому твар свого улюбленого товариша Богдана.

Як раз очи обох товаришів стрінулись майже одночасно. В радевані товариші мерщій підбігли до себе. Звитались щирим стисненем руки як пристоїть при довшім небаченю ся і потягли далї улицею ід містови до гостинницї, в котрій мешкав Богдан.

Туть довідав ся Омелько, що Богдан є учеником „Manitoba College" а тепер в часї ферий займаєть ся учительством на фармах, щоби заробити гроші і знова слїдуючого року черпати науку анґлїйщини у згаданій институциї. Тою дорогою хотїв Богдан розширити більше на анґлїйській лектурі сьвітогляд свого знаня.

Опісля товариші при чарцї вина почали висказувати субєктивні і обєктивні погляди на ріжні біжучі теми.

В міру того як зменшувалось вино у фляшцї товариші підбадьорені з тим більшим оживленем провадили свою розмову.

Прибирали єї в чимраз то яркійше фантастичні закраски.

Густо часто один або другий підносив нервовим тоном свій голос схожий радше на крик. Товариші уживали його для вірнійшого з'ілюстрованя своїх арґументів.

Вимахували від часу до часу руками в одну і в другу сторону немов-би хотїли ухопити один другого, притягнути до себе і примусити до узнаня рациї.

Богдан розфильований промовою, встав з крісла почав нервово ходити по кімнатї а закуривши папіроску на ново усїв.

Підчас того Омелько для приверненя товариша в нормальний стан, розкоркував нову фляшку доброго коняку, а наливши його в чарку подав Богданови говорючи: Позволь товаришу еще чарочку коняку. — Дуже радо. Винявши з уст папіроску, Богдан сягнув по чарку, підніс єї до очий, потім пересунув перед сьвітлом лямпи по-

нюхав, випив кілька краплин, довго смакував, вкінці промовив; Ох! чудова трутина! а радше повільний а роскішний убійник люду. Ти, почав Омелько, Ти його добре не знаєш. Читавесь вправді не одну цікаву розвідку в часописях против алькоголю, але не видів Ти як я алькоголю так сильно убиваючого робочу клясу нашого народа.

Чи треба далеко шукати? Видів-я на власні очи, видів-єм дивні проймаючі і драматичні наслідки алькоголю, коли робивем у Форт Віліям.

Жиє там много Русинів. Одні ладують товари на кораблї і виладовують, другі відважнійші і сьміливійші займають ся риболовлею. Они то пускають ся на то страшне озеро. Оно вивертає їх човна одним потрясенем свого зеленавого хребта і проглочує як дрібні піґулки. Пускають ся на своїх маленьких лодках днем і ночию, сьмілі, зухвалі й пяні дуже часто. Коли батля повна, видно скали на воді, говорять коли порожна цілком їх не видно.

Зайди до їхніх домів. Ніколи не застанеш батька родини в дома. Спитай жінки що стало ся з єї чоловіком, покаже она тобі рукою, на озеро. На то темне понуре ревуче безнастанно білою як сніг піною, озеро.

Одного року десь в половині Новембра, жінка мого добре знакомого рибака породила хлопця. Отець новонародженої дитини Дмитро Блоха запросив мене на нанашку (хрестного батька). Не міг я відмовитись від сего, як рівнож позичити свому Блосї пять долярів на оплачене хрестин. Христини мали відбути ся слїдуючого дня.

О девятій рано вступив до мене Дмитро Блоха враз з сестрою його жінки Мариною. Она робила яко кухарка у однім із Фортвіліямських готелїв а чоловік єї Софронпй був за портера у тім же самім бізнесї.

Ми пішли до церкви. На дворі був тріскучий мороз, від котрого не тілько шкіра на тварі але і гавзи могли тріскати. Гадав я зі співчутєм о біднім немовляти, несенім Мариною.

Говоривем тобі, що та руська раса мусить бути зі желїза, коли дитина зараз по уродженю може видержати подібну прогульку.

Ми прибули перед церкву але двері були єще замкнені. Эґомость спізнили ся.

Тоді Марина сївши на сходах перед входовими дверми почала з єї вродженим флєґматичним звичаєм, розвивати з ковдри дитину. Хотїла завинути єї в новокуплену по дорозї крижму.

Підскочив я обурений тай став толкувати єї, як можна на кільканайцять степневім морозї робити такі операциї.

Она відповіла, що прецінь дитина не може бути хрещеною без крижми.

Я сердив ся, грозив, що відійду, хотївем силою перешкодити єї в тому. Марина утїкла від мене, бродячи по снїгу а тїло дитини зсиніло цїлком.

Хотївем вже покинути цих неокресанцїв, коли зобачивем надближаючого ся повільно священика враз з дяком.

Підбіг до нього і висказав моє обурене з приводу сього, що зайшло.

Цїлком не здивував ся сим священик лише звільна відповів: „Щож ви хочите? ми в тім нїчого помогчи не можемо. Як то, сказав я! вашим обовязком є учити розуму своїх парохіян, запізнавати їх з добрим а відкидати се, що приносить їхньому здоровлю шкоду. Вам було-би вказаним слїдуючої недїлї піднести цей факт і витягнути з него шкідливі консеквенциї.

Священник розсьміяв ся з мене і сказав. „Не можемо сьому перешкодити; то такий звичай, так всї робять.

Нарештї увійшов до захристиї а ми лишили ся перед дверми церкви.

Отворено двері і ми увійшли в середину.

Тут приодїв ся священик у блїдо жовтий епітрахіль і почав хрестити дитину. Порушував ся дуже лїнию а поодинокі славянські реченя, що виходили з його уст без жадного сенсу, цїдив одно за другим в далеких відступах. По відреченю ся всяких сатанів закінчено хрестити після всяких вимог обряду. Марина утулювала тепер

Поваж. Фармері та Робітники!

Чи предплачуэте Ви вже УКРАІНСЬКИЙ ГОЛОС? Коли ще ні, то вишліть сейчас цілорічну предплату **$ 2.00**, бо

КОЖДИЙ сьвідомий Русин-Українець повинен предплаувати народню часопись ОДИНОКУ

УКРАІНСЬКИЙ ГОЛОС

Часопись ся видаэть ся за гроші, зложені сьвідомими одиницями з нашого народу в Канаді, а не чужинцями як прочі і стоїть в обороні наших поселенців так фармерів як і робітників. Напрям часописи безпартійний, значить, часопись не вислугуэть ся чужим партіям, а всякому говорить правду і пятнуэ кривди заподіяні нашим поселенцям. Зміст часописи вельми ріжнородний; часопись видаэть ся на 8-х великих сторонах і коштуэ на рік **$ 2.00** для Канади і Америки, а для Старого Краю **$ 2.50**

Передплату висплайте сейчас при замовленю.

UKRAINSKYJ HOLOS

P. O. BOX 3626 WINIPEG, MAN.

ковдрою дитину, котра підчас цілої церемонії безперестанно кричала.

Священник покликав мене до підпису протоколу довершеного обряду. А мої куми враз з дитиною удали ся домів.

По підписаню зажадав сьвященник від мене пять долярів за кошта.

Позаяк позичивем пять долярів Блосї, не хотів поновно платити.

Парох грозив, що підре протокол і уневажнить цілий акт.

Я знова грозив йому прокуратором державного суду. Суперечка тревала досить довго.

Вкінці видівем, що нічого не вдію і рад не рад мусівем заплатити.

Після сего удовем ся до поменшканя Блохи, однак они анї Марина еще не вернули.

Положниця самітна в хатї дрожала в ліжку від холоду і голоду, бо від попереднього дня еще нічого не їла.

Щож до лиха з ними скоїло ся? запитав я. Певно пішли до готелю відповіла, уважаючи то за річ найприроднїйшу в сьвітї.

Тодї спогадав я на моїх пять долярів, позичених на кошта хрестин, а правдоподібно ужитих на сплачене горівки.

Пішов я до склепу, купив мяса і зварив хорій росолу.

О шестій вечером їх еще не було.

Малому хлопцеви Филипови, братови хорої що власне в той час повернув з роботи, сказавем, що я тепер відходжу до роботи. Наколи би однак щось важнїйшого зайшло з хорою то най дасть менї знати.

Аж на другий день десь около 7 год. рано прийшов я з роботи. Ще не успівем скинути з себе ковта, аж туть вбігае хлопець і з певним переляканем оповів: Ох паночку! Около півночи вернули всї трое такі пяні-пяні, що не могли на ногах удержати ся. А одїж їх така замащена, якби де в рові качали ся.

Ну а дитина?

Принесли еї до дому таку сину-сину, що аж они полякали ся, та казали еї пити.

Як то пити?

А так пити горівку. Дмитро дав сестрі. А потім, що по тім було?

Нестало горівки і всї трое пили оцет з великої батлї. І менї казали пити, але я не хотів, бо то дуже квасний.

І так пили, пили аж доки всю батлю не випили.

Моментально вхопив я за палицю з заміром не жалувати еї попробувати на хребтах тих звірят в людській шкірі і побіг до Блохи.

Обік синього трупа дитини конала отрута оцтом матїр. На підлозї лежали Марина і Дмитро. Занявем ся хорою, котра около полудня умерла.

Омелько замовчав.

А Богдан вхопив батлю з коняком, наляв другу чарку, підсунув єю під сьвітло лямпи, а наситившись прозоростею цего золотистого блеску вихилив єго з роскошею в рот.

Накладом Видавництва „ХАТА“

вийшла нова, дуже інтересна книжочка п. з.

РУСКА КНИГАРНЯ в Виннепегу

850 MAIN ST. WINNIPEG, MAN.

Руска Книгарня видала доси много книжок, з котрих поручаэ особливо сї:

Слово правди, написане сьвященником Петровом .15
Про чуда сьвятих Дамазія і Панкрація, або памятка з старокаэвих відпустів ,10
Правовірний Католик .10
Христос охотно приймаэ грішника .10
Без Бога на сьвітї .25
Важнїйші права Канади, або наші Канадийскі параґрафи .35
Підстава Християнської віри . . . ·25
Вірність пастирска Ісуса Христа . . . ·05
Оборона віри, або поясненэ чому і як маэмо вірити в Бога . . . ·25
Фармазони або як то 30 господарів записали ся чортови . . .25
Оповіданя для дітий. Гарна книжочка з образками видана в Канадї . . . ·30
Казки за Жидів . . . ·10
Рицар і Смерть . . . ·05
Домашний Писар, або взори руских і англїйских листів на всякі случаї. Цїна зн. ·35
Пісні про Канаду і Австрию . . . ·40
Нові Пісні . . . ·25
Робітничі пісні, про долю канадийских робітників . . . ·25
Сїм Мудрців ·25
О терпеливій єлені ·25

Пишіть по наш катальоґ на виразну адресу:

RUSKA KNYHARNIA

850 MAIN ST. WINNIPEG. MAN.

Для всїх тих, що хочуть заробити гарний гріш, а рівночасно положити і від себе цеголку до будови культури і знаня між нашим укр. народом в Канадї, „Хата" єсть найлучшим средством. Можете взяти аґенцію „Хати" на предплату і оголошеня від чого дістанете гарний рабат. Просить ся отже звертати по інформації до видавництва на адресу;

„ХАТА"

850 MAIN ST. WINNIPEG. MAN.

Найстарша Одинока Руска Фірма в Вінніпегу

і

БЮРО АДВОКАТСКО-НОТАРІЯЛЬНЕ.

ВИРОБЛЯЭ; повномочія, контракти, декларациї, скрипти довжні, квіти інтабуляцийні і екстабуляцийні, потверджені підписом конзуля:

ПЕРЕВОДИТЬ процеси спадкові і всякі иньші:
ПРОДАЭ ґрунта в старім краю і стягаэ довги:
ПРОДАЭ шіфкарти на найлїпші корабельні лїнії найтаньше і найбезпечнїйше а їзда морем треваэ тілько 5 днів.
ПОСИЛАЭ гроші до всїх частий сьвіта найскорше і найбезпечнїйше:
ПОЛАГОДЖУЭ справи військові, як увільненя від асентерунку, вправ і т. п.:
АСЕКУРУЭ від огню і на житє:
ПРОДАЭ І КУПУЭ реальности в місті і на провінциях:

Управителем сеї фірми є
М. В. СЛОБОДА,
руский нотар
СВІЙ ДО СВОГО

RUSKA KANCELARYA

NATIONAL REALTY Co.
671 Main St. Winnipeg, Man

РУСКИЙ ПІДПРИЄМЕЦЬ! ПІДТЕ СВОЇХ БІЗНЕСМЕНІВ!

КАНЦЕЛЯРИЯ НОТАРИАЛЬНА

НОТАРІ ПОВНОМОЧНИКИ
і
ЗАСТУПНИКИ.

ВИРОБЛЯЭ; повномочія, контракти купна і продажи, як також і всякі правні документа лэґалїзовані дотичними властями тут і в старім краю.
ВИМІНА і висилка гроший до всїх частий сьвіта, тано скоро і безпечно.
КУПУЭ і ПРОДАЭ: фарми, лоти і доми тут як також реальности в старім краю.
КОЛЭКТУЭ; гроші і перепроваджуэ всякі судові справи.
ПРОДАЭ: шіфкарти до і зі старого краю на найлучші поспішні корабельні лїнії по таньшій цінї як иньші офіси.
ПОЖИЧАЭ гроші на фарми і на всякі реальности за низький процент, —
АСЕКУРУЭ від огня і на житэ,
Во всяких справах порада даром,
Прийдїть або пишіть а переконаэтесь скорій дешевій і чесній роботї. Не у чужих а в своїх шукайте поради і виходу!!
В всяких справах удавайтесь до нас.

STEFANIK & CO.

854 MAIN ST. WINNIPEG, MAN

T. STEFANYK
менажер і нотар

В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ ВИХОДИТЬ
ТИЖНЕВА ЧАСОПИСЬ

„ШЕРШЕНЬ"

SZERSZEN

котра своїм „жалом" тне всякого рода хрунів, єзуїтів, запроданців без пардону. Служить вона виключно Українському народови і боронить його перед всякими голотами.

Передплата на рік $1.50
Адрес:

**439 NORTH 6TH AVE.
SCRANTON, PA.**

РУСКА КНИГАРНЯ

850 Main St. **Winnipeg, Man.**

має великий вибір музичних інструментів, яких доброту хвалит кождий.

Мі [illegible] поручаємо наші [illegible]:

ҐРАМОФОНИ

спроваджені зі старого краю, котрі чистотою голосу і тревалостию перевисшають всї тутейші вироби.

[illegible] продаваних, є уміщений в магоневий скриночці величини 12 квадр. цалів в поверхні а 6 цалів високости, має оздібну трубу 16 цалів в переїку і сильний мотор. Підойма від шпильки є лискуча і нікльована як також апарат до передаваня голосу. 10 цалевий рухомий кружок на рекорди має нікльові береги. грає все.

[illegible] ґрамофон [illegible] ся

12 рекордів

таких як низше подано.

Хто хоче більший вибір най пише по наш катальоґ ґрамофонів і рекордів плит.

Зеленая рута, ой за гаєм
Рах цях, цих, полька
Вилїтали орли
Краковяк
Гей на горі там женьці жнуть
Дївча в сїньох стояло
Марш Вуйків
Вальц

Американьский вальц
Ой під гаєм зелененьким
Руский козачок
Руский національний танець
Стоїть явір
Ой місяцю
Лендлер
Тромпетовий лендлер

Краковяк
Руский козак
Орхестра, танець
Віють вітри
Краловский Марш
Салоний Лендлер

Так само спеціяльно звертаємо увагу на наш склад тутешних і крайових

ГАРМОНІЙ

ріжних моделів, трубок, скрипок і т. д

4

ХАТА

Ілюстрований журнал
ЛІТЕРАТУРИ, ПОЛІТИКИ І СУЧАСНОГО ЖИТЯ
виходить
кождого першого під редакцією
Я. Н. Крета.

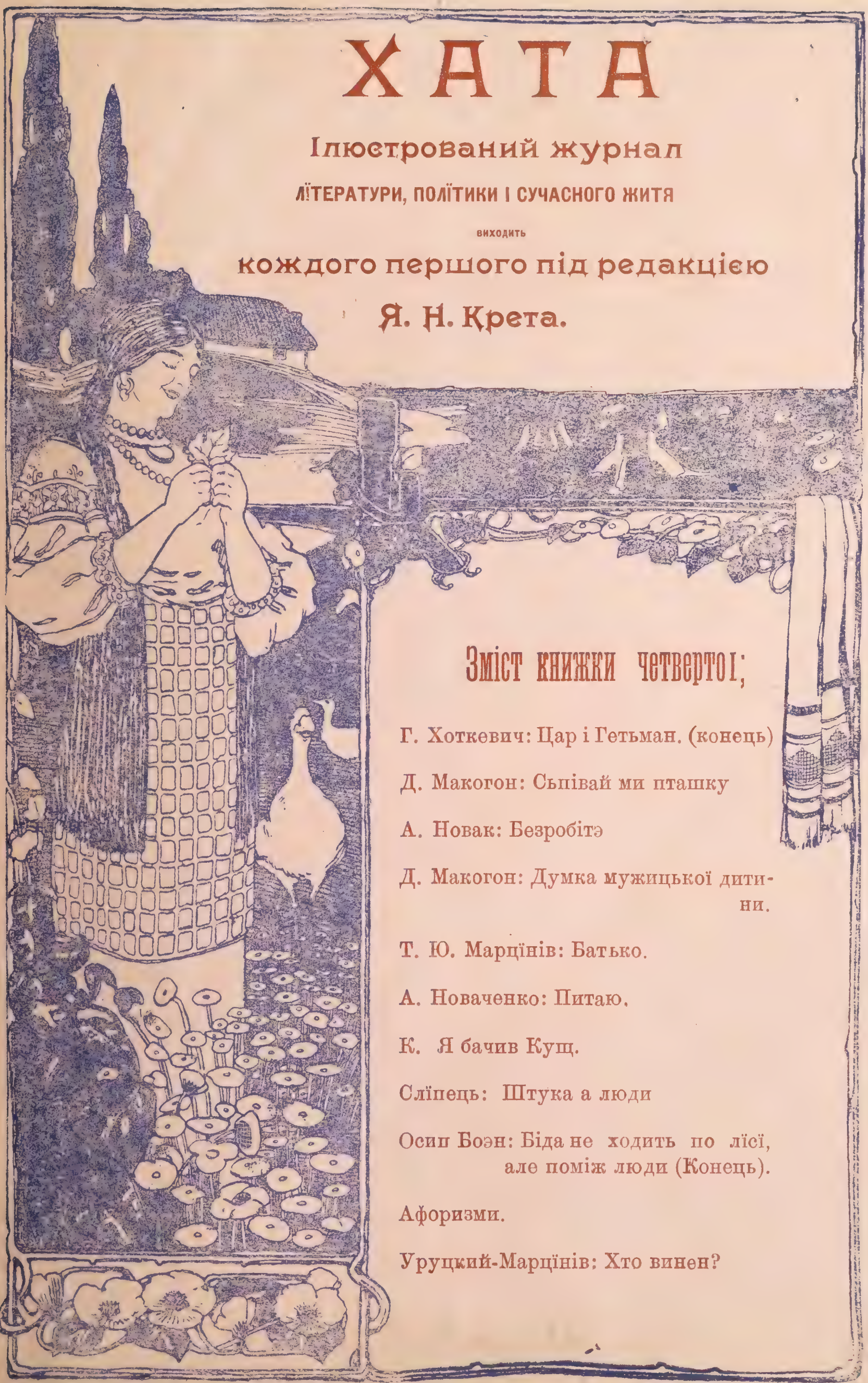

Зміст книжки четвертої;

Г. Хоткевич: Цар і Гетьман. (конець)

Д. Макогон: Сьпівай ми пташку

А. Новак: Безробітэ

Д. Макогон: Думка мужицької дитини.

Т. Ю. Марцінів: Батько.

А. Новаченко: Питаю.

К. Я бачив Кущ.

Сліпець: Штука а люди

Осип Боэн: Біда не ходить по лісі, але поміж люди (Конець).

Афоризми.

Уруцкий-Марцінів: Хто винен?

Число 4. за Цьвітень 1911.

ХАТА

ІЛЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ
ЛІТЕРАТУРИ, ПОЛІТИКИ
І СУЧАСНОГО ЖИТЯ

Виходить кождого першого в місяци. ВИДАЭ І ЗА РЕДАКЦИЮ ВІДПОВІДАЭ Я.Н. КРЕТ. Нр. Телэфону Майн 3604

Адрес Редакції; 850 Main St. Winnipeg, Manitoba, Canada.

Цар і Гетьман

ІСТОРИЧНА ПОВІСТЬ

За Мордовцем — Г. Хоткевич

(Конець)

VII.

А що-ж діеть ся з Мотрю?

По смерти свого батька, вона поїхала до Київа і жила там в монастирі у Мазепиної матері. Але там їй довело ся бути недовго, весною 1709 року умерла мати Магдалина. А вмираючи благословила Мотрю і ще другу дівчину Оксану, а благословлючи говорила:

— Ой не буде волї-долї на сім сьвіті, діточки, не буде; краса ваша згубить вас. Бо краса, діточки, се велике нещасте. Краса — то ціле царство, що висить на волоску. Дмухнув вітер — і нема царства. А потім все буде здавати ся, що корона на голові, а корони вже нема — сама сивина...

По смерти ігуменії, Мотря переїхала разом зі своєю нянею Вустею до Полтави. В Диканці вона не хотіла жити, бо там жила сама вдова Кочубеїха, і Мотря замешкала в Полтаві, у своєї тітки Петрихи. Ся добра жінка й давнійше любила Мотрю, а тепер ще й більше, бо відчувала, що Мотря тут ні в чім не винна, а винні самі Кочубеї, завязавши сьвіт своїй найкращій дитині.

З самої весни в Полтаві ходили чутки, що Шведи десь не далеко, що Мазепа разом з ними, виглядає молодцем і все на коні з королем не розлучаеть ся. А куди вони підуть — ніхто не знав. Одні казали що на Київ, другі що на Запоріже, треті — мов би прямо на Москву.

Мотря чула всї ті розмови і молила ся за гетьмана, молила ся, щоб не дав Бог побіди цареви.

Прийшов Купало. Стара Петриха трохи не силою вигнала Мотрю подивити ся як другі бавлять ся.

— Та мінї, тіточко, не до Купала.

— Нї вже годї все плакати та сумувати. Іди, йди! Мотря пішла з Оксаною на берег Ворскли.

Вечір був чудовий. Західна частина неба ще не загасла зовсім, але потроху-потроху синя темрява насувала ся з середи-

ни неба і забирала все під себе. Показали ся зірки.

А берегом ріки палали вогнища, відбиваючи ся в воді. Коло вогнів рухали ся білі сорочки. плахти, осьвітлені червоно. Чули ся сьпіви, стародавні поважні.

Купала! На Йвана!
Купавсь Іван
Та й воду впав...

— Як у воду впав Іван... Згинув на віки, — думало ся Мотрі під той сьпів. — А завтра Івана. завтра гетьманів іменник. Де ж і з ким завтра буде він сьвяткувати свої іменини? Чи згадає як ми колись разом дивили ся в Батурині на такі купальські вогні?..

Ніч наступала. Яскравійше горіли вогнища. То блисне лице в червонім сьвітлі, то біла сорочка з блискучим намистом, то вінок на голові. Чарівне щось було в тій картин . А довкола вогнів, побравши ся за руки. повагом крутять ся убрані квітками дівчата...

— Ой, ходім і ми у коло! — говорить Оксана аж мліючи від нетерплячки.

— Іди ти сама, — задумчиво сказала Мотря. — А я постою, подивлюсь.

Оксана вмішала ся в товпу дівчат і за хрилю її голова в вінку уже красувала ся між иншими. Мотря зостала ся стоячи під тополею. З праворуч чорніла Ворскла, відбиваючи в собі купальські вогні, зліворуч ішов темний степ. Ще далї підіймали ся вали кріпости, а на валах перегукували ся вартові.

А що се мов тіни якісь сунуть ся степом?

Кінні їздці... Четверо їх... Коли-б не співи й те жарти коло ріки, то Мотря могла-б почути шепіт...

— Досить Ваше величество... Далї небезпечно. Ви бачите, що се не війско розложило вогні, се молодь сьвяткує Купала. Се празник такий.

Але все ближче й ближче темні фіґури. От вони скоро вже наближать ся до того місця, куди досягає вже сьвітло вогнищ... Видно вже коней... блискає стремено... Ще ближче — видно обличча... Перше молоде, а за ним старе... сивоусе...

Боже!.. Мотря пізнала! — Се він! Се гетьман!

Вона крикнула — але в сю хвилю на валах кріпости забили трівогу. Їздці шарпнули в тьму, далї, в степ... З кріпости гримнула гармата ..

Все заметушило ся коло кострів. співи затихли, дівчата бігли пріч. А коли Оксана підбігла до своєї подруги — Мотря лежала на земли. Вона зімліла ..

Їздці, що підійшли так близько до вогнів — се були Кароль, Мазепа, молодий Максиміліян і ґенерал Левенгаупт, що недавно прийшов отсе зі сьвіжими силами.

Кароль чекав підпомочи з Польщі, а тимчасом задумав узяти Полтаву, де були великі запаси проввіянту й пороху; а того й другого страх бракувало шведам. І от під Полтавою Кароль, хоч як його відмовляли ґенерали, сам поїхав дивити ся на ворожий стан. Як ми бачили, підїхав аж до самого Ворскла, але тут помітили їх з кріпости і почали стрілянину. Одна куля ударила Кароля в ліву ногу і застрягла між пальцями. Упертий Швед не сказав ні слова, навіть помітити нікому не дав.

— Господи!.. Що тобі?.. — скрикнув Левенгаупт, коли побачив як у короля з чобота лє кров.

— Нічого. Я тільки трошка ранений. Знаєш, як співаєть ся в наших старинних піснях:

Рана — то відзнака твоя!
На грудях, на чолі — то прикраса мужів!
Ти за добу, не ранійше її повяжи,
Коли хочеш братом нам бути.

Упертий король, хоч стікав кровю, але не пішов до себе, лиш поїхав ще подивити ся, що дієть в його таборі. Але рана за те відплатила ся: нога роспухла, треба було витягати шматки костей, глибоко краяти ногу. А король — наче йому нічогісінько.

— Ріжте, ріжте скорше. Нічого.

Потім розглядав кулю, жартував, але сили людські не безконечні — і зелїзний король похитав ся на подушку головою, омлївши.

Коли він згодом прийшов до себе, лікар сказав йому:

— Вашому величеству кілька день не можна нічого робити. Медицина вам забороняє.

— Медицина мінї не бабця, — відповів король. — Слава Швеції для мене старша медицини.

— Ну, та слава Швеції забороняє вам рухати ся.

А в сей самий час цар Петро теж щойно вернув з розглядин. От уже кілька день він переправляє військо на правий беріг Ворскли і все чекає, що Кароль буде нападати на Полтаву.

Коли Кароль побачив купальські вогнї він думав, що се ворожий табор росташтував ся і поскакав дивити ся, та й дістав рану. Так само цар гадав, що то шведські вогнї і теж поїхав дивити ся лиш з другого берега Ворскли. Разом з Шереметавим, Мешниковим та Ягужинським під'їхав до берега і бачив усе, що було на тім боці лиш не бачив того, що видко було Мотрі — Кароля і Мазепи, бо їх закривала тьма й дерево.

Але Мотрю він бачив. Не знав тільки, що ся сумна дївчина — се донька Кочубея. За то Ягужинський пізнав Кочубеївну трохи не крикнув від радощів. Він було кинув ся до ріки, забувши й обережність і царя, але в сю хвилю розітнули ся вистріли з кріпости, молодь коло вогнищ заметушила ся, почала тікати.

— Боже мій! Її убили! — крикнув Ягужинський, бачивши як упала Мотря

— Кого убили? Що з тобою, Павле?

Її, царю!.. Дочку Кочубея!.. Вона стояла під деревом!..

Цар бачив тепер, що та сумна дївчина, котрою він любував ся, дійсно лежить, а коло неї ломить руки друга.

— Так се вона? Кочубеївна? Ти її пізнав?

— Пізнав, царю...

Скоро вони побачили, як дївчина тихо встала і пішла, обпираючи ся на подругу, до міста. Цар дивив ся на Ягужинського.

— Слухай, Павле, кажи мінї правду. Любиш ти сю чорненьку Кочубеївну?

— Люблю, царю, — ледве чутно відповів Ягужинський.

— Ну, так отже що я тобі скажу: я женю тебе з нею, коли тільки Бог поможе мінї подужати ворога.

Ягужинський упав на колїна і цїлував руки царя. За хвилю цар їхав до себе і не підоздріваючи, що зараз був лицем в лице зі своїм непобідимим ворогом Каролем і з ненавистним гетьманом Мазепою.

VIII.

27 червня 1709 року. Починає сьвітати.

Полтава ще в тьмі — лише на церковних хрестах видно біляве сьвітло. Ще миготять зірки.

Далї все починає ясніщати — і Полтава мов з землї виповзає, мов скидає з себе темне укривало. І нараз — бухнуло зі шведської сторони... То не витримав Кароль, обридло лежати йому на ліжку та чекати нім загоїть ся проклята нога.

Винесли його з шатра на високу могилу. Махнув він рукою і гримнула перша гармата. Мов з землї почали виростати товпи, ставати в ряди, а ранішне сьвітло грало на зброї, списах, панцерах...

Почали ставати до бою козацькі полки в своїх кунтушах... За волю України! Щоб вибити ся з-під гнету Москви.

Ще раз махнув Кароль рукою — і понесли ся війська у бій... Мазепа підїхав до своїх козаків і показуючи булавою на Полтаву, сказав:

— Туди, дітки!.. Визволяймо Неньку-Україну з московської недолї, бо московська недоля гірша турецької.

Загреміло й загуркотіло все — то Москва заговорила своїми гарматами. Розгоріла ся битва. Уже сотні мертвих і ранених валяють ся полем — а все нічія не бере.

Цар проскакав перед своїм військом, перехристивши ся на полтавські церкви. Крикнув щось — але в сю хвилю вдарила куля прямо в груди цареви.

Та висів на грудях великий золотий

хрест — і не пробила єго куля, лиш зігнула... З шаблею в руці погнав цар Петро полем. А побачивши свого царя на переді — Москва осатаніла. З ревом кинула ся по полю, топчучи трупи товаришів і ворогів.

Кароль бачив усе те і затремтів.

— Несіть мене туди! — закричав він і хотів кинути ся з ношів.

Жовніри збігли вниз, підняли ноші над головами і несли вздовж війська. Шведи уздріли свого короля... Він простягав вперед руки. І сильно наперли на москву козаки й шведи. Уже гнуть ся московські ряди... Уже здрігнуло ся ліве крило, уже хоче бігти Москва, як нараз...

Як нараз кілька сот запорожців, затуманених синів України, не здаючи собі справи з а щ о повстав Мазепа зі своїми полками — повертають коней назад і врізують ся в шведські ряди.

— Здрада! Здрада!... Запорожці своїх бють!..

Ой наробили сі Запорожці... Поки сьвіта й сонця не забуде їх Україна...

Поправили ся московські полки — і погнули розбитих надвоє шведів. Пішла побіда на царський бік.

Кароль, бачучи, що військо його гине, велів нести себе на самий перед, але з московського табору направлено було разом де-кілька гармат на те місце, де був шведський король. Загреміли вистріли — і ноші упали на землю: усі жовніри під ними були побиті. Кароль вивалив ся на землю, але не писнув, хоч кров хлонула з рани.

В сю хвилю велит Гінтерфельт скочив з коня, як дитину підняв свого короля, знову сів у сідло і погнав.

А козаки з Мазепою, з Орликом і Гордієнком та з вірними запорожцями прорубали ся було аж геть через усе військо вороже — та що ж... Нема ні Реншильда, ні Пипирані Левенгаупта, нема Шведів, нема кому помочи дати. І повернувши в степ, закурило козачество й слід за собою.

— Ілі-ілі-ліма-самахвані! — застогнав Мазепа евангельськими словами і припав до коня своєю сивою головою.

— Ще не все пропало, пане гетьмане! — суворо сказав Орлик. — Ще у нас за пазухою Крим і Турція.

Мазепа безнадійно махнув рукою.

- -

Замовкли гармати. Тихо на полтавськім поли. Чутно лиш ранені стогнуть.

А цар Петро учиняє бенькет. Побіда закрутила йому голову о стілько, що він забув навіть про ворога. І в той час, як москалі бенькетували, недобитки шведського війська і козацькі полки Мазепи з'єднали ся знов до купи. Але трудно вже було счинати поновний бій — і рішили йти за Дніпро.

Коли Кароль прийшов до себе, він довго не міг зрозуміти що з ним. Але як пригадав усе, як побачив, що нема його генералів, що одні побиті, а других Москва забрала — тяжко застогнав, заметав ся...

— О!.. Ліпше смерть у турків, як московська неволя!..

Його посадили в колясу.

Прийшла ніч. Поволи їхали усі. Мазепа був на переді, бо добре знав дорогу. битий шлях до Дніпра і до самого Запоріжя, де він провів свою молодість.

Страшні дні потяглись для старого гетьмана. Шведському королеви зоставала ся бодай молодість, якої нічим, жадними побідами побідити неможна; у него зоставало ся ще ціле царство там десь, за бистрими ріками, за безлюдними степами, за синіми морами та за високими горами. А у Мазепи нічого не зоставало ся окрім старости й гірких споминів...

Наближали ся до Дніпра. Он далеко вперед видно вже синю його ленту. Мазепа погнав коня вперед. Ще трохи, переправити ся за Дніпро і — „прощай, моя Гетьманщино"... Серце старого гетьмана колотило ся.

Передні відділи козацької та шведської кінноти підскакали до берега. Шведи з виду не могли вийти, дивлючи ся на козаків, на їх сьмілість і зручність, з якою вони кидали ся в воду і пливли через велику, широку ріку. Поганяючи коней з криками, жар-

тами, сьміхом, свистом і лайкою, тримаючи ся за хвости своїх звинних до сього чотироногих товаришів — вони укрили всю поверхню ріки кіньскими головами й своїми кудлатими шапками.

Під'їхали до берега й коляса, в якій страшно мучачи ся від рани й горяча, лежав зломлений долею король. Запорожці, що зостали ся при Гордієнку, встигли злагодити щось в роді порона, щоби на нім можна було перевезти короля, а також де-яких жінок, що от тікали з рідного краю за своїми чоловіками.

До коляси короля відскакав генерал Левенгаупт, дуже стрівожений.

— Ваше величество! За нами погоня, — проговорив він. — За Переволочною вже показали ся россіяне. Прошу поквапити ся з переправою.

— Я не піду ранійше своєї армії.

— Ваше величество...

— Щоби я тікав? Ніколи в сьвіті!..

Гетьман уже був на тім боці... ,,Се вже запорожські землі, — сумно передумував він. — Колись і я тут попоходив, як ще був у Дорошенка... Дорошенко гетьманував тоді на сім боці Дніпра"...

Гірко стало гетьманови на душі. Зелізна воля, що підтримувала його ціле житє, тепер була зломлена. Він починає прагнути спокою — а се лиш починали ся його трівоги...

Ледви коло півночи встигли переправити на той бік упертого короля. Коляса поставлена була на два великих човни і дванадцять жовнірів скоро доставили короля на той бік.

А тільки він переправив ся — почули ся вистріли. Се Меншиков встиг наздогнати решту шведського війська і після легкої перестрілки, змусив піддати ся.

Кароль чув, як замовкли вистріли — і зрозумів що стало ся...

Утікачі тої ж ночі вступили в безконечні степи. Се була правдива пустиня — мертва, безлюдна і безвідна. Могильна тиша панувала доокола і тільки зірки дивили ся з темного неба. Шведів мала надзвичайно вдарити ся картина степів, сього мертвого моря, котрому не бачили вони ні кінця ні краю.

Тільки запорожці були тут, як дома. Вже їм не звикати було плавати в тім морі!.. І тепер — весело вони балакають, сівши в коло та потягаючи свої люльки. Потім всї поснули, стомивши ся трівогами остатніх днів. Тихо доокола. Не сплять лиш де-кілька вартових козаків. Сіли собі коло коней і розмовляють.

Не спить іще хтось... Се гетьман старий. Ходить степом, передумує свої думи...

— Пропала Україна. Пропаде й Запоріжже... Вже одцвітає й умирає... Зацьвітуть другі цьвіти, а старих вже не буде Зацьвіте й друга Україна — та старої вже не буде. А я думав, що вона сама своїм цьвітом цьвісти буде... Ой ні... нема цьвіту... нема...

А як перейшли степи, переправили ся через Буг, вступили в турецьку землю — дух, могутний, дух гетьмана мов-би разом відлетів, зоставивши на земли лиш старе вимучене тіло. Цілими годинами лежав Мазепа на ліжку, утомивши очі в стелю, мов пригадуючи щось

А як прийшли вже остатні хвилї, передав він його гетьманську булаву Орликови, глибоко-глибоко зітхнув, витяг ся в увесь зріст і... відійшов... Лице стало спокійне, величне...

- -

От зі села Варниці, недалеко від Бендер, під сумні звуки труб та літавр, виступає похоронна процесія. В переді трубачі та літаврщики в глибокій жалобі, на конях укритих чорними мантілями від вух до самих копит. За ними їде кошовий отаман запоріжський — Кость Гордієнко. Отверте лице його дивить ся задумчиво, а величезні вуса спустили ся на груди.

За кошовим їде шестірня білих, як перший сніг, коней везуть трумну в катафальку; трумна покрита дорогою червоною матерією з золотим обводом по краях. За домовиною ідуть жінки. Голосно плачуть,

причитують — і душу розбирає гірка мельодия сього народнього причитуваня.

Далі їде на кони Пилип Орлик, новий гетьман. Ще серьознійшим стало його серьозне лице, ще непорушнійшим погляд.

— Над ким же гетьманувати я буду?.. Та й де моя гетьманщина? — написано на суворім його чолі.

За Орликом іде Войнаровський, сестрінок Мазепи, а за ним — шведська дружина Кароля XII. Як мало її зостало ся, а як багато полягло на чужих полях!.. Лиш 24 королівських воїна провожали тіло Мазепи до могили, решта згинула в ворожій земли, а король ще й далі лежить ранений.

Всю процесію оточують запорожці. Попустили долу прапори, попустили долу зброю...

От і церква. Коло воріт огради церковної два козаки тримають бойового коня Мазепи. Розумна скотина давно догадувала ся про щось не добре, а побачивши процессію, жалібно заіржала. З великим трудом утримували його козаки. Коли ж тіло пронесли мимо в ворота, козаки побачили, як з розумних чорних очей гетьманського коня котили ся сльози.

Так поховали Мазепу. А на далекій півночи московський цар думає як би здавити ще дужче Україну, аби її коштом побудувати „Велику Россію"...

СЬПІВАЙ, МІЙ ПТАШКУ.

Сьпівай, мій пташку, веселись,
бо довго вже смутив ся ти,
під небо яснеэ взносись
і величай красу весни.

Сьпівай, мій пташку, а твій сьпів
нехай летить в широкий сьвіт
і будить з сну дрімучий ліс,
луги, поля, пахучий цьвіт.

Сьпівай, мій пташку і вбивай
тим сьпівом людскую печаль,
неси нещасним в серце рай,
здави пекельне горе й жаль.

Дм. Макогон.

АПОЛІНАРІЙ НОВАК.

БЕЗРОБІТЄ.

(Малюнок з р. 1901.)

— Оттак чикаєм вже штири неділи на ту роботу і не можем дочикати си — сказав Василь з гуртку товаришів, що стояли купкою коло робітничого „офісу".

— Посуха — знаєти велика. Та деж, порахуйте собі, ци зауважилисьте, як їхалим з краю, то нігде ні травички не було. Кажуть, що до того ще й война з Бурами, тай роби що хоч — пожалівсь Тодир.

— Забагло си їм золота, ласі на него ті „Вінґліки"! Ни дурно в тих ґазетах стоїть. Ой стоїть.. Дивіт си, навколо нас всего добра подостатком, а ми ше ни снідали. Прийшлим, навіть „офіс" не отворений, а все за тов роботов. Та, коби вже хоть була.

— Вам тром то ше-ше, али Василеви, Тодирови тай мині, то аж мозок висихає. Полишелим жінки на фармах, в лісах — без грошиї, з дрібними дітьми; я лишив мішок муки, а кум Тодир тай Василь, три мішки, тай то вже дес на дні до цеї пори.

Мова урвалась.

Щось закалатало коло дверий офісових і вони звернули голови в ту сторону. Двері „офісу" отворились.

Сонце визирнуло з поза дахів, а лучі вперли ся в їх плечі, миготіли ранішним кліпанем заспаного ока.

Трамваї звільна ходили, відпочивали по втомі розвоженя робітників. Вози де не де переїзджали також звільна. Хиба „експреє" затарахкотить з куфром або з валізами подорожних.

Чим раз то все рух взростав і людий більшало коло робітничого „офісу".

Кождий дивив ся, чи не вийде писати на нову роботу. Як раз вийшов і пише: Fifty men construction work.

В гурті забреніло: до стишинів пише. Всі стовпились коло дверий.

З сивою бородою як розпростерте повісмо офісник пише, відбирає доляри, мне і ховає до кишені.

Дехто ще на дворі, а доляра тримає в руках.

За пів години і Василь пропхав ся до стола з шістьма долярами, та лише наставив, а той: „No more men"! З тим словом запер книжку і сховав під спід довгого стола.

Вони не знали що робити: чи чекати, чи виходити — але вийшли.

Вже не стояли а посідали рядком на деревляних дошках хідника.

— Першім прийшли, а ни перші записали си, сказав Василь.

Кождий мовчав, лише на відповідь Василеви робили ріжні рухи, а останнього доляра мняв хвилю кождий в руках, а потім поховали. Перечикали мало не до полудня аж поліцмен порозгоняв з дороги.

Всі пішли в розліт, а по часі знов почали сходитись.

Їх шістьох з Василем і Тодиром вже не вертали ся, а потягли в сторону до дому. В їх жолудках вже добре крутило. Дорога вела по при бровар, а коли наблизились до него, всі зупинили ся.

— Ех! то-то маю ґуст дістати си до того пива і впити си, раз впити ся! — прагнув Тодир.

— Ану! ви без жінок, киньти по пекдисет центів, бо — ше маєти. Ви жінкам не лишили, приговорював Василь.

Та — ми дамо, али маєти нам віддати половину, сказав оден з „самотних".

— Чорт вас бери! витягайте гроші.

Вони витягли і давали Тодирови; Тодир рахував: Раз, два, три, доляр пятьдесять; є—і побіг до бровару.

Вони чекали, але Тодир не дуже скоро виходив. Вихиляв з пугаря пиво в пивници, бо йому належалось до пів бочки напитись, подостатком.

Він пив так, якби хотів своє горло заляти. Зимне пиво хапало його за горло. Він відпочивав і знов пив. Нарешті вже не міг і вийшов, а як виходив, то забував ся на задні кроки і моцувавсь в боки. Алькоголь бив просто з голодного жолудка в мізок. Пів бочки не міг піднести і взяти на плече,

тому пробував котити єї. Йому ставало богато бочілок перед очима і він кілька разів штуркав ногою, нім трафив в бочілку, а тогди вдаряв в ню і сам подавав ся взад.

Товариші придивлялись і добре їм було дивитись на пяного вже Тодира, та оден з них пожалів його і пішов на поміч.

Вони потяглись знова разом і по черзі несли пиво. З Тодиром попід боки йшов Василь.

Гепнули бочілкою коло домику свого краяна і позаходили з нею до середини.

Незадовго вбили чіп і точили пиво до чайника. Кождий по черзі брав в руки горнятко — крім Тодира, і вливав гіркого пива до голодного жолудка, потім скривляв губами, ломав сухий хліб і закусував. Лише; дай Боже! від часу до часу було чути. По кількох „дрінках" кождому сьвітились очи і почалась веселійша між ними бесіда, а далї зачав Василь і думки, а такої рапавої та затягнув ся, бо щось хотів сказати.

Пийти мої, бо вже решта! Ади вже си стала доїти. Файна корова! вибленькав оден з товаришів безвладно язиком.

Всї повипивали останнє, з заколотом повідбиваної смоли.

Василь зачав знов тої самої думки, а за ним тягла і решта захриплими голосами. Гармонія сьпіву лучилась не до ладу, а дикий голос дер ся по деревляних стінах, від котрого мабуть і блощиці не були вдоволені.

Кождого дійшов алькоголь. Вони порозміщувались в неладї; оден на бочілку, другий на міх, третий на земли і т. д. і так вихиляли ся на всї боки і сьпівали, губами викривлювали, та лапали оден другого за шиї — обіймались; або шарпне оден одного за одежу приказуючи: тягніть!

Сонце зазирало в західне вікно і виділо вже вдоволених людий, а осьвічуючи їх сухо-жовті лиця приглядалось своїми лучами так немов би їм докоряло тай сховалось за хмару і більше не показувалось.

Сьпів вривав ся, а на решті лише мор котанє було чути, а потім—лиш хропіт.

Позасипляли як сиділи.

Ніч западала чорними туманами сумерку; а туман ночи стелив ся клубами і скоро хапав в свої обійми денне сьвітло.

Вони всї бодай раз позасипляли так, що були вдоволені, але в дійсности їм і се не давало супокою, бо безробітє в спричиненім алкоголем снї було ще страшнійше, таке страшне, що Тодир поперепуджував в ночи своїм розпучливим криком всїх краянів.

Коли засьвічено лямпу, то побачено Тодира з переляканими очима. Був дуже спітнїлим і на запит ледво проговорив.

— Мене душили гадюки, пхали ся до рота, носа, о одна велика пила кров... пила і хотїла мене проликнути:

Всїм було з такого сна дивно і на тім одні позасипляли, а другі ще довго толкували страшний сон. Закінчили врешті на тім, що великою гадюкою має бути война.

Вінніпеґ, Ман.

26 липня 1906.

ДУМКА МУЖИЦЬКОЇ ДИТИНИ.

Який дурний мій брат Іван:
жиє собі неначе пан,
їсть мясо з курки, колачі,
немов попові паничі, —
а він бажає з ліжка встати,
свою худібку доглядати
і їсти борщ і бараболю
та ще робити тяжко в полю.

Коби то я захорував,
то я би з ліжка не вставав,
ввесь вік лежав бим там як пан,
що має той широкий лан
і колачі та добре мясо
я заїдав би смачно й ласо...
Та Бог на мене є недобрий
і не дає менї хороби...

20 X. 1906.

Дм. Макогон.

Т. Ю. Марцїнів.

Батько.

Старий Іван мав четверо дїточок. Хоч був дуже бідний, але все як ще був молодший давав собі раду і жилось йому не зле. Коли заробок був добрий, то все заробив собі тай своїй родинї на кавалок хлїба. Але не все час однаковий! Час зміняэсь, а з ним і людске житэ.

Він занедужав! Те що було назбиране, скоро минуло ся. Минав ся хлїб, мука, крупи а й гроші. Почала плакати жінка, почали заводити дїти, та просити хлїба. А батько, як все батько, дивив ся болючо на свої дїти, та бідну свою жінку. Йому було жаль але плакати не міг. Йому вже не ставало слїз. Його сльози вже виляли ся. Він пригадав свої молоді лїта, як то він нераз просив кавалок хлїба у людий. Він знав, що не було йому добре, коли він був таким бідним. Йому кожда сльоза дїтий і жінки була отрутою. Йому тяжко було дивити ся на ті маленькі вимізернїлі лиця. Його болїло, але щож він мав почати? Що мав дїяти? До кого мав удатись? З богатших, він не мав нїкого знакомого, а бідних, таких як він сам, хоч знав, то щож они йому поможуть, як в них самих щойно вистарчаэ. Що робити? Хіба заложити руки, тай ожидати голодової смерти. Він-жеж батько; він любить свої дїти батьківскою любовію. Він помігби їм; він давби хочби навіть кавалок власного тїла, а навіть сам себе принісби в жертву, щоби зробити полекшу їм. Він не жалував-би свого житя, бо і що же його житэ? Чи таке добре? Мука, плач, біда, голод і холод, від коли на сьвіт народив ся. З ними зростав; не зазнав анї раз хвилї доброї; хвилї веселої, в котрій міг-би був урадувати ся та розвеселити ся.

Лежачи на постели, думки, ті не відступні товаришки, не давали йому спокою, але бились і крутились і пхались до його голови, неначе-б навмисно, щоб пригадати йому тепер його мозольне молоде житэ. Пригадав свою родину; свого батька і свою маму, що померла молоденькою через батька, лишаючи маленького шестилїтнього Івася, круглим сиротою.

Батько його пив, пропивав рідну землю, пропивав батьківщину, не зважаючи навіть на те, що лишить ся малому хлопцеви.

Мама, добра мама, звичайно не сердилась, але навпаки; плакала, та просила, щоб не йшов до коршми та не пропивав поля, та не марнував землї. Але ті слова були як в стїну горохом. Він звичайно казав, навіть не слухаючи жінки:

„Тобі яке дїло до того? Моя земля, моя воля, моя батьківщина, мій маэток, я тут господар і я можу робити, що менї тілько похочесь“!

Бідна мама здвигнула раменами, а сльози котились по эї зморщенім лици, скапували на груди і губились в одежі. Ох, та одежа! Кілько то разів она була зрошена тими гірко-вилятими сльозами? Кілько она забрала в себе тих материнних слїз? Ох Боже! Мама занедужала, а батькови не було в голові, щоб дати якусь раду, або післати до доктора. Коршма була його жінкою, котра була його одинокою осолодою житя; коршма задоволяла його і давала йому всякі сатисфакциї.

Жид арендар, брудний та нейсатий, був эго одиноким приятелем. Сидів вічно в шиньку, чатуючи на кождого, щоб тілько удалось до коршми притягнути на килїшок горівки. Компанїя збільшалась і пила ту отруту, а алькоголь вже зробить своэ.

Алькоголь і на другий день потягне до коршми. Він маэ якусь магнетичну силу і тягне кождого дня, а маэток людий лишаэсь в руках жида.

Не раз його батько спав під столом в коршмі. Сидів, сидів на лаві, аж сон змо-

рив і той упав коміть головов на брудну замащену підлогу і спав до раня. Часом приходив до дому, алей не приходив а рачки ліз. Кілько то разів він приходив обваляний болотом, а в дома накидав ся на жінку. Бив її, доптав нещасну ногами і казав чистити себе, коли вона була залята сльозами і кровію.

Алькоголь не дивить ся на щось доброго, на щось гарного, на щось корпстного. але противно: дусить, місить, затончуэ, хочби сьвятощі, хочби ідеали. Алькоголь не приводить нікого до добра. але до зла, до біди, та до нещастя.

Мати вмерла. Для нашого маленького Івася почалось нове житэ; житэ гірше. Він не маэ де притулитись, де загрітись. Він лишив ся сам в тім широкім сьвіті. На батька не числив, бо щож він йому поможе? Хіба він про него дбаэ. Хіба він гризесь ним?

Не задовго, тай і батько розпрашав ся з сим сьвітом. Замерз в снігу одної ночи, коли вертав пяний до дому.

Тепер для нашого Івася не лишилось нічо більше, як піти попід чужі стріхи хліба просити. Він і пішов. Були люди, котрі давали їсти, а дехто навіть накинув якусь одежину на плечі сироти, але були і такі що витручували з хати, та випоминали, що його батько мав маэток, тай пропив. Івасеви було гірко таке слухати, але щож мав робити? Мусів зносити всякі терпіня і горя. День за днем Івась підростав постепенно, помимо того, що на жебранім хлібі. Потім вже міг заробити собі на кавалок хліба, хоч було тяжко, але терпів і робив.

Пізнійше війт взяв його до себе. Війт не занимав ся господаркою, але пив щоденно в коршмі. Він був Івасевого батька „товариш", а війтиха, то вже була така баба плюгава, що бідному хлопцеви нераз і до смерти рівнялось. Що вона наглумилась з нього, що набилась, накопала, але бідний хлопчина зносив те все терпеливо, мовби йому таке судилось.

Війтиха була баба, яких у сьвіті не богато. Волосэ все розчіхране. Чіпець, та кибалка все перевпсали на правий бік. Лице брудне, поморщене; шия довга, як в гусака, а з порохом та болотом як ріля; руки сухі, довгі, а пальці то такі широкі, та порозчипірувані, не мовби хотіла весь сьвіт загарбати. Оттак виглядала „пані війтова" Люди навіть уявляли собі, що то чарівниця, а навіть часто страшили діти.

—„Тихо, тихо, бо війтиха йде" — казали звичайно а діти в найтіснійший куток ховались.

Але для сироти нема страха. Він пішов і старав ся робити то, що його дрібні руки могли зробити.

Тут рік там два і минали Івасеви літа а з літами він ріс більший і більший. З Івася став ся парубок, високий здоровий і кремезний як дуб. Він не раз думав щоб піти до міста, та дістати якусь роботу, та може поправить свою долю, свою судьбу Деякі навіть радили йому щоб пішов до міста. Там ліпший заробок чим на селі" — казали. Він довго роздумував над тим і в кінци рішив ся піти та спробувати щастя. Ну і пішов. Цікаво чи знайде щастэ чи нещастэ, Побачимо.

II

Була то вже глуха осінь. Зимно, вітер чимраз більше і більше став зимнійше подувати, та свистати по над дахами, та по високих будинках. Трава зісохла. Дерева позбавлені своєї краси листя. Деякі листки стояли ще на дереві, але жовті, не такі приманчиві та приємні як були перше. От телепаэ ся на галузці, а коли вітер сильнійше подуэ, відірве його і понесе далеко по під людскі плоти або в великі рови, щоб положити до вічного сну. Оставші ся на деревах листки, шелестять за подувом вітру, а той шелест, той шум зливав ся в якийсь сумний звук, видавав якийсь жалібний стон, неначеб вони жалували що літо минаэ ся. Небо вже не чисте, вже не синэ, як було перше але зайшло сірими хмарами пророкуючи що от сніг упаде та прикриэ своїм ніжним білим тільцем всяку бростку травицю і листки.

Худоба жалуэ що не буде могла пасти ся, але мусить стояти в заперті, та їсти сухе сіно, січку і солому. Діти жалують за літом. Вони знають що їх вільні забави минули ся зовсім. Перше бавили ся від раня до пізної ночи на дворі, а тепер пропала їх свобода, а мусять сидіти в хаті, а коли за богато собі позволять, то на них спаде тяжка рука мами або тата.

Наш сирота не жалував нічого, бо чогож буде жалував? Встав раненько, пішов на гріб мами помолив ся, поплакав, а потім ще й батькового гроба не хотів поминути щоб не змовити молитви. Якжеж не змовити молитви. Хто знаэ чи він вже буде більше в тих сторонах. Хто знаэ чи він побачить той гріб в своїм житю. Таж він його батько. Хоч не такий як повинен був бути, але все батько.

,,Може він на тамтім сьвіті мучить ся, а моя молитва йому поможе" — подумав сирота. Він пішов в долину де батьків гріб лежав. Прикляк на гріб і молив ся з якимсь зворушенэм: О батьку! Я нині йду; йду далеко. Може вже цілком гірка судьба не принесе мене в сї сторони; може більше я не побачу твого гроба. Я знаю, що ти жалуэш того щось зробив; ти жалуэш того, що нині твоя дитина лишаэ тебе і вандруэ в сьвіт за хлібом. Але я відпускаю тобі сю провину. Ти може й не знав що твоя дитина буде колись бідна. Може ти не знав що та дитина буде мусіла боротись з гіркими хвилями житя. Може ти ніколи не думав навіть про те, що твоэю дитиною будуть помітувати люди. Ти не знав, що прийде хвиля, в котрій твоя дитина буде проклинати сьвіт, людий і себе. Я прощаю і не памятаю тобі тату.

О Боже! Прийми його до Себе; прости йому все, що зробив і провинив жиючи на сьвіті"! Се була молитва щира, горяча. Вона виходила з уст дорослого чоловіка. Він молив ся; його губи тремтіли шепотячи ті щирі молитви. Вітер сильний дув і ніс ті слова далеко-далеко, а горячі сльози спливали і зрощували суху траву на тринайцяти-літнім гробі батька.

III.

Вечеріє. Легенький мрачний туман розсів ся понад дахами високих домів, обнимаючи собою шпилї високих будівель і великаньских церков, що прикрашали ся округлими банями і жовто-золотими хрестами. В горі перелїтають раз-в-раз менші та більше сірі хмарки відкриваючи то заслонюючи собою срібляву твар місяця.

А в місті? — В місті довгими широкими улицями снуєсь множество народу; миготять яскравим сьвітлом вздовж поуставлювані довгі ряди ламп електричних. Гудять дзвони по костелах та церквах; грає весело музика по парках та городах. Сияють яскраво сьвітла електричні і ґазові з великих домів реставрацій та готелїв, а з промінями сего сьвітла мішають ся ріжнобарвні строї прохожих людий в квітчастий килим. Той килим раз-в-раз зміняє свої барви, неначе широке море за подувом вітру. Переходять, пливуть неначе филї морські, довгі непроглядні ряди богато пристроїних панів і пань. Шелестять дорогі шовкові сукнї, мерехтять брилянти і діяманти а довкола розносить ся забиваючий ріжного рода запах перфум.

Переганяються по цементованих дорогах вигідні повози, як фаєтони екіпажі, омнібуси, фіякри, автомобілї і скриготять по желїзних шинах трамваї. А в тім шумі, в тім пекольнім гаморі вереску, чи одна тоже проливає ся гірка слеза? Чи всї вони щасливі, що снують ся тою широкою богатою улицею? Чи всї вони згуртували ся на ту головну богату вулицю, щоби зазнати радости та втїхи? Чи всї вони щасливі? Чи всї вони опливають в щастю та розкошах?

Нї, нї, там не всї щасливі, там не всї однакові!...

Побіч богато пристроїного пана, що несе голову до гори та радуєсь йде бідний обдертий, пересяклий осїнним вітром, скулений жебрак. Він не несе голови в гору, але склонив єї неначеб чого шукав і йде дальше і дальше. Побіч величаво пристроїної пані, що ступає гордо наперед і від котрої заносить перфумою і на котрій бли-

щать ся брилянти і шелестять шовкові сукні, йде бідна вдова, що може сї діти в голоді і холоді конають, а она сама, може ще нині в устах кавалка чорного хліба не мала.

В тім заколоті, в тім пекельнім гаморі все мішаєсь, все губить ся, все зникає з перед очий.

Одного веселі спацери, прогульки, сьміхи та приємности, а другого нещасте, нужда, голод і холод — все те переходить постепенно, потапає, але не згубить ся на віки; оно колись вийде на верх.

Оттаке нашому Іванови перелазило через голову, та змінялось перед його очима. Він дивив ся на той образ як люнатик, але не знав, що з ним дієсь, не знав бідака, що з ним робить ся.

Він дивив ся, але йому чогось жаль було, чогось тяжко було, хоч сам не знав чого. Згадав своє рідне тихе село, згадав свій дім, хоч йому зле було в нім жити, але він любив той куток, де родив ся, де забавляв ся, де пробув свої невинні діточі літа,

Йому ще раз в тім вереску заблестіли дві ясні слези і він в тім вереску забув про все. Тепер не було часу роздумувати, але кидатись де за роботою, за притулком.

IV.

От тепер як раз минає двайцять два роки, якось ті літа збігли, якось перейшли Як уплило тих двайцять два роки, він сам не знає; він сам забув. Він лише знає, що тому двайцять два роки він був здоровий, сильний, на руках сильні мускули, а нині? Нині гірка судьба перевернула його кремезне тіло в сухий кістяк, вона зруйнувала його здоровле і підкосила його житє. З него нині зробила ся мумія, а нічого більше.

Перше його лице було повне червоне, та молоде, а нині бліде, пооране зморщинами, а сивий волос покрив його голову.

Колись його очи дивили ся на сей сьвіт невинно, з любовю до житя, і дивились з якоюсь заздростию.

— В сьвіті — думав він — є гроші, є богацтво, є розкоші, — але не для кождого Оден панує, а сотки гинуть під тяжким гнетом без хліба — в голоді і холоді.

Всьо проминуло, все забуло ся, аж попоред його очима мигнули ті згадки, згадки за 22 роки його побуту в місті. Він памятав, що став робити на стациї коло пакунків. Перетягав пакунки неначе кінь, але опісля відігнали його відтам. Потім став робити коло мулярів. Робив, підкладав під великі каміня свої плечі, що головно причинило ся до зруйнованя його житя, його сильної будови тіла.

Потім він зазнакомив ся з одною дівчиною і оженив ся. З початку жилось йому не зле. Жінку дістав яку хотів. Приємна, весела, щебетлива. Богато радила йому і єї рада була всегда розумна і резолютна. Вона потішала його в прикрих хвилях.

Він чув ся сильним і здоровим, а нині сили єго опустили. Ноги відмовили услуг, руки зірвав під тягарами. І що нині зробилось з него? Нині в него навіть нема охоти до житя, але жив як добрий батько для своїх діточок. Жив щоби єще їх підгодувати, а потім най собі дають раду, як і він давав собі.

V.

В хаті тихо... Темрява от-от западе тай заслонить собою сьвіт... Сонце єще раз впустило сніп сьвітла через маленьке віконце до хати, не начеб хотіло сказати „добраніч“ і зайшло за високі гори, лишаючи поза собою жовто-помаранчове пасмо на небі. Дмухнув сильний осінний вітер і покрив небо сірими хмарами, котрі, випускали з себе дрібні краплї зимного дощу. Діти також утихли. Перше просили їсти, а тепер двоє заснуло, а двоє сидить єще, але вже не плачуть, бо знають, що нічо не поможе, бо хліба нема ані куска.

Батькови було страшно дивити ся на ту сцену. Він помаленько підніс ся на руках, потім зліз з постелї і убрав ся. Хоч голова боліла і ноги тряслись мов під тягарем, але все треба щось зробити — десь здатись. Може вдасть ся щось дістати. Мо-

же змилуєсь хто над ним, та дасть на кавалок хліба, та поможе йому. Хибаж він вже найнещасливійший в цілім сьвіті? Чи дійсно його сьвіт тоді лише любив, коли він був сильний, та міг переносити тягарі на своїх крижах: чомуж той сьвіт не має його любити й тепер? Чи-ж він не той самий чоловік, що колись? Та колись йому ліпше поводилось, бо він був сам, а нині? — нині він батько дітям! Нині він повинен постаратись для дітий. Бо хтож буде старатись? Люди? Люди будуть його діти любити тоді коли вони повиростають на здорових сильних людий. Тоді вони приймуть їх з отвертими руками, але коли повиростають на мізерних слабовитих, то люди не утішуть ся, а будуть гонили з хати до хати— з роботи на роботу. Оттакий сьвіт і оттакі люди.

Головною, найкрасшою улицею міста снуєсь найбільше людий. Богаті і бідні, малі і великі діти і старці. Все та йде десь, кудась прямує. Йде за власними інтересами, розглядаючись на всї сторони, та подивляючи величезні-вічні мури та їх сильну будову.

За величезними одностайними шибами сіяють в проміннях сьвітла ріжнобарвні богацтва ріжних предметів. По пиварнях, та реставраціях гуде весело музика, лунають сьпіви, бавлять ся веселі товариства... Бавлять ся забуваючи на все. Забувають, що може під тими широкими шибами, під тими кольосальними мурами стоїть не оден жебрак голодний і трясесь від зимна.

Забувають, а може й не знають, що є бідні люди на сьвіті. Бо хтож знає чіюсь біду, чиюсь нужду, як жолудок повний і гроші в кишені? Чи може відчути чиюсь недолю той, що упливає в щастю та достатках? Той, що бавить ся в грошах, та веселих товариствах? Той, що йому житє є солодощами і приємностію? Великий сумнів!

Поміж панами тиснесь Іван. Такий обдертий та нужденний, що жаль дивити ся. Очима зиркає на всї сторони так лагідно, так благаючо, що оден погляд вистарчить, щоб змилосердитись над нещасливим.

Хто знає, може була-б опинилась яка лепта, яка жертва, яка милостиня в його руках, як би був лише руку підніс по ню: може було би вистарчило протягнути руку та сказати одно слово благальне, але він сумнївав ся. Чи раз він вже протягав ту мозолисту руку? Чи раз він вже пробував сего? — але у відповідь чув всегда одні і ті самі слова.

,,От піячина якпись крутить ся по місті, та жебрає на горівку. Не ліпше як-би він робив,

І переходили ті довгі ряди, але уваги ніхто не звернув; ніхто і думати про него не хотів. Бо про когож думати, про якогось там жебрака?

Хиба вкрасти що — промайнуло йому в голові. Випросити не можна, заробити не ма сили, а так хоч що то — хоч на раз з'їсти—продовжав свої думки.

Такі думки силоміцю змушували в нім волю до крадежи. Конечність ужитя сего средства була яко одинока охорона і оборона перед нехибною смертию.

Але ж мав би він красти? Чи-ж мав би він іматись того діла на старі літа? Ні, ніколи!

,,Хліба''—немов з далека долетів до него голос.

Що се? Чий се голос?! Чи-ж мав би се бути голос тих нещасливих дітий, що в голоді чекають на свого батька? Чи то їх голос?

Ні, то з гурту людий, тих веселих, тих щасливих. Тих, що не знають біди та горя, але опливають в розкошах. Се голос тих що не видять людского плачу. Се голос тих, що жиють, а нічим не гризуть ся.

Протискаючись поміж людий, він зайшов на якесь підсїнє, опер ся о грубі дубові двері, що оковані грубими штабами і вдивляв ся в той образ, який зміняв ся що хвилї перед його очима.

А з готелїв та реставраций долїтав до його уший вереск і крик з уст підпилих панів. Ті крики мішались з його думками і зливали ся в якусь вразливо—жалібну пісню.

,,Кількож то нині — думав він, — марно гроша загубить ся, пропаде на гри та

забави? А кілько на такі річи, що не тілько непотрібні, але й шкідливі для чоловіка! Як би то позбирав ті всї гроші і віддав бодай десяту часть між бідних, кілько то сліз невинних зменшилоб ся. А кілько то менше вдів та сиріт плакалоб. Тії дїти наситилиб ся і родичі перестали б плакати, нарікати та проклинати той сьвіт. Кілько то менше крадїжи було-би. Бо колиб кождий мав подостатком, то не крав би, а так крайна нужда і плач малих дїтий змушують до сего — виганяють за тим з хати.

Пригадав знов свої дїти, що лишив без кавалка хлїба і в зимній хатї.

Тяжкий жаль обгорнув його серце на ту страшну згадку.

Про себе не дбав, але дрожав на тїлї. коли згадав на ті невинні нещасні дїти, що десь з жалем визирають батька, котрий несе якусь поживу для них!

З очий його котили ся дрібні сльози — сльози батька, що плакав над дїтьми і рівночасно витягнув руку, просячи милостинї.

Ще не встиг вимовити кілька слів, як чіясь сильна рука упала на его плечі.

То був поліциянт. Високий, червоний, а очи сьвітились як в собаки. Він шарпнув його так сильно, що той бідак скорше чим міг подумати, що з ним дїє ся, опинив ся на улици серед товпи народу, яка обступила його довкола.

Він упав на камінний тротуар, а з грудий вирвав ся жалїбний, благаючий, тяжкий стогін.

,,Пане, — даруїте, змилосердїть ся надімною! Дїти гинуть з голоду. Я мушу жебрати.

,,Марш волоцюго, — відповів грубим і авторітетовим голосом. ,,Ми там з тобою розмовимось — і показав на величезний чорний будинок з закратованими вікнами.

Бідак просив его, благав, щоб пустили але йти не хотів, аж опирав ся, що нічого не винен. Що він провинив? Що злого кому заподіяв? Але не було часу роздумувати, бо от і другий поліциянт з'явив ся в одну мить; взяли его за руки і попровадили до арешту. Товпа народу стояла і придивляла ся мовчки тій сценї, а декотрі сьміялись і кепкували з жебрака.

VI.

Він пробудив ся вже пізно в ночи і знайшов себе в клїтцї закратованій. Клїтка маленька. В клїтцї тихо лише деколи чути хрипливі голоси арештантів. Тут тихо, а там на горі вереск, крик, рух — всьо живе, а ту так пусто.

Іван сидів, підперши руками голову і думав про свою долю Йому чогось тяжко. Він раз-в-раз здихає тяжко так. неначе на його грудях хто тяжкий камінь положив. Він раз-в-раз пригадує собі, що з ним стало ся. Пощо його тут замкнули? За що? Що він злого зробив? Чи забив кого? Чи вкрав що? Нї, він просив помочи, просив хлїба для своїх дїтий. А за щож його посадили? — він не знав. Певно тому, що просив хлїба, що не мовчав, як їсти хотїлось.

Місто встидаєсь жебраків. Місто не позволяє ходити жабракам там, де ходять богаті...

Ті самі люди, ті самі добродії відібрали в него здоровля, відібрали силу, підкопали його житє, а в кінцї вкинули його до сеї клїтки. До тої самсї, на котру він носив цеглу, вапно, та підставляв свої крижі під великі каміня. Значить, він вибудував ту тюрму, той величезний будинок, для себе і для других таких як він. Тих, що не вбило як будували, то мусять тепер гнити там, в тім місци, де віконце маленьке і де сьвітло сонця не доходить.

* * *

В хатї тихо.. Лямпа блимає так темно, що в хатї не можна розпізнати предметів. Чим раз слабше, чим раз сумнїйше, а в кінцї згасла. Вітер чимраз більше і більше пхаєсь до середини, а свище чимраз голоснїйше, чим раз жалїбнїйше мов по похоронї.

Мама лежить на постели та обтулює коло себе найменшу дївчинку, а троє старших сидить під вікном та заглядають за батьком, що може от-от надійде та принесе кавалок хлїба.

Хата

ілюстрований журнал літератури, політики і сучасного житя

Одинокий місячник того роду на заморскій Україні.

Видаэ і за редакцію відповідаэ: **Я. Н. КРЕТ**

Адрес редакції і адміністрації:

„СНАТА"

850 Main St. WINNIPEG, MAN.

Телэфон: Меіін 3604

„The Home"

monthly magazine for Ruthenian people in North America

J. N. Kret, Publisher & Editor

Offices: 850 Main St. Winnipeg, Man.

TELEPHONE: Main 3604.

ВІД РЕДАКЦИІ.

Просить ся уклінно всїх шан. читачів що дістають „ХАТУ", а не зложили предплати, або зовсїм, або зложили менче чим одного доляра, щоби надіслали тую по одержаню четвертого числа, бо дальших чисел вже не дістануть.

Ще уклиннійше просить Редакция наших шан. публїцистів, поетів і новелїстів, щоби надсилали до „Хати" свої працї.

З поважанєм.

А. НОВАЧЕНКО.

Питаю.

Гарна, вродлива дївчино,
Чиї алмази збираєш?
На чиїх грудях ти мила
Свою головку склоняєш

Головку свою склоняєш,
Душею тонеш в безодню;
Пошани в нь го не маєш,
І морищ душу голодну?

З якої речі втїкаєш
Далеко від своїх, від краю?
Чомуж ти серця не маєш;
Для рідних, Вкраїни – питаю.

Защо не любиш їх рідних,
Їх іґнорованих чужими,
Защо називаєш їм бідних
Разом: „ґалїшен" — із ними?

Вінніпеґ 1908.

Я бачив кущ

Я бачив кущ: весною він убрав ся
В барвисті квіточки, рожеві та рясні,
Зелений лист до них з коханєм пригорнув ся
І пахощі лились довкола запашні.

Я бачив кущ: лежав серед дороги,
В проміннях сонечко купалось золотих,
Гнїтило спекою зеленії галузки
І вянули квітки на гілочках струнких.

Я бачив кущ: суворий вітер ночі
Зірвав і гет зніс і листє і квітки;
Схилились пупянки, немов стулили очі,
Чорнотою взялись їх засохлі гільки.

До яких з отсих кущів
Прирівнаю Тебе, мій народе?

К.

Штука а Люди.

Повільне знесенє ріжниць між селом а містом.

(Ото одно з жадань пролэтаріяту.)

Капіталізм длясвоїх цілий обрабував з культури великі простори країв, стягнувши нарід до міст, аби їх там рабувати. Відносини села до міста'э дуже анормальні. Бачимо, що два збори народа розділила від себе взаїмна пропасть, що село стало ся ніби цвинтарем культури, де мимо цілої краси природи, ясного сонця, та піль зеленіючих весною а озолочених літом, мимо найвисшої красоти, котра падаэ в очи на кождім кроці, брак чинника інтелэктуального котрий заосмотрений в природі, творить гарні діла, діла штуки. Хлоп прикутий до плуга сказаний на прикру і малокористну працю, рідко підносить очи на краєвид своєї оселі; рідко подивляэ чуда сходу і заходу сонця, а эсли то робить, то лише на то, аби витягнути внесок практичний, чи завтра буде дощ, чи погода. Подив чудес природи, що його окружаэ, э для него прямо чужим. Однак вроджений у чоловіканаклін до почутя красоти, зобачимо і на селї. Хто не чув пісень народних, хто не бачив вишиваних сорочок і ріжних приборів, котрими украшають стіни? Все те промовляэ за конечноэ і в простого чоловіка потребою витворюваня річей гарних. Але витвори штуки хлопскої э слабими і доперва мусять прийти пани з міста, аби видобути сю красу, очистити і надати эї форму. Село маючи навкола себе красу, терпить на брак сьвідомих тої краси душ, а то, що гарного э несьміле, боязливе і видобуваэ ся на сьвіт силою інстинктів ніби, виростаюча в темній пивници рослина, що через дірку дістала ся на сьвітло сонця. Оподалеки від півсонного села, взносять ся мури міста. Хлоп, оручи землю, коли піднесе голову, бачить вершки вежів того великаньского потвора. Знаэ эго яко жеребця эго праці, яко відбирателя, яко визискувача, що ссе соки живучого села. Знаэ эго також йдучих за заробітком, коли нещастэ примушуэ эго втікати з села. Але душі міста, єго надій і вір, єго боротьби о завтра найчастійше не знаэ.

А в місті жиэ десятки тисячів народа, збиті на малій просторонї, замкнені якби в тюрмах, в велико-високих великанах, одні понад других, під землею глубоко в сутеренах і високо над землею, провадять житэ горячкове, не бачуть анї неба, анї сонця, анї зелености. Змушені без перестанку звертати увагу і дивитись на все, щоби утриматись в тяжій борбі о істнованю виробили свої здібности інтелэктуальні, витворили іншу на позір досконалшу расу. І в тім глубока ріжниця межи міщанином, а хлопом, межи селом а містом. Зарівно однак мешканець села як і міста, терпить на дісгармонії в формованю своїх здібностий душі.

Закопаний глибоко під землею в сутеринах, працюючи по цілих днях в куреню, димі і задусї робітник варстатовий, урядник згорблений над актами в темній канцелярії, кондуктор трамваю, стоячи через кільканайцять годин денно на трасучій ся серед крику і шуму підлозї воза, прачка давлячись цілий день випарованем мила і пари, денникар в задимленій редакциї, зецер видивляючи очи над скринкою літерів, словом кождий робітник, хиба в мріях сон-

них, хиба в фантазиї віднайти може вражінє гарне, миле, тихе. Житє щоденне, котре єго окружає, через котре, як би через велике море, плине вздовж — було й так, буде аж до смерти — то житє не дає єму анї трохи красоти, не позволяє єму анї на момент спіткатись з натурою, тою великою панею, тим жерелом гарного подуву.

Є по містах знамениті збірки образів мистрів цілого сьвіта, відбувають ся концерти, на котрих продукують ся зьвізди Европи, є гарні будівлї, великани публичні, мешкають по містах поети. Але для робучого народа того всего нема цілком. Нарід працюючий, котрий витворяє богацтва, які уможливляють громадженє тих дїл, витворенє їх, з штукою нїколи не сходить ся. Там, де працюють, не доходять акорди музичні, не дивлять ся зі стїн чудові образи, мури фабрик понурі, чорні і не здоблять їх грецкі колюмни, анї прекрасна різьба. Той наклін до красоти, істнуючи так сильно в натурі чоловіка, не має соків відживляючих, брак єму всїх підстав істнованя. Нагінка за заробітком, страх о хлїб на завтра забивають потріб сьвітла сонїчного, повітря, подуву бальсамічного з лугів і піль. Потреби окружати ся річами гарними бути не можуть там, де місце голодне, і хоть потреби, внутрішний наклін в тім напрямі як сильні — то житє, щоденне житє єго убиває.

Музеї є, що правда, але они замикають ся ще перед вибитєм години зложеня денної працї. Театри є, але так дорогі, що пролетаріят о них мріти не може, о них лїпше не говорити. Ввійшло вже в пословицю, що то, що народне, що нїби для народа робочого сотворенє, нужденне є — другорядне.

Капіталїзм загорнувши для себе все, позіставив народови в родї красоти хиба злипину катеринку, піяцку пісню і буду з фіґурами військовими. В капіталїстичнім устрою нема нич, щоби відповідало потребі красоти народа убогого. Все стало ся товаром, цїлу красоту замінено на товар дорогий, все оцінено, наложено на все високу цїну, аби позбутись клопотів і в покою, по дневи, убітлім на визискуваню робітників, насичати свою ненаситну душу.

Інакше було перед запанованєм капіталїзму в віках середних; істнувала в той час одна велика інституція, котра обнявши керму всїляких матеріяльних і моральних сторін чоловіка, давала також цїлому людови, всім зарівно, богатим і убогим, немочним і малим, відповідь на всї питаня, заспокоєнє всїх потреб, а також потребу красоти. Тою інституцією була церква.

Опанувала все, стала ся також прибутком штуки. Церква розуміючи душу людини, прибрала свої обряди лїтурґічні всїма галузями штуки. В віках середних штука була доступною кождому, була народною, бо містила ся цїла в церкві. З сї стїн дивились гарні образи, ґотицкі луки стріляли сьміло кудись в небо. З ріжно мальованих вікон ляли ся потоки дивного сьвітла, розлягали ся пісні побожні, зґруповані довкола вівтарів, цвили гарні цьвіти. Все: архитектура, малярство, різьба, поезія, пісня, все в середновічні часи містило ся в церкві і чоловік з сего віка винаходжував там все, що той час гарного витворював. Дивив ся на образи, любував ся мельодією, слухав слів натхнених, котрі відривали його від житя щоденного і єго нужди і журп в країну ідеальну.

І все те, що окружало побожного християнина в церкві, було добре, бо заспокоювало єго потреби красоти і ідеалу і не ставало в нїякій суперечности з єго поглядами на сьвіт — всї вірили. І для того все було щире. . Чоловік середного віка мав церкву за учительку. Все, що з лїтератури діставало ся до народа, діставало ся за помочию Біблії, наука плила з Біблії, фільозофія була „ancilla teologiae“ (служкою теольоґії) красоту також мішала церква повною долонею. Навіть перші представленя театральні пішли з ініціятиви церкви Церква була школою, охороною, прибутком красоти і ідеалу і для того так довго сильно трималась, бо опирала ся о маси народа і їх найісточнїйші потреби нутра.

(Конець буде.)

Осип Боян.

Біда по лісі не ходить, але поміж люди.

(Докінчене.)

X.

Так просиділи они на тій скалї чотири дни, аж пятого дня подув знова вітер і недалеко, на воді показалось богато дощок і стовпів, походячих правдоподібно з розбитків корабля.

Бачите сі темні плями на воді? спитав Семко, се мабуть якісь дрова, добре, що ми сеї дошки не спалили, при єї помочи ті другі дістанемо.

Я там сам поплину вперед, каже Саша, ви оба разом не богато би там вдіяли.

По сих словах скоренько розібрав ся, сїв на висушену дошку, мов на коня і поплив.

Семен та Стефан слїдили уважно рухи свого товариша недолї, от вже допливає — а от, диви—щось ловить, що се? се мабуть Стефане! маємо човно — крикнув нараз, ударяючи його по рамени — ось, бач, вже вертає, видиш як веслом махає?

Се, бач, вже ласка Божа, каже Стефан, поминаючи питанє.

За кілька хвиль вернув Саша.

Видко, каже, людиська не мали часу і човна ужити. Скакайте в човно, маємо тут чотири спорохнявілі весла, отже їдьмо усї три; там є в чім вибирати.

Сим разом їх виправа не була марна, знайшли більше, чим надіяли ся — і дошки і стовпи з поприв'язуваними шнурами а найбільше утїшила їх велика скриня.

На човно не могли взяти, бо була за велика, отже привязали по заду і притягли за собою до берега.

Що то була за утїха, коли єї отворили!

Се певно цїлий маєток якоїсь перекупки з під міста, каже Саша; є фартухи, бабські сорочки, та певно і єї чоловік їхав, бо і штани, одні і другі, ха-ха! — витягав зі скрині по куснику і клав на земли побіч.

Семко оглядав кождий кусень з усїх боків, а Стефанови було се байдуже.

Все те було мокре, но могло віддати їм тепер великої услуги, одні лише паперові гроші, на разї були непотрібні

Покінчивши з скринею забрали ся до працї.

Вже сонце давно зайшло і місяць стояв вже високо на небі, а они єще працювали.

А тепер лише шпари добре позатикати тай що більші залїпити смолою, що з човна лишилась, тай наша праця на нинї скінчена, каже Саша, ховаючи ніж у кишеню.

Не мали они сокири, то таки ножами різали тай обтїсували грубі дошки, а цьвяхи вбивали каменем.

Около полудня слїдуючого дня, хитало ся вже на водї, біля скали величезне човно, або скажім радше корито, на котрім мали дістати ся на сей „живий остров".

Сейчас не могли їхати, бо море не було зовсїм спокійне, мусїли очікувати догіднїйшої хвилї.

* * *

Не буду згадувати, як нашим знакомим жилось на тім новім місци, досить, що по двох лїтах побачили з далека якийсь корабель.

Старий моряк Саша спав єще, но Стефан підбіг до него і гукнув над ухом: корабель!

Егеее, каже Саша, ми більші пани від него, най но він сюди прийде.

Скоренько зірвав ся на рівні ноги, скинув з себе сорочку, привязав до весла і почав сею нїби хоругвою, махати і при помочи маханя розмовляти:

За хвилю появила ся на кораблї така сама біла хоругов і в зовсїм подібний спосіб порушала ся і то в гору то в долину, то в право то в лїво, то знов відворотно.

Стефан, як необізнаний з тим стояв і з бючим серцем дивив ся лише.

Який він цікавий, сказав нараз Саша, починаючи знова махати.

Семко нічого не відповів, лише уважно слідив дальші рухи хоругви на кораблі.

Че, и, павза, бе, е, зет, пе, е, че, ем, о знов павза, ем, о жет, ен, а, павза, де, о, павза, ву, а, ес, павза, де о, ї, ха, а, те, и, знак питаня. Чи можна безпечно до вас до хати? вже голосно відчитував Семко, а Саша лише закляв; а най тебе єго чортів, то ти мав би охоту нас лощити? ні, і знова зачав махати хоругвою.

В тій хвилї корабель зробив ся дуже маленький;

Ага каже Семко, вже їдуть просто до нас, бо вже обернули.

Незадовго їхав корабель напротив них вже зараз по хвилї задержав ся і свистів, бояв ся дальше їхати.

Весла в руки і в імя Боже! гукнув грімко Саша, не хоче боягуз їхати до нас, то їдьмо ми до него.

По півгодинній плавбі доїхали до корабля.

Сейчас скинули їм шнурові драбинки і по них видістали ся наші розбитки на корабель.

Допитам з обох сторін не було кінця, кождий хотів знати, що они за одні та відки тут взяли ся, а они питали, що у сьвітї чувати.

XI.

Два місяцї опісля входив до села Овечківець гарний, молодий парубок.

Часто здоровкав він прохожих, но они хотяй відповідали гречно, цікаво на него зглядали ся — не пізнавали його.

Се якийсь стороньский парубяга, говорили люди, а він в дусї лиш сьміяв ся, що люди мають таку коротку пямять.

Стефане, озвав ся нараз коло него ніжний жіночий голос, се ти?

Стефан, бо се він був, обернув ся; а се ви Юстино, — но то скажу вам, що ви мене перші пізнали, — а що моя матуся?

Юстина лише зітхнула.

Царство їм небесне — померли нагло, добавила по хвилї.

Що? Як, коли? налягав переляканий Стефан.

Та так знаєш, як дістали той нещасливий лист від того корабельного товариства, що той корабель, той—ну той—знаєш, ну як він звав ся...

Сил?

Так, так. як він втопив ся, то і всї людиска погинули, нікого не вратували. Они небіжечка, як то почули, так зараз і віддали Б гу душу.

Боже! зойкнув Стефан, защо мене так караєш!

Юстина своя ла хвилю мовчки, вдивляючи ся в блїде лице спасителя єї дитинки, і опісля взяла єго легенько за руку.

Ходи Стефане до нас, бо тут вже не маєш нікого.

Чому? Таж піду до Орисї, каже зажурено, як она там...

Ой, дитинко, перебила Юстина, волїлабим не казати, аби твому бідному серцю жалю не додавати.

Єї родичів грім вбив, як вертали з ярмарку, а то зараз, як ти йно поїхав, а як довідала ся, що і тебе нестало, то бідачка збожеволіла. Она, ще здаєть ся, є там в місті в домі божевільних, в четвер поїдемо на торг до міста, то як хочеш їдь з нами, може як доктори позволять, побачиш єї.

Стефан нічого на се не відповів, лише кивнув їй головою тай пішов в сторону цвинтаря.

Юстина сему зовсїм не дивувала ся, — от виплаче ся хлопчисько на гробі старих, тай лекше йому стане.

І дійсно, Стефан вернув з цвинтаря доперва вечером і сейчас просив Грицька, щоби поїхав з ним рано до міста.

Грицькови було се вправдї дуже не догідно, однак відмовити не міг.

Коли вїхали в місто, було еще дуже рано, ледво дістали ся у якийсь дрантивий шинк на снїдане, але Стефан нічого і в губу не міг взяти, він хотів перш усього побачити Орисю

І побачив єї, — була гарна як і передше, лиш щоки запали ся трошечки, була дуже блїда і вже не усьміхнула ся до него,

она лежала в великій шпитальній сали на столї... у трумнї, нинї ще перед полуднем поховають єї.

Так, хотїв єї побачити, тай побачив...

Зойкнув тай зомлїв.

Скоро прийшов до памяти, не видїв єї більше, він лежав у иньшій сали на ліжку.

Був дуже ослаблений, але встав, і не зважаючи на заборону закінниці, вийшов—пішов там, де лежав його послїдний скарб.

Трумна була вже прикрита — припав до сего нещасного дерева губами і серцем.

...кілька хвиль і все скінчило ся.

Положили трумну на візок і повезли на цвинтар; і він пішов за візком—відпровадив єї на вічний спочинок, там поплакав на сьвіжій могилї, взяв грудку землї у пма тинку тай пішов...

З Грицьком вже до села не вернув.

Пропав, казали люди, не мав хлопчисько щастя, тай мабуть нїгде його не найде; така його гірка доля.

Декотрі забули зовсїм о нїм, лише Юстина о нїм памятала і дала на службу Божу за його родичів, та за його долю.

Казали люди,— говорила, — що пішов знова на корабель, най єму бодай тепер Господь помагає.

Ню Йорк 26. VIII. 09.

Прелеґентам „Вільної Школи“ на закінчене сезону.

Неоден різьбар, що хотїв вирізьбити статую Бога, так довго різав і різьбив пень дерева, що остаточно в його руках лишив ся довбач до зубів...

Панови П---у.

Ви пишите, що „чиста совість, то найлїпша подушка“. Та добре, але суть такі загартовані людцї, котрі дуже добре сплять навіть без подушки.

Афоризми.

Кождий гість є нам милий; як не тоґди, коли приходить, то тоґди, коли відходить.

* * *

Злодії знають своє ремесло лїпше, чим лїкарі. Як від кого відходять, то все знають, що єму хибує.

* * *

Щастє сьміє ся до нас дуже часто лиш на се, аби показати нам свої зуби.

* * *

Кажуть люди, що „мовчанє є золотом“ але така валюта має вільні найменшу вартість, бо якраз ті, що держать язик за зубами, не приходять нїколи до гроша.

* * *

Глупота і слабість родять убожество, а убожество проступок.

* * *

Спільна праця робить ся веселїйше, отже соціялїзм лежить в природі людий.

* * *

Не купуй того, чого тобі не треба, бо мусиш спродати і то, що тобі потрібне.

* * *

Молодий мудрагель є часто пізнїйше дураком.

* * *

Не думай, що той сумний, хто не веселий.

* * *

Держави, де міста мають перевагу над селами, загибають.

* * *

Хто на все готов, того нїяке лихо не може досягнути.

Не говори всього, що знаєш; не вір всьому, що чуєш; не роби всього, що можеш; бо тодї ти не мущина, а—жінка.

Уруцкий—Т. Марцінів
(з російского)

Хто Винен?

Коли Жан питав свою дорогу Жанету чому він застає її деколи з блідим невиспаним лицем з синими смугами попід очи (інтересувало його, чому миле, дороге личко його дівчини виглядає утомлене, будьто якась внутрешна болізнь мучить її молодий і здоровий орґанізм), то Жанета всегда відповідала йому одно і тою самою фразою:

— Мій дорогий, я роблю дуже тяжко; мені приходить ся робити два рази в тиждень-овертайм і мушу бути весь час в душній шані.

І так, неначеб для того, щоби розсіяти його трівожні думки, вона в своїм раннім убраню сідала йому на коліна і кріпко притиснувшись своїм молодим, дражнючим тілом і обнявши своїми голими руками шию 22 літнього Жана, покривала горячими, довгими поцілуями, гарне лице свойого любимця. Сего средства вона уживала тоді, коли виділа, що лице Жана було засмучене. Під впливом її лагідности Жан успокоював ся і вірив її також так як вірив своїй старій матери, котру він любив понад все в сьвіті.

Дві особи істнували лише для Жана: мама і дівчина. Але в тих двох чувствах ріжниця. Свою маму Жан любив [illegible] любовію, памятаючи, що мати зіставшись молодою вдовою не хотіла дати своїй дитині вітчима і посьвятила своє житє тілько для сина; свою же любину Жанету любив любовію такою, якою люблять молоді люди, не знаючи женських підлестних ласк, любив тою чистою любовію котрою природа обдарує [illegible] вого молодого чоловіка.

— Мамо, я нині не можу остатись в дома, я хочу видіти Жанету. Ти не сердь ся на мене.

Мати його всегда вислухала.

І син чув ся щасливим, що учує чаруючий голос і побачить миле лице. Він міг видіти свою Жанету не кождого дня. Жанета говорила, що всегда в середу і суботу вона робить овертайм в шані за те оставші вечері і цілий недільний день, вона віддає своєму Жанови. І Жан вдоволяєть ся тим і чекає не цілї длятого лише, щоби бути з Жанетою. Цілий тиждень як невільник він робив в шані і знаходив відпочивок для свого орґанізму і для своєї утомленої душі в день недільний.

В той день они обоє виїжджали в якийсь замістовий парк і на лоні природи його чиста душа горіла еще сильнійше великою любовію до Жанети, котра була для нього, свого рода Мадонною. Для нього було великим щастєм, коли вона позволяла йому класти голову собі на коліна, чути дотик її делікатної руки на своїм лици.

Були хвилї, коли природа вимагала свого від Жана і Жан горячив ся, кріпко і горячо, понад мужеську силу притортав до себе свою Жанету, покриваючи її лице несчисленними горячими поцілуями, але коли мучити почало Жана, тоді Жанета бистро прихопила до себе і відпихаючи його ласкаво від себе говорила йому:

— Не тепер, мій дорогий, потерпи, потерпи до свадьби і тоді я буду вся твоя. Терпи і працюй, головно для того, щоби ми могли зібрати кілька сот долярів на весїлє і на заснованє нашого родинного дому.

Такі практичні розсуди, моментально опускали Жана і він числячи себе, що прогрішив перед Жанетою падав на коліна і цілував її одіне і ноги просячи:

— Прости я забув ся; сего більше вже не буде.

Перший помічник формана в слідуючий день не прийшов до роботи і Жан був на якийсь час назначений, щоб пильнувати роботи і в протягу цілого тижня він не міг бачитись з Жанетою, бо мусів оставати вечером в шані. Таке щире сповнюванє своїх обовязків так вподобалось форманови, що він пішов просити завідателя [illegible] помічника. Завідатель сего домаганя не відкинув.

В суботу в вечер, з форманами і [illegible]

гими робітниками, Жан вийшов з шапи. Його перша думка була Жанета і до неї він повинен піти насамперед і принести її радісну вістку. Сказати її, що він побідив свою мачуху судьбу, що вона вже більше не потребує йти до шапи робити, бо його платня котру він заробляє тепер, буде достаточною, щоби виживити двох людий. Думка, що його Жанета не буде мати змученого, блідого лиця і синих смуг попід очи, так заінтересувала його, що він кинув ся до проїзджаючого трамваю електричного з наміренем вскочити на площаду. Але тяжка рука формана здержала його.

— Куда ти, Жан? — запитав форман — Ходи з нами та випемо за підвисшене твоєї „ранґи."

І Жан пішов зі своїми товаришами в другу часть міста для відпразникованя його щастя. З разу він був еще під впливом невинних чувств, а потім йшов з товаришами куда вони його провадили.

Перше, що попалось Жанови в очи, коли переступали поріг сальона, великі зеркала, на котрих були написані, білою фарбою назви напитків; стіни украшені картинами з виображаючими сценами з „першої ночи любви".

Картини обнажених женщин в ріжних позициях, були порозвішувані в порядку. Під впливом випиваючого пива і горівки компанія розвеселилась і почала свобідно виражати свої бажаня, зявляючи го ся всегда і на час „ізрядного" питя. Жан піддавав ся під вплив товаришів. Фіґури нагих женщин з ярко-виражаючою красотою тіл, ділали маґнетично на головах розвеселених і сам Жан не відривав свого запаленого погляду з тих картин. Кров бурилась і затуманювала розум, а Жан як послушний хлопець поплів ся в слід за своїми товаришами.

— Панове, я заведу вас в найлїпший „дім". Се місце найлїпше. Нинї субота то можемо дістати Клярису.

І він подробицями зачав описувати ту Клярису. От, то она так виглядає. Она дівка молода і видно, що еще она не довго находить ся в сім „дїлї". Одно тілько біда з нею — тут перервав росказуватель. — В кімнатї всегда так темно, що не можливо побачити її лиця. —

Жан сего не слухав, але йшов позаду своїх товаришів.

Жан переступив поріг того дому, де гинуть молоді дївчата, де розтрачуєсь великий дар природи. Завідателька „дому" гарного виду стрітила прибувших гостий.

Образ Жанети блиснув в думцї Жана і неначеб очуняв ся та намірив вийти.

Анї з місця! Ти не товариш, коли утїкаєш від нас — крикнув оден з компанії.

Кляриса була занята, а потому прийшлось цїлій компанії чекати зак вона освободить ся. На предложене завідательки вибрати другу дївку, компанія відмовила рішучо. Пиво таке тане в сальонах, зато оно дороге в „домі", випите в більшій скількости розгорячило еще більше кров і затуманювало послїдний розсудок.

— Панове - закричав в друге оден з присутних — повінчаємо нашу „красавицю" і нашого Жана оттут і випемо на його сватьбі.

Ідея, не дивлячись на всю свою дикість, найшла сторонників і декотрі піднеслись зі своїх місць, взяли Жана і одну з дївчат і справились відіслати їх в одну кімнату. Жан почав супротивляти ся. В ту хвилю увійшла завідателька і заявила, що Кляриса уже свобідна. Всї кинулись до кімнати Кляриси, але увійти міг там лиш оден і перший, що увійшов той, котрий рекомендував той „дім". Жан був у сусідній кімнатї. Чуючи входи і виходи його товаришів, чуючи голосні поцїлуї, кров до решти затуманила голову 22 лїтного молодця.

На подобу люнатика, він безперервно дивив ся в напрямі дверий кімнати Кляриси.

— Ага, наша „гарна дївчина" не видержає — Жан, будь мущиною — підмовляли його товариші — і Жан без надуманя переступив поріг кімнати Кляриси.

Двері старанно заперлись і Жан зістав ся на самотї з гарною дївчиною.

Він не міг видїти її лиця, бо фіранки були спущені Страх опанував Жана і першого страху молодости він схватив нагу

фіґуру дівчини і кріпко пригортав до себе.

— О ти мусиш бути гарною. Я хочу видіти твоє лице! — скричав Жан і кинув ся до вікна, щоб піднести заслону.

— Не роби сего! — роздав ся грізний голос і щось гримнуло до підлоги.

Лучі сонця бухнули нараз до середини і осьвітлили кімнату. Жан побачив дорогу Жанету, лежачу без чутя на підлозі в короткій нічній сорочині.

Хміль вискочив з голови Жана. Він глянув ясними очима на зімняту постіль, на котрій його товариші покупили ласки його Жанети. Тепер він зрозумів, чому її личко було бліде і по під її очима сині смуги. Він зрозумів, що Жанета продавала себе, бо девяти доляровий заробок в шапі не міг дати средства до житя для неї, її маленькому брат ви і її матери вдові і своїм тілом вона збирала доляри для того, що би було можна вирвати ся з шапи і зробити собі родинне житє.

Жан заридав. Се були ридання мущини, котрого ідеали були безжалісно розбиті; се були ридання чоловіка розчарованого в своїй Мадонні.

Пізно ночию Жана приставлено до дому і через кілька день поліцайови прийшлось надуживати незмірної сили, рознимаючи губи Жана, щоби можна виняти з рота резинову трубку, котра була причеплена до ґазового ріжка. Жан був мертвий, лиш тихий плач матери було чути, склонивної ся над тілом свого єдиного-дорогого сина.

ПРЕДПЛАЧУЙТЕ

Канадийский Фармер

НАЙСТАРШИЙ І НАЙЛУЧШИЙ РУСЬКИЙ ТИЖНЕВНИК в КАНАДІ.

Кождий сьтідомий Русин-Українець повинен сю часопись читати, бо вона поучуэ

Фармарів, Робітників і Промисловців.

і всіх тих, що бажають засягнути про Канаду добрих інформацій.

Найстарша! Найтанча! Найлучша!

Передплату треба все слати наперед, яка в Канаді **$ 1.50** *на рік в Зл. Держав і Европі* **$ 2.00**

CANADIAN FARMER

P. O. BOX 3081 WINNIPEG, MAN.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

українську соціял-демократичну часопись

РОБОЧИЙ НАРОД.

Виходить в Вінніпеґу, Ман. ТРИ РАЗИ НА МІСЯЦЬ, кождого першого, одинайцятого і двайцять першого. — Передплата виносить на рік $1.50, з Европи К 8.

Гроші посилайте через почтовий або експресовий моней-ордер, або в реджістрованім листі. Почтових стемплів споза Канади не приймає ся.

Адресуйте завсїгди

ROBOTCHYJ NAROD

P. O BOX 3542 STA. „B"
WINNIPEG, MAN.

Поваж. Фармері та Робітники!

Чи предплачуэте Ви вже УКРАІНСЬКИЙ ГОЛОС? Коли ще ні, то вишліть сейчас цілорічну предплату **$ 2.00**, бо

КОЖДИЙ сьвідомий Русин-Українець повинен предплачувати народню часопись **ОДИНОКУ**

УКРАІНСЬКИЙ ГОЛОС

Часопись ся видаэть ся за гроші, зложені сьвідомими одиницями з нашого народу в Канаді, а не чужинцями як прочі і стоїть в обороні наших поселенців так фармерів як і робітників. Напрям часописи безпартійний, значить, часопись не вислугуэть ся чужим партіям, а всякому говорить правду і пятнуэ кривди заподіяні нашим поселенцям. Зміст часописи вельми ріжнородний; часопись видаэть ся на 8-х великих сторонах і коштуэ на рік **$ 2.00** для Канади і Америки, а для Старого Краю **$ 2.50**

Передплату висилайте сейчас при замовленю.

UKRAINSKYJ HOLOS

P. O BOX 3626 WINNIPEG, MAN

Чи можете дістати дешевший а лучший борд де-небудь в місті, як в:

MAPLE LEAVE RESTAURANT.

при 864 MAIN ST. коло ONTARIO HOTEL.

У нас ціни низькі, а їдженє дуже смачне

Спробуйте, а вже нас не опустите.

Хочите добре тано і чисто обголити ся зайдіть до:

Барбарні Чернофа

(CHERNOFF)

при 796½ Main St.

ПІДПИРАЙТЕ СВІЙ СВОГО!

Найстарша Одинока Руска Фірма в Вінніпегу

і

БЮРО АДВОКАТСКО-НОТАРІЯЛЬНЕ.

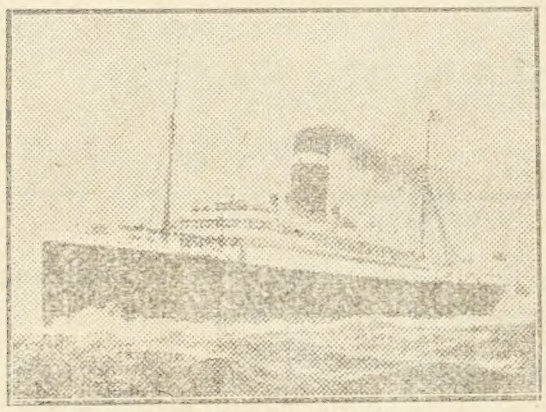

ВИРОБЛЯЭ; повномочія, контракти, декляраций, скрипти довжні, квіти інтабуляцийні і екстабуляцийні, потверджені підписом конзуля:

ПЕРЕВОДИТЬ процеси спадкові і всякі иньші:
ПРОДАЭ ґрунта в старім краю і стягаэ довги:
ПРОДАЭ шифкарти на найлїпші корабельні лінії найтаньше і найбезпечнїйше а їзда морем треваэ тілько 5 днів.
ПОСИЛАЭ гроші до всїх частий сьвіта найскорше і найбезпечнїйше:
ПОЛАГОДЖУЭ справи військові, як увільненя від асентерунку, вправ і т. п.:
АСЕКУРУЭ від огню і на житє;
ПРОДАЭ І КУПУЭ реальности в місті і на провінциях:

Управителем сеї фірми є
М. В. СЛОБОДА,
руский нотар

СВІЙ ДО СВОГО

RUSKA KANCELARYA

NATIONAL REALTY Co.

671 Main St. Winnipg, Man.

РУСИНИ! ПІДПИРАЙТЕ СВОЇХ БІЗНЕСМЕНІВ!

Канцелярія Нотаріяльна

НОТАРІ ПОВНОМОЧНИКИ
і
ЗАСТУПНИКИ.

ВИРОБЛЯЭ; повномочія, контракти купна і продажи, як також і всякі правні документа лэґалізовані дотичними властями тут і в старім краю.
ВИМІНА і висилка гроший до всїх частий сьвіта, тано скоро і безпечно.
КУПУЭ і ПРОДАЭ: фарми, лоти і доми тут як також реальности в старім краю.
КОЛЭКТУЭ; гроші і перепроваджуэ всякі судові справи.
ПРОДАЭ: шифкарти до і зі старого краю на найлучші посліпші корабельні лінії по таниній ціні як иньші офіси.
ПОЖИЧАЭ гроші на фарми і на всякі реальности за низький процент, —
АСЕКУРУЭ від огня і на житэ,
Во всяких справах порада даром,
Прийдіть або пишіть а переконаэтесь о скорій дешевій і чесній роботі. Не у чужих а в своїх шукайте поради і виходу!!
В всяких справах удавайтесь до нас.

STEFANIK & CO.

854 MAIN ST. WINNIPEG, MAN

T. STEFANYK
менажер і нотар

если маєте яку судову справу
зайдіть до

P. E. HAGEL

АДВОКАТА, ПОВНОМОЧНИКА і ОБОРОНЦЯ
котрий має канцелярию в

42 SILVESTER, WILSON BLDG.

Трлефон: Garry 3298: до мешканя: Shbke 761.

Говорить на жадане всїма славяньскими мовами.

Доки йдете до суду, або купуєте чи продаєте маєток, удайтесь до него, бо він ваш найлучший дорадник.

ПО ДОВГОЛІТНІЙ ПРАКТИЦІ В АНҐЛІЙСКИХ БАРБЕРНЯХ
Я ОТВОРИВ СВОЮ ВЛАСНУ

Перворядну барберску ШАПУ

де виконую все, що входить в обсяг фризиерский.

Свою роботу роблю елеґантно і по приступнїйших цінэх, як барберні жидівскі або анґлїйскі.

СТЕФАН МУЛЯРЧУК

cor. Barber st. & Euclid ave.